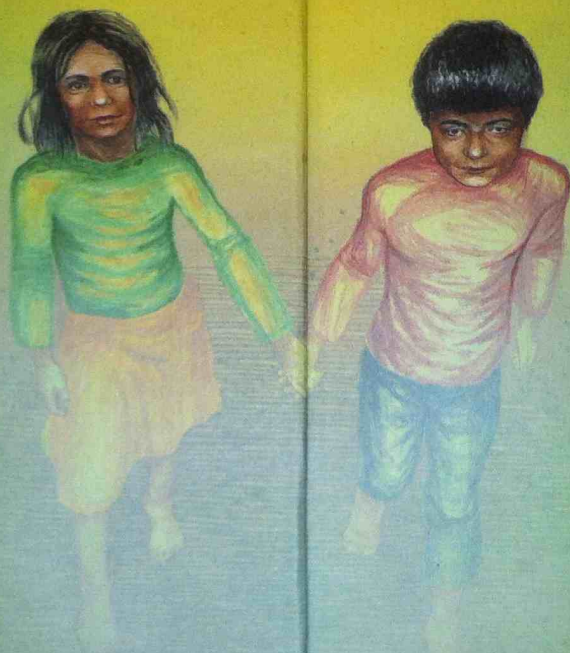

Elena Lacková

Rómske rozprávky

1

151 400 1-1

15105

KATOLICKÁ UNIVERZITA
V RUZOMBERKU
Kežnice

Sig.
Prů. C. *Lpr. 15/1-5862*
MOT

Katolícka univerzita

3694001010679

Účty venuje
autorka publikácii

Lukáč

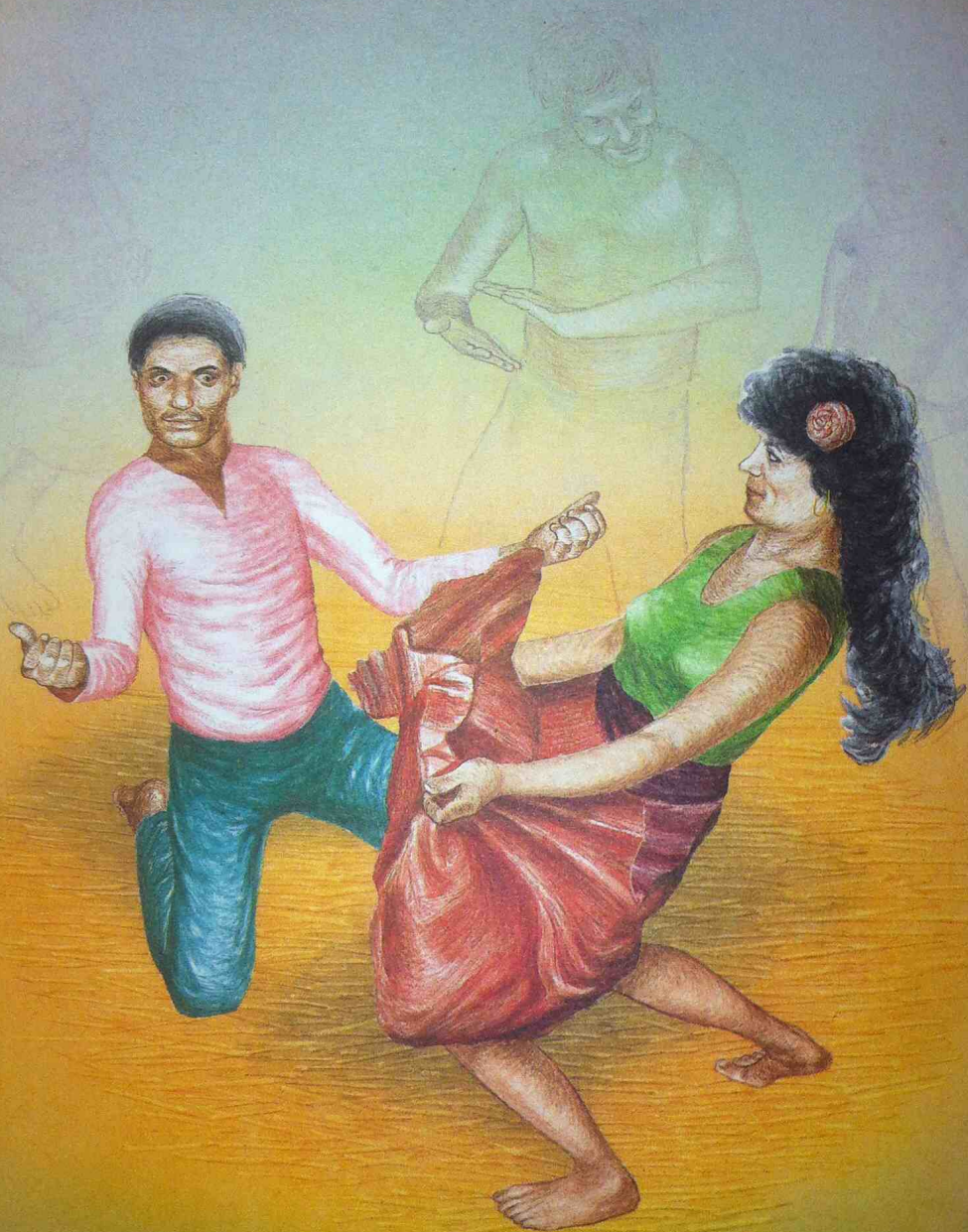

Rómske rozprávky

(Romane paramisa)

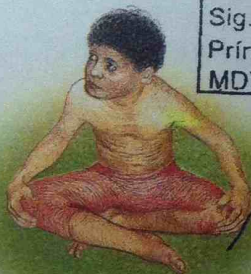

Elena Lacková

Rómske rozprávky

(Romane paramisa)

KATOLÍCKA UNIVERZITA V RUŽOMBERKU Knižnica	
Sig.	_____
Prír. Č.	8239
MDT	_____

VÝCHODOSLOVENSKÉ VYDAVATELSTVO
KOŠICE 1992

© Elena Lacková, 1992

Illustrations

© Eduard Weiss, 1992

ISBN 80-0049-5

Melalo a smrť

V ďalekej krajine žil Róm Melalo so svojou rodinou. Jedného dňa mu zomrela žena. Zanechala po sebe iba hlboký žiaľ a kopu detí. Melalo sedel pred chatrčou, ubolenú hlavu si držal v dlaniach. Od zármutku zabudol na celý svet. Aj na vlastné deti.

Vo chvíli, keď si myslel, že už zomiera, zodvihol oči a pred chatrčou uvidel bielu paniu. Deti k nej vystierali vychudnuté rúčky a prosili ju o kúsok chleba. Biela pani sa zamračila a Melala pokarhala:

„Prečo nenakrmiš tie úbohé deti?“

Melalo si utrel slzu a zabeďákal:

„Aby smrťke do rána oči vytiekli, keď mi vzala ženu a nefutovala môj drobizg! Za posledný grajciar som ju pochoval, v chatrči niet už ani omrvinky chleba . . .“

O Melalo the šmertka

Andre jek phuv, so hini dur amendar, dživlas Rom Melalo. Avlas ajso džives hoj leske muľas e romňi. Mukľas lenge pal peste baro pharipen, the but čhaven. O Melalo bešelas anglo kheroro a o dukhado šero ľikerlas andro burňika. La dukhatar bisterďa pro svetos, the pre peskere čhave.

Džanľas hoj imar kinozinel, vazďna o jakha a dikhel anglo kher parňa raňa. O čhave vazdne kija late o šukore vasta a mangelas latar maro. E raňi choľisaľiľa a phenďa le Melaleske: „Soske nades techal le čore čhavoren?“ O Melalo peske khosča o apsa a rovindos phenďa: „Kaj le šmertkake dži tosara o jakha avri tečuľan, te mange iľas la romňa a naehas lake pharo pal kala churdore! Vašo lovore so man ehas la romňa parunďom u akana nane amen ani ko-

Biela pani odvetila:

„Keď je tak, ako hovoríš, potom ti rada pomôžem! Vezmem deti k matke! Na druhom svete nepoznajú hlad! Ja môžem všetko, lebo ja som smrť!“

Melalo sa náramne prefakol. Od strachu si zahryzol do jazyka, vrhol sa na kolená a prosil:

„Vznešená smrť, najmilostivejšia z najmocnejších, neber mi moje srdiečka, čo by som si tu bez nich počal? Pôjdem do roboty, nejako sa uživíme . . .“

„Dobre,“ povedala biela pani, „ale kým si nájdeš robotu, aby ti deti nezašli hladom, choď ráno k najskúpejšiemu gazdovi v dedine a vypýtaj si od neho prasa, ktoré dnes v noci zahrdúsim!“ Zazvonila kosou a zmizla.

V Melalovej chatrči sa ozýval smiech nasýtených detí. Aj Melalo sa usmieval, skoro zabudol na ženu, po slzách neostalo ani stopy. Celé dni iba mäso vyvárať a piekol.

Ale žiadne prasa nie je také veľké, aby sa raz nezjedlo. Do chatrče sa opäť nastáhoval hlad. Melalo začal preklínať a hromziť na smrtku:

„Taká nespravodlivosť! Prečo mi vzala ženu? Určite má miesto srdca kameň!“

tor maroro . . .“ E parni raňi phenda: „Te čačipen vakeres, ta šigitinava tuke. Lava le čhaven kije daj! Pre aver svetos naprinďarna bokh. Me šaj savoro, bo me som e šmertka!“

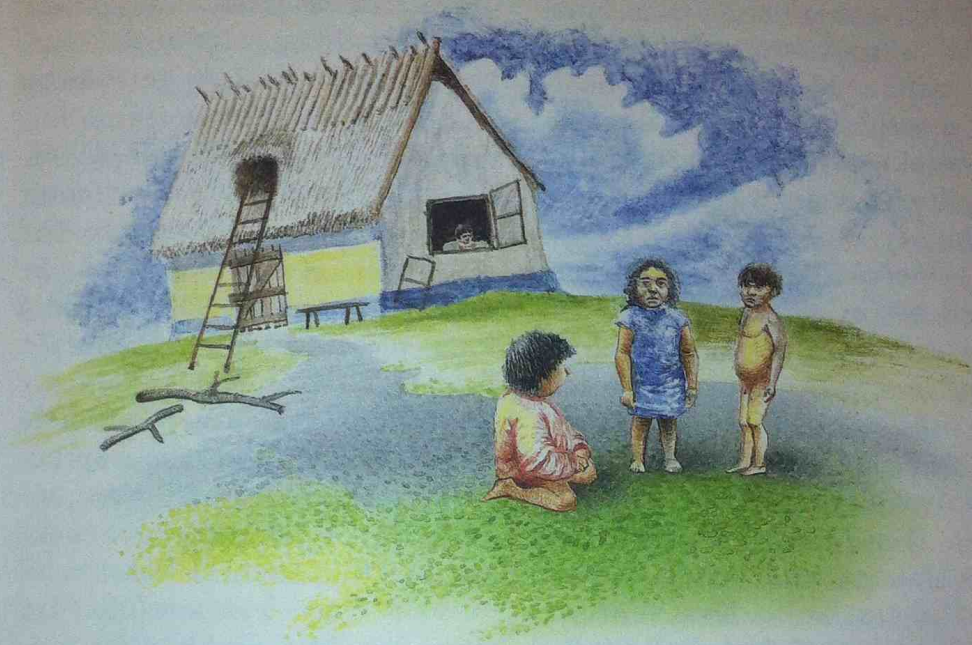
O Melalo igen predarandifas. La daratar peske až andre čhib danderďa, peľa pro khoča a mangelas pes: „Bari raňi, tu sal nekHzoraleder, male mange mire jilore, so me bilengero kerava? Džava andre buti, varesar dživaha . . .“ „Mištes,“ phendďa e parni rani „mek tuke arakheha buti, te na tuke o čhave meren bokhtar, ta tosara džá kijo nekHzungaleder chulaj a mang tuke le bales saves rati tasavava.“ Demadďa la kosaha palo bar a našliľas.

Andre le Melaleskero kher šundďolas o asaben the o giľa leskere čhavengro. The o Melalo asalas, sik bisterďa pre romňi, o apsa našľile. Ďivese the rati ča tavlas a pekelas o masa. Aľe nisa-vo balo nane ajso baro, hoj pes jekhvar te na dochal. Andro kheroro palis ehas bokh. O Melalo palis košelas la šmertka: „Kodi bengenic! Soske mange iľas la romňa? O jilo andre late baruno!

O čhave bokhaľonas, aľe e buti leske ani pre godi naavľas. Pre

Melalove deti hladovali, ale on o robotu ani nezavadil. Na svoj sľub, ktorý dal smrtke, už dávno zabudol. Lenivec Melalo si povedal:

„Keď smrtka pomohla raz, pomôže aj druhýkrát! Či nie ona to bola, čo mi vzala ženu, ktorá sa o deti starala?“

Kedysi dávno počul, že smrť má svoje kráľovstvo pod zemou, kde horia sviece ľudských životov. Rozhodol sa, že ju navštívi.

Už niekoľko dní sa túlal po hlbokých lesoch, zízal do dier, odvážne sa spúšťal do jaskýň, ale po smrtkinom kráľovstve nikde

oda so phend'a la šmertkake, hoj džala andre bu'i čirla bisterd'a. Ale o Melalo peske phend'a:

„Te e šmertka šigitind'a jek-hvar, šigitinla the masovar. Či na oj odi ehas so mange i'las la rom-ňa? So oj pes palo čhave starine-las?“

Mek čirla šund'a, hoj la šmertka hin lakero krališagos tele phuv, kaj labon le manušengere dživipnaskere mome'fa. Zailas peske, hoj džala pal late.

Imar but dživesa phirelas palo veša, dikhelas andro cheva, džalas the andro cheva so ehas tele phuv, ale la šmertkakero krali-

ani chýru ani slychu. Tu sa zrazu strhol silný vietor, v lese hučalo a prašalo. Melalo mal pocit, že ho mátajú čerti. Dal sa na útek. Na mokrej tráve sa mu pošmykla päta a on spadol do neznámej komnaty. Horeli tam stovky, tisíce sviečok. Melalo zmeravel. Pred sebou uvidel stáť bielu paniu, ako tie sviečky zhasínala a nové zase zapalovala. Smrtka ho milo oslovila:

„Ach, Melalo, prišiel si mi poďakovať za prasa? A čo deti? Dúfam, že si robotu už našiel!“

Vylakaný Melalo sa osmelil a začal smrtke nadávať:

„Ja? A poďakovať ti? Začo?! Ženu si mi vzala, kto teraz nasýti dvanásť hladných krkov? Ožobráčila si nás!“ A začal bedákať.

Smrtka sa pozerala na Melala iskriacimi očami a opýtala sa ho:

„A čo chceš odo mňa?“

Melalo sa rozkričal:

„Uvrhla si nás do biedy, teraz nám musíš pomôcť! Nemáme už ani strechu nad hlavou, chatrč nám zhorela.“

Smrtka zagánila na Melala a ustarane pokývala hlavou:

„Mne sa tak vidí, že tebe sa nechce robiť! Ale pomôžem ti! Pamätaj, bude to už naposledy!“

Z rubáša vybrala mešec duká-

šagos našči arakhľas. Ča jekhvareste chudňas te phurdel bari balvaj, andro veš phagersafonas o kaštune. O Melalo gondolinďas hoj les chudne o bižuže. Chudňas te denašel. Pre cind'i čar podgeľas leske o pindro a of peľa andre le šmertkaker o kher, maškaro momela. Labonas odoj ezera momela. O Melalo zašifaliľa. Angla peste dikhľa te terďol la parňa raňa, sar o momela murdarlas, the labarelas. E šmertka kija leste šukares prevakerďa: „Ach, Melalo, avľal mange te palikerel vašo balo? A so o čhave? Gondolinav hoj imar tuke buti arakhľal!“

O Melalo pes šunlas andre zor a chudňas la šmertkake te rakinel. Me? A te palikerel tuke? Vasoske? La romňa mange ilal, ko akanakes dela techal dešuduje čhaven? Čorardal amen!“ A chudňas te jagatinel.

E šmertka dikhelas pro Melalo a o jakha lake labonas a phučľas lestar: „A so akana mandar kames?“ O Melalo vičhinlas: „Bokh amnge andžal, akana amenge šigitin! Nane amen ani o dachos upralo šero, o kheroro amenge labiľas.“ E šmertka banges dikhľas pro Melalo a čalada le šereha: „Mange pes dičhol, hoj tuke

tov, podala mu ho a zvolala:
„Ak si aj teraz robotu nepohľadáš, mojej kose neujdeš!“

Vo vynovenej chatrči sa zase jedlo, pilo, stôl sa pod dobrotami len tak prehýbal. Cigánčatá spievali, tancovali, div chatrč nezbúrali. Ale vietor a šťastie sú verní bratia – Melalovo bohatstvo vietor odfúkol. Do chatrče sa opäť nastahovali bieda a hlad. Melalove oči zosmutneli, v dobrom začal spomínať na ženu. Čo má teraz urobiť? Ak pôjde za smrťou, tá ho určite odpraví na druhý svet. Ale ani od hladu sa mu nechcelo zomrieť.

A tak sa vybral hľadať smrť. Išiel, aj keď mu srdce hrôzou zomieralo. Keď ho smrť zbadala vo svojej komnate, zlovestne potriasla kosou.

„Melalo, čo tu hľadáš?“ opýtala sa.

Prefikáný Melalo sa jej hlboko uklonil a zaskuvíňal:

„Smrťka, sestrička, žiaľ ma k tebe priviedol!“

Smrť vycerila zuby a zafučala:

„Žiaľ, vravíš? Veď ti nikto nezomrel?“

Melalo nabral odvahu a zaklamal:

„Svet je dnes bezbožný, moje sirôtky nie sú pokrstené. Chudo-

pes nakamel buti tekerel! Ale šigitinava tuke, ale džan hoj imar šoha buter!“

Iľa avri andralo parne gada o gonoro le dukatenca, podiňa leske a zvičiňďa: „Mek te akana tuke buti naarakheha, tel miri kosa nadenašeha!“

Andro kheroro pes palis chalas, pijelas, pro skamind pherdo chabena. O čhave khelenas, giľavenas, mište o kher naarade. Ale e balvaj the e bacht hine phrala, le Melaleskero barvalipen iľas e balvaj. Andro kheroro palis avľas e bokh. O Melalo rovľardo, chudňas palis la romňa te leperel. So kamel akana tekerel? Te džala pale šmertka, lela les pro aver svetos. Ale ani bokhatar pes leske nakamľas te merel.

Ale the avkes geľas la te rodel. Ďžalas, a o jilo andre leste daratar merelas. Te les e šmertka dikhľa andro peskero kraľišagos choľaha razinďa la kosaha.

„Melalo, so adaj kames?“ Phučľa lestar. Palemardo o Melalo bandiľas až kije phuv a roviľnaha phendľas: „Šmertko, pheňori, o phariben man kija tu-te andľa!“ E šmertka diňas avri o danda a phendľas: „O phariben phenes? Se niko tuke namuľas?! O Melalo chudňas la teiľi-

bu si nik nectí, ty by si im nechcela . . . ?“

Smrtka sa zasmiala a povedala:

„A ty, Melalo, by si chcel, aby som bola tvojim deťom krstná?“

Šibal Melalo horlivo prikývol. Smrtka sa tejto ponuke veľmi potešila. Vedela, že koľko krstniatok prijme, toľko bude i schodíkov do neba. A tu sa jej naraz núka celý tucet! Od radosti aj sviečky veselšie zablikali. Smrtka siahla do rubáša, vytiahla mešec dukátov a podala ho Melalovi s upozornením:

„Deti riadne poumývaj, nakrím, učeš a obleč. O tri dni nech ma čakajú pred oltárom!“

Tri dni ubehli, dvanásť detí čaká na slávnostný krst. Keď do kostola vošla pani v bielom rubáši, farárovi sa od strachu roztriasli kolená. Opýtal sa:

„Zubatá, čo ty tu chceš?“

Smrtka sa zaškerila a zazvonila kosou:

„Chcem, aby si ich pokrstil, budem im krstná!“

Farár pozerá vypeštenými očami na smrtku a vraví:

„Ej, zubatá! Chcela by si byť krstnou?! Nebudeš! Týmto cigánčatám pri krste už stáli najbohatší gazdovia!“

ňarel: „O svetos adađives hino bi o Del, mire čore čhavore mek nane bolde. Čore manušes niko nisoske naľikerel. Tu nakamehas?“

E šmertka asandilas a phend'as: „A tu Melalo kamehas, kaj te avav tire čhavage kirvi?“ O Melalo radišagoha phenda hoj he. E šmertka igen zaradisaľilas. Džanelas hoj keci bolde čhave, ajci garadiči andro nebos. A kadaj la ela jekhvar dešuduj. Radišagostar the o momela feder labonas. E šmertka thođa o'vast andro rubašis, cirdňa avri o gonoro le dukatenca, diňas len le Melaleske a phend'a:

„Le čhaven mištes thov avri, techal len de, uchan len a šukares len uri! Trine đivesenca man mi užaren pašo oltaris!“

Trin đivesa pregele, dešuduj čhavore užaren pro bolipen. Sar andre khangeri avľas e raňi andro parno rubašis, le rašaske izdranas o pindre.

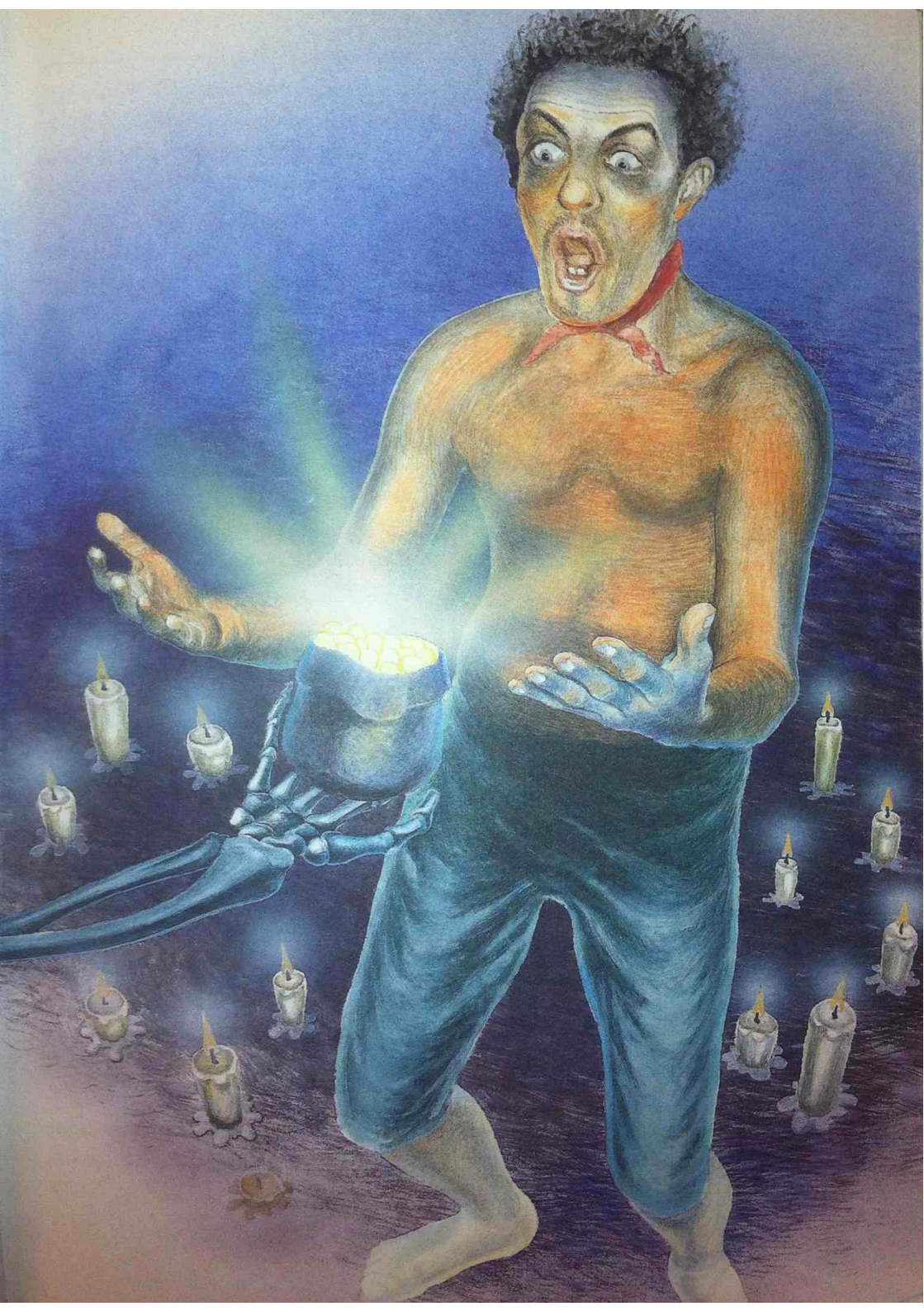
Phučľas latar: „Dandvaľi so adaj kames?“

E šmertka rozasandľilas, demađa la kosaha: „Kamav hoj kale čhavoren te boles, me avava e kirvi!“

O rašaj dikhel choľaha pre šmertka a phenel: „Ej Dandvaľi!“

Smrtka zadupala nohami, až jej kosti zaprašali. V hneve vykrikla:

„Hanbi sa, Melalo! Zase si ma oklamal, ale teraz mi už neujdeš! O sedem dní si po teba prídem!“
A zmizla.

Melalo sedí pred chatrčou a premýšľa, načo je vlastne na svete smrť. Deti si smutného otca nevšimli. Jedli, spievali, tancovali, div chatrč nezvalili. Ich roztopašnosť Melala rozhorčila. On ide zomrieť, a ony? Zaslúžia si vôbec, aby za nich obetoval život?!

Trasúc sa od zlosti odpásal remeň a začal ich tĺcť hlava-nehlava.

„Ja vašu mater! Ja vašho čierneho Delora!“

Deti sa s plačom rozprchli ako vrabce.

Melalo klesol na kameň, sklonil strapatú hlavu a ťažko dýchal. Ostávali mu iba dva dni života. Unavený, hladný rozhodol sa, že sa pokúsi ešte raz smrtku prekabátiť. Zomrieť sa mu nechcelo, ľúto mu bolo svojich detí.

Vybral sa po známej ceste, od hrôzy mu tuhli nohy. Na krku už cítil smrtkinu kosu. Putoval dlho, nevedel, koľko mu ešte os-

Kamehas kirvi teavel? Naaveha! Kale čhavage pašo bolipen terdonas negbarvaleder chulaja!“

E šmertka choľaha marlas andre phuv le pindrenca a vičhinas: „Lad'a tut Melalo! Palis man chochaďal, ale akana mange imar nadenašeha! Efta divesenca vaš tuke avava!“ A našliľas.

O Melalo bešel anglo kheroro a gondofinel, pre soste hin prosvetos e šmertka. O čhave le čores dades nasajinenas. Chanas, gilavnas, khelenas, mištes o kher naarade. Lengero kheliben the o gilavipen le Melales choľarda. Of džal vaš lenge te merel a on? Zasogalinen hoj vaš lenge tedel o dživipen?

Izdralas la choľatar, iľas o siri-mos a chudňas len te marel. Marlas šero na šero. „Me tumara da, me tumare kale Devles!“ O čhave rovibnaha pes rozdenašte sar čirikle.

O Melalo peľas pro bar, chudňas peske o šero, imar les naehas ča duj dives dživipen. Kamľas mek jekhvar la šmertka te chochavel. Te merel pes leske nakamelas, pharo ehas leske the palo čhave.

Đžalas, o drom imar prinda-relas, la daratar leske šilafonas o pindre. Pre men šunelas la

táva času. Ej, ako sa mu len chcelo žiť . . . Keď už strácal trpezlivosť, hlasito zastonal:

„Deti moje, už vás nikdy neuvidím . . .“

Vtom sa zablysklo z podzemia, objavila sa čierna diera. Melalo začal zuby a skočil dnu. Keď si od úľaku pretrel oči, uvidel, že jedna svieca tam dohára. Určite je to jeho! Melalo schmatol z police novú sviecu a šikovne ju zapálil.

A tak Melalo žije ďalej. Smrť mu dušu nevzala. Melalo pasie kravy u bohatého sedliaka a dvanaásť pomocníkov mu ich zavračia . . .

Smrťka s kosou na pleci sa smeje, že Cigán predsa len zmúdreľ. A pohľadal si aj súcu robotu . . .

šmertkakeri kosa. But phirelas o nadžanelas keci mek dživela. Sar našči kije šmertka taľinda, zarunda: „Čhavale mire, imar tumen nadikhava . . .“

U akor telalephuv dikhľas sar, te labilahas jag, phundriľas leske kaľi chev. Začhinda o danda a chučilas andre. Daraha peske khosča o jakha a dikhľas hoj jek momeli imar dolabilas. Talam kadi momeli hiňi leskeri. Akor iľa pal phuv bari momeli a sik sigate la labarda.

Afkes o Melalo dživel dureder. E šmertka leskeri vodi naiľas. Pašinel le guruvňen, ko barvalo goro a o dešuduj čhave le guruvňen zatraden.

E šmertka la kosaha pro phiko asal, hoj o Melalo chudňas goďi a arakhľas peske lachi buťi.

Thulov sen

Žil raz jeden Róm, ktorý mal brucho ako korýtko, hlavu ako tekvicu a oči čierne ani smola. Keďže bol tučný, volali ho Thulo.

Thulo bol chýrny kováč. Od rána do večera stál pri nákove a pre grófa kul podkovy, reťaze na dobytok, lemeše na pluhy a ďalšie výrobky zo železa. Thulo mal sedem synov, najstaršiemu dal meno Sap a najmladšiemu Čiriklo. Ťažko mu bolo na duši, že jeho žena Goma mu neporodila ani jedno dievča. Často sa jej vyhrážal, že keď privedie na svet ešte jedného syna, kladivom ju zahluší. Goma sa vyhovárala, že ona za to nemôže, určite jej zlý duch počaroval, aby rodila samých chlapcov.

Jedného letného dňa sa Thulovi nechcelo robiť. Sedel na nákove a vyfukoval dym z hlinenej fajky. Slniečko pripekalo a pred

Le Thuleskero suno

Dživlas jek romano charťas, leskero per ehas sar balaňori, o šero baro sar dudum a o kale jakha sar puruma. Vašoda hoj ehas thulo, ta les Thulo višhine-nas. O Thulo ehas baro charťas. Tosarastar dži raťi bešelaz paš kovinca a le grofoske kerlas anglo graja petala, lanci so pes priphandenas o guruvňa, lemeša pro pluhy, karfa, savoro so kampelas. Le Thules ehas efa muršora u ani jek čhajori. O nekphureder pes vičšinlas Sap, o nekterneder Čiriklo. Pharo leske has pro jilo hoj leskeri romňi e Goma ča muršoren anel pro svetos. Imar lake phendā, hoj te mek jekhes anela ta le čokanoha la zamurdarela. E Goma rovindos pes leske mangelas: „Ach, Thulo mire romeja, the me kamas čhajora, aľe vareko man pokerďa, vašoda som ajsi bibachtaľi!“ A chudňas te rovel.

Thulovými očami sa robili tmavé kruhy. Zaspal. Sníval sa mu čudný sen.

Kočoval z krajiny do krajiny a ľudia ho odvádiali vyhánali ako prašivého psa. Nemal kam s deťmi hlavu skloniť. Musel sa predierať iba lesmi a húštinami. Na týchto cestách-necestách mu ochorel kôň a zdochol. Do voza sa musel zapriať sám.

Keď sa takto predieral pichľavou húštinou, z krovia sa na neho vyrútil rozzúrený diviak. Thulo sa preľakol. Nechal voz vozom a utekal na kopec, kde stál kamenný hrad. Ťažko sa mu

Andre jekh ňilajutno dives pes le Thuleske nakamelas te kerel. Bešelas paše kovinca, labarđa peske e pipica so korkoro čikatar peske kerđa, a polokes mukelas andralo muj o thuv. O khamoro labarlas a le Thuleske pes o jakha pri phandenas, zasuča. A džalas leske baro suno. Savore bešenas andro verdan, a ov tradelas le gres. Džanas phuv, phuvatar u andral sako les avri tradenas sar rikones. Na has les o šero kaj te thovevel. Džalas, džalas až zagelās andro bare kale veša. Džalas the račenca, o dro-ma ehas phare čakale. O grajoro imar nabirinlas. Phares cirdelas pal peste o verdan, o pindre tel leste izdranas. Ča jekhvareste pełas a buter nauščilas. E Goma pre leste pes čhida the o čhave a jagatinenas, – so akana kera-ha?

Andre oda pes pre lende čhidas dzivo balo. O Thulo daranđilas mukłas o verdan a chodňa te denašel. Angla leste ehas baro partos, a pro partos bari dis. Phares pes leske denašelās. O balo les imar dochudelas, leskere bare danda šunelas pre peskero dumo u andre oda pes arakhłas andro baro kher. O jakha leske koraļonas le bare

do kopca utekalo, dychčal, div dušu nevypustil. Diviak ho už dobehoval, a on už cítil na svojom chrbte jeho ostré zubiská.

Tu sa znenazdajky ocitol vo veľkej dvorane. Žiarivé svetlo mu oslepilo oči. Zo stropu viseli drahé lustre, na zemi ležali nádherné koberce. Toto bohatstvo ho tak omámilo, že zabudol aj na diviaka. Ani si neuvedomil, že pred ním stojí krásna víla. Keď ju Thulo uvidel, vrhol sa na kolenná. Zdalo sa mu, že jej oči horia podobným plameňom ako diviakovi.

Víla ho pohladila po havraních vlasoch a povedala:

„Viem, Thulo, že robíš pre skúpeho grófa. Biedu biedou vyháňaš, ale za pár mesiacov sa ti narodí dcéra. Dáš jej meno Rupuni. Ona ťa vyslobodí zo psoty a jej zásluhou sa staneš . . .“

Vtedy Sap udrel kladivom po nákove a Thula zobudil. Jeho sen uletel ako vtáčik. Nazlostený Thulo vytrhol Sapovi z ruky kladivo a zasyčal:

„Zobudil si ma v tom najlepšom, hlupák!“

A potom dlho do noci pracoval so železom, až iskry lietali. Thulo sa chvel pri myšlienke, že

vudutostar. Andro fali labolas sovnakaj sar te labilehas o čercheňa. Phundradas o muj a dikhelas pro oda šukariben the pro balo bisterđa. A jekhvaresteste paš leste terďol šukar čhaj, aľe o jakha lake labon ajsa jagaha sar the le balekse. Aľe e romaňi vila prevakerđa: „Thulo džanav hoj keres chartiko buťi, phares keres, aľe tire čhave bokhaľon. Aľe eňa čhonenca tuke uľola čhajori a deha lake o nav Rupuňi, oj tut kerla bachtaleske aveha the . . .“

U andre oda o Sap demađa pale kovinca a o Thulo andralo soviben uščil'as. A leskero suno sar čirikloro denaščas. O Thulo choľaha čhinda avri le Sepaske andralo vas o čokanos a zvičhinda pre leste: „Oda našči sikra užard'al? Andro nekfeder man uštaďal!“ Andre cholli marlas le čokanoha pale kovinca až jak latar džal'as.

Ole d'ivesestar o Thulo le grofoske nakerlas, e godi leske ča palo suno džal'as, džanelas hoj e vila kaml'as te phenel hoj ov kraľis ela. Ani jekhe kurkeha ki je šmikňa avľas le grofoskero solgas a le Thuleske phenda: „More o grofos tuke ezejinel hoj te keres šel petala bo o graja pin-drangle!“

vila mu chcela oznámiť, že on bude kráľom. Táto predstava ho tak zachvátila, že prestal vnímať okolitý svet.

O niekoľko dní sa pred chatrčou objavil panský sluha a na Thula zreval:

„More, pán gróf ti odkazuje, že do týždňa máš ukuť sto podkov, lebo kone sú bosé!“

Thulo na sluhu vyvalil oči a povedal:

„Čo vravíš? Sto podkov? Odkaž grófovi, že podkovy budú až vtedy, keď mi pošle železo a uhlie!“

Sluha odvrkol:

„More, poraď si, ako chceš!“

Nahnevaný Thulo šmaril za sluhom kladivo, bol by ho aj trafil, keby kôň šikovne neodskočil.

Dni ubiehali a Thulo márne čakal na uhlie a železo. Aspoň mal dosť času snívať o kráľovskom tróne a moci . . .

Jedného rána prihrmel ku chatrči koč. Povyskakovali z neho pandúri a oborili sa na kováča:

„More, kde máš podkovy?“

Thulo podkovy nemal, preto ho chceli zviazať a odvliecť do zámku. Cigán sa preľakol, ale potom sa chopil kladiva a začal sa ním oháňať. Lenže na Thula

O Thulo poraďa pro solgas peskere bare jakha a phenda: „Phen le grofoske, hoj o petala ena, sar mange bičhavela trasta the angara!“

O solgas phenda: „More šiigitin tuke sar kames!“

O Thulo chaľa choľi, čhidás o čokanos palo solgas te o graj naodchuťel ta o čokanos les demađahas palo šero. O đivesa džanas a o Thulo užarlas hoj o grofos leske bičhavela o trasta the o angara. Ale o grofos pre leste bisterďa. A le Thules ehas ideos te gondofinel pre oda, so kerela sar ela kraľis.

Jekhvar pre tosaraste pašo kher terďilas e kočija o andre pherdo panduri, chuťkerde tele a jek o nekzoraleder pri Thulo zvičinda:

„More, kaj o petala!?“

O Thulo ačhilas sar bar. O panduri sar dikhle hoj o petala nane, kamle le Thules te sphandel a te ľidžal le grofoske. O Thulo ilas o čokanos a chudňas pes le pandurenca te marel. Ale so šaj kerďa korkoro? O Sap sar šunďa e vika ilas the ov o čokanos, the kola muršora a le panduren marnas šero na šeo.

O panduri pes rozdenašte the pre kočija bisterde. Le Thules-

KATOLICKÁ UNIVERZITA
V R U Ž O M B E R K U
Hrabovská cesta 1/1652

KNIŽNICA

bolo priveľa pandúrov, už nestačil. Ale Sap, ktorého privolať krik, chopil sa tiež kladiva a po ňom aj ostatní chlapci. Bili pandúrov hlava-nehlava. Tí sa rozutekali, aj na koč zabudli. Stará veštica Phuri daj i Goma od strachu ani nedýchali. Phuri daj ich preklínala:

„Nehanební lotri, aby vás čier-na zem pohltila!“

Keď Thulo precitol, zvolal:

„Musíme ujsť! Pandúri sa vrátia a budú nás chcieť potrestať!“

Vložil do koča nákovu, mechy a kladivá. Goma zabalila periny a Phuri daj vzala so sebou misu i hrnce. Chlapci s výskaním naskákali na koč. Thulo plesol bičom a skríkol:

„Leťte koničky, leťte za naším rómškim slnkom!“

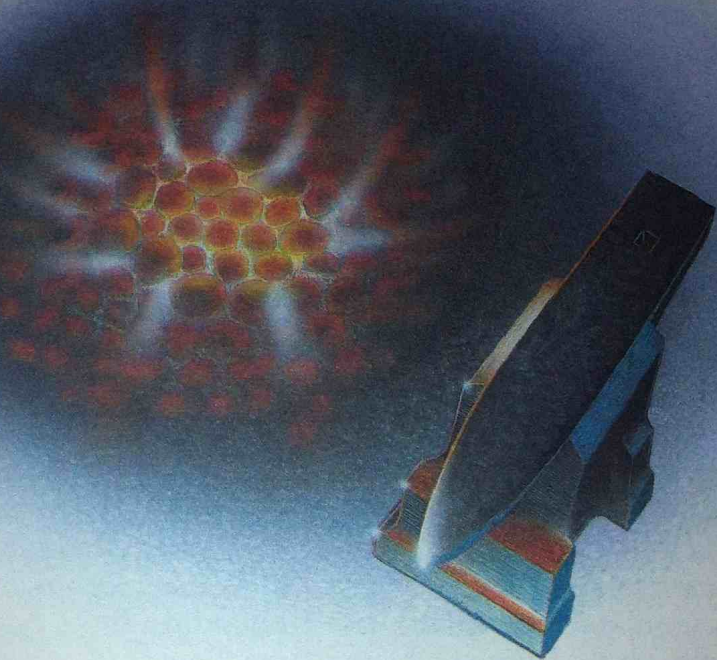
A koníky cválali ako tátoše. Thula hrial príjemný pocit, že vyfúkol skúpemu grófovi koč i kone. Ale len čo zašli za kopec, z chatrče vyšlahli plamene. Thulo si až vtedy uvedomil, aké nešťastie na rodinu privolať. Do dedín nemohli, museli sa ukrývať v tmavých lesoch. Živili sa tak, že Thulo so synmi kul a Goma a Phuri daj železné výrobky vymieňali za jedlo. Phuri daj veštila dôverčivým gazdinám, z bylín

keri Phuri daj len košelas hoj le panduren the le grofofa e kaľi phuv tepriučarel.

O Thulo sar avľas kija peste zvičinda: „Te kamas te dživel ta denašas!“ Thoďa e kovinca andre kočija the o pišot, e Goma čhivkerďa o duchni the o gador-a. E Phuri daj thoďa andre kočija e piri o čaro, the o roja. O muršora radišagoha chuľile pre kočija. A o Thulo demaďa upralo graj le forgovoha. O graj denašelas sar tatošis. O Thulo vičinda, prasca grajoro pal amaro baro kham! O Thulo ehas barikano hoj le grofoske phurdňa avri e kočija the le gres. Ale but na radisoľolas, soča dogele palo hedos, dikhle hoj lengero kherlabol. Až akana dikhle, savi bibacht pre lende peľas. Andro gava našči gele, bo o gava ehas le grofoskere. Džanas ča vešenca. O Thulo le muršorenca kerlas chartiko buťi, e phuri daj andro gava bikenavlas, delas vašo aro, vašo gruľi, the vašo maro. E Goma le gorijenge andrale burňik prephenelas o dživipen. Le drabenca sascarlas le goren the le guruvňen the le grajen.

Ale avľas o jesos, a avľas the o jevend. A Rom ča o nilaj rado dikhel. Denas o brišinda, pro

varila všelijaké odvary a liečila nimi nemocných.

Prišla jeseň, blížila sa zima. A Róm je iba pre leto stvorený. Dážď cesty rozbahnil, kolesá na koči zapadali do blata. Rukami ich museli z neho vytláčať. Thu-
lovi od žiaľu div nepuklo srdce, že uvrhol deti do takého nešťastia. Nedávno im zdochol kôň a teraz ochorela Phuri daj. Nemá kto do dedín, hladujú. Mokré drevo nechce horieť, striasa ich zima. Chlapci zosmutneli, už nevystrájajú žiadne huncútstva.

droma andro veša ehas bari čik, o kereki pre kočija zapernas. O Sap le muršorenca le vastenca o kereki avri cirdenas nadra le čik. Le Thuleske dukhatar maj o jilo naphariľas, hoj le čhaven andä andre ajsi bibacht. Imar but d'ivesa pes kavkes andro veša ľikernas. O grajoro imar o verdan nabirinelas te cirdel imar ehas ča e cipa the o kokalos. Oda d'ives ehas baro šil, delas o brišind jiveha a on džanas, o on grajoro jekhvareste zaterďiľa, nadžal dureder a nadžal, o Sap

Thulo nemá pokoja, tak mu je ťažko na srdci.

Jedného dňa sa pustil do húštiny, že vyhľadá nejakú skrýšu. Len čo sa od ohniska odobral, počul za sebou chrochtanie. Veľmi sa prefakol, chcel utekať. Náhle však diviak zmizol. Pred ním stála víla z jeho snov. Víla k nemu prehovorila:

„Viem, Thulo, že ťa stihol krutý trest! Prestaň už lamentovať a vzdychať, všetko sa na dobré obráti. Za slnkom kráčaš po nepravnej ceste! Inú si vyber! Neďaleko sa pasie biely kôň, je tvoj!“

A víla zmizla. Na mieste, kde stála, ležal zabitý diviak. Kým sa Thulo spamätal, pricválal k nemu biely tátoš. Diviaka chlapci upiekli, koňa zapriahli do koča a dali sa cestou, ktorú Thulo vybral. A skutočne, o niekoľko dní privandrovali do krajiny, kde svietilo horúce slnko a kvitli stromy. Thulo sa rozhodol, že sa usadia v lese. Chlapci spravili oheň, Goma povyberala z koča periny. Vtedy uvideli, ako sa na ceste víri prach. Thulo s hrôzou zistil, že sa oproti nim ženie rozbesnený kôň. Dlhو nevažoval a postavil sa mu do cesty. Rozprial ruky a zvolal: „Stoj, malý! No tak stoj!“

pes leske mangel, – grajoreja dža... dža... ale o grajoro nadžal o pindre te lesta inzdran u andralo jakha leske o apsa peren, peľas pre phuv, dukhaha dikhľas pre lende a murdaľľas.

E Goma the o Phuri daj pes pre leste čhide a rovnas: „So akana ča keraha?“

O Thulo ľľas a cirdelas o verdan a o muršora pallal ispidenas. E phuri daj nasvaľľas, naehas ko te phirel andro gava, naehas so techal, bokhaľľonas. O muršora imar pes nacirdenas pro kaštune, ko džala upre učeder, imar na giľavnas, ani na khelenas, ča dikhenas andro khandino thuv, bo o cinde kašta nalabonas.

Le Thules naehas smirom, phagerľas o šero so akana tekerel? Ani račenca nasovľas, nasovľas ani e Goma ani o čhave, ča le šilestar izdranas. Imar našči kada savoro predžidžľľas, ta mukľas pes korkoro le vešeha, hoj arakhela varekhaj varesavi chev, hoj pes odoj te garuven. Sar avľas telo hedžos šnel pal peste bales techrochtinel. Igen predarandľľas, kamľas tedenašel, ale o pindre leste ehas sar kaštestar, kamľas pes tecirdel pro kaštuno, ale našči pes palo than čaladža.

A hľa! Spenený tátoš pred Thulom naozaj zastal. Z jeho chrbta padala krásna dievčina. Sap k nej šikovne priskočil a zachytil ju do náručia. Za dievčinou pricválala kráľovská družina. Keď mladý kráľovič uvidel svoju snúbenicu v náručí tuláka, vytiahol meč a chcel všetkých rozsekať na kusy. Ale vtedy princezná Margaréta precitla a zvolala:

„Zadrž! Neublížuj im, zachránili mi život!“

A potom družine vyrozprávala, ako koňa vyplašil biely prízrak. Kráľovič bol rád, že sa neuhnáhlil. Rozkázal sluhom, aby koč so záchrancami pripojili k družine. Polonahí otrhanci sa s radosťou vydali na cestu. Dedinčania sa križovali, akú spoločnosť si kráľovič vedie do zámku.

Keď Thula priviedli pred kráľa, hodil sa pred ním na kolena. Kráľ mu povedal:

„Zachránil si mi jedinú dcéru! Žiadaj si, čo len chceš!“

Thulo chvíľu rozmýšľal a potom povedal:

„Kočovali sme po rôznych cestách ale svoje šťastie sme nenašli. Chcel by som sa tu s rodinou usadiť! Preto žiadam kúsok zeme pod lesom, aby som si tam

Zdiňa pes leske hoj o balo našli-
las. Rozdikhľa pes u angla leste
terďol e čhaj, e vila andral leske-
ro suno. E vila kija leste preva-
kerďa: „Džanov Thulo hoj bi-
bacht pre tu pelas, ale mapha-
ger tiro šero, bo savoro pes tuke
pro lačho vysaľola. Rodes tuma-
ro romano kham, ale nalače
dromeha džas, aver drom tuke
rode! Kadaj nadur pes pasinel
parno graj, hino tiro!“ A našli-
las. Pre oda than kaj terďolas,
pašľolas baro dzivo balo. Niž
o Thulo es obdikhľa, o graj avľas
korkoro kija leste. Le bales pek-
le, le gres zaprahinde andro ver-
dan a mukle pes avre dromeha.
A lacha la vila ehas čačo. Džanas
ča vajkeci d'ivesa a avle andre aj-
se thana kaj o kham sitinlas,
e čar bari ehas a o kaštune kvi-
tņinenas. O Thulo phendľa hoj
ačhena pre kada than kaj upra-
lende ehas učo heďos. O čhave
chučkerde tele pale kočija a tho-
de bari jak. E Goma the e Phuri
daj pes kidenas andro gav, ale
ešeb kidenas andrale kočija
o duchni, the o pira, the o ča-
ro . . . Ale andre oda chudne
pre lende teperel cikne, the bare
bara. O Thulo pre darangutno
dikhľas hoj palo heďos denašľel
graj. Terďiľas le greske andro

mohol postaviť chatrč! Rád sa stanem vaším kováčom!“

O kráľovi celá krajina vedela, že je veľký skupáň. Starý kráľ od radosti zaplesal:

„Bál som sa, že budeš od mňa pýtať nový kaštieľ, zlato a striebro. Preto tvoje želanie ochotne splním! Ale aby si nehladoval, kým si chatrč postavíš, moji sluhovia ti odvezú veľké prasa a niekoľko bochníkov chleba!“

drom, rozkerďa o vasta a pro graj vičhinlas: „Terďuv, Terďuv!“

A o splašimen graj pašo Thulo terdiľas. Pal leskero dumo perlas tele igen šukar rakli. O Sap prichutiľas a la rakľa iľas tele palo graj a oj peľas leske andre angali.

Pale rakli pro graja avle le kraliskere manuša. Te o princos dikhľas peskera piraňa la princezna andre le Sapeskeri angali, cirdňa avri o mečos a kamľas savoren te čhingerel. Ale e princezna zvičinda: „Mačhinger len, bo on mange visarde o dživipen! A rozvakerďa sar o graj dikhľas vareso parno igen predarandiľas a chudňas manca tedenašel. Te na koda manuš, imar nauľomas maškro džide!“

O Princos thoďa tele o mečos a phenďa le Thuleske, hoj te zaprahinel le gres andre kočija a kaj lenca savore te aven andre dis. O čhave jepaš nange, o bala imar čirla nauchamen o Thulo tiž zabarardo, bešte savore pre kočija. E Goma the e Phuri daj anglal pašo Thulo. O gore andro gava sar dikhle kas peske o princos ľidžal andre dis, čhivnas pre peste kerestos.

Sar le Thules ande kijo kralis,

Ej, bola že to hostina! Thulo veril, že našiel svoje slnko a ďakoval dobrej víle. Ale ešte ani vyhňu nestačil postaviť, keď kráľ k nemu poslal sluhov s odkazom, aby ihneď prišiel do zámku po uhlie a železo a začal kuť. Thulo sa poškrabal po hlave a zamrmľal:

„Čím je človek statočnejší, tým má ťažší život!“

Kráľ prikázal Thulovi kuť reťaze a okovy. Kováč nevedel pochopiť, načo mu ich toľko bude, ale rozkaz splnil.

Phuri daj sa z dediny vrátila s prázdnu zástierou. Jej čary a veštenie nikto nepotrebuje. Medzi ľuďmi panuje hlad a bieda. Kráľ veľkými daňami a robotou zdiera chudobný ľud. Na zámku sa deň čo deň robia bohaté hostiny, plesy a poľovačky. Tí, čo nemôžu splniť kráľove príkazy, hnijú v žalároch. A Thulo má pre nich kuť putá a reťaze? Najradšej by to kladivo zahodil až hen do horúceho pekla!

Jedného dňa sa Goma priznala Phuri daj, že čaká ďalšie dieťa. Phuri daj pomohla na svet mnohým kriklúňom, ale teraz sa jej od strachu roztriasli kolená. S veľkým plačom padla na zem a vykotala:

čhida pes pro khoča. O kraľis leske phenda: „Vašoda hoj mira princeznake zachranindžal o dživipen, mang tuke so kames!“ Kralina, phiravas bare phare dromenca a nikhaj naarakhlom amaro kham! Talam les arakhlom andre tiri phuv. Te kames ta deman telo veš kotor phuvori, hoj mange tekerav kheroro. A te kameha, kerava tuke charťiko buti, bo me som baro charťas!“

O kraľis ehas baro džungošis, sar šunda hoj o Thulo kamel kotor phuvori, igen radisaľiľa, vašoda phenda: „Džanlom hoj mandar mangeha but sovnakej the rup, ča te oda kames mi ačhel pes. Aveha miro charťas. Niž kereha tuke o kher, mire solgi tuke ľidžana, jekhe murdane bales, aro, maro the phuvale, kaj tumen teavel so techal.“

O Thulo le kraľiske šukares paľikerđa. Telo veš sar pekle le bales, čaľile a kernas o kher. O Thulo mek ani e šmikňa nakerđa, imar vaš leske o kraľis bičhađa. O kraľis leskephenda kaj tekerel lanci, the kariki pro vasta. O Thulo pes chanduda, nadžanelas pre soste koda le kraľiske ela, aľe phenda hoj kerla.

„Ak porodíš syna, Thulo nás prizabije kladivom!“

Goma vo svojom srdci pocítovala nepokoj. Thulo v poslednom čase iba o dievčati sníval, akejsi Rupuni.

O niekoľko mesiacov sa narodil chlapec, osud im zase nedoprial dievča. Phuri daj civela na chlapčeka zabaleného v handrách a s plačom zalamovala rukami. Goma si s nehou pritískala uzlíček k srdcu, keď sa tu zrazu zvonku ozval Thulov netrpezlivý hlas:

„Mamo, čhajori?! Dievča . . .?“

Phuri daj bez váhania odpovedala:

„Čhajori . . . dievča . . .!“

Goma sa na smrť vyľakala. Keď Thulo začul detský plač, vletel do chatrče, vzal uzlíček do náručia a spieval: „Máme dievča! Krásne dievčatko!“

Do chatrče prišli aj Thulovi synovia. Všetci od radosti tancovali a spievali, div strecha nespaldla. Thulo na Gomu skríkol:

„Vidíš, žena moja, keby som ti bol skôr pohrozil, už dávno sme mohli mať dievča!“

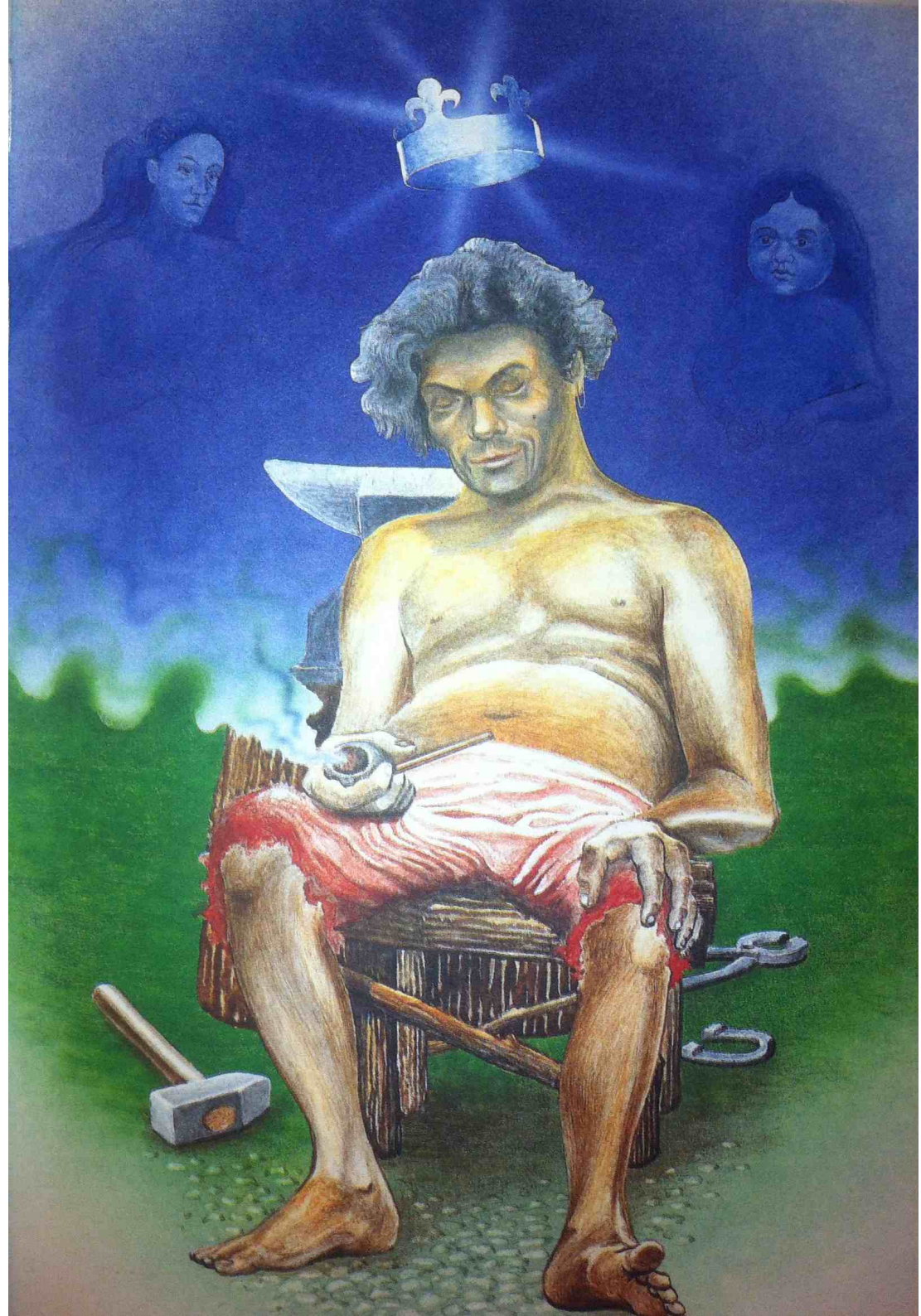
Narodenie dcéry šiel osláviť do krčmy. V noci sa Goma rozhodla, že ujde z domu. Nechcela byť svedkom mužovho sklama-

Sar chale le bales naehas so techal, ta e Phuri daj geľas androgav, kamelas le gorijenge te čarinel, the te drabarel. Aľe maškro manuša ehas bari bokh the čoripen. O gore le kraliske hijaba buti kernas, the bare dani poťinenas. A Phuri daj avľas khere čuča leketaha. Lakero keriben, the o vešťišagos nikaske nakampel. Andro kašťifis sako dives o kralis kerel bare hostini, bali the poľovačky. A kola manuša so le kraliske o dani nepoťinenas, bo nahas len khatar, ta delas len andro bertení tephandel a odoj kirňonas, niš ča namernas. O Thulo mek angľa lende muslanci tekerel. Sar koda šunďas roczhofisalíľa a žo čokanos nek radeder čidahas až andre kaľi jak.

Andre jek dives pes e Goma pridžanľas la Phura – dake, hoj užarel čhavores. E Phuri daj šigitinlas savore muršorenge teavel pro svetos. Sar šunďa hoj e Goma pale užarel, izdralas daratar. Devloreja, te pale ela muršoro, o Thulo murdarla tut the man, – phenďa e Phuri.

E Goma andre peskero jilo tiš šunlas duk, the dar. Bo o Thulo lake phenďa, hoj te mek jekhe muršores anľa, le čokanoha la

nia. Och, hrôza! Určite jej zlý duch počaroval, keď rodí samých synov!

Vzala uzlíček do náručia a bežala s ním do lesa. Čím viac sa vzdalovala od chatrče, tým mocnejšie jej srdce krvácalo za ostatnými deťmi. Užialená ani nezbadala, že ju sledujú tajomné, ohnivové oči. Keď už bola od chatrče ďaleko, medzi stromami sa začala rozlievať hustá hmla. Z hmly vystúpila biela pani, zastala jej cestu a milo prehovorila:

„Goma, mňa sa nemusíš báť! Som vaša rómska víla. Tej noci sa kráľovnej Margaréte narodilo dievčatko. Starý kráľ sa jej vyhrážal, že ak neporodí chlapca, dá ju zhodiť do priepasti. Neboj sa o svojho syna! Budú ho kúpať v mlieku a obliekať do hodvábných šiat!“

A vzala jej dieťa. Ešte predtým Gome povedala: „Za chlapca ti donesiem dievčatko!“

A zmizla.

Goma si od veľkého žiaľu za svojím synom trhala vlasy a váľala sa po tráve. Lutovala, že odišla z domu, radšej by bola od muža vytrpela akýkoľvek trest. Ale víla sa vrátila, položila Gome do náručia spiace dievčatko a povedala:

primurdarla, bo o Thulo imar čhoṇa ča pale čhajori vakerel, pal varesavi Rupuni.

Trine čhonenca uliṇas paṇis muršoro, o Deloro len čhajora nadiṇas. E Phuri daj sar paṭarda le muršores andro peskero khosnoro, rovindos pre leste dikhelas. E Goma les iṇas pro vasta a kikedelas les kijo jilo. O Thulo marel palo vudar a phučel: „Mamo, čhajori, čhajori?“

E Phuri daj vičhinda: „Čhajori, čhajori!“ O Thulo sar šunda hoj čhajori, phundrača o vudar, iṇas le čhavores pro vasta a giṇavelas, hin man čhajori, hin man Rupuni!“ Khelelas laha palo kher, mišto, o kher naphagerča. O Sap le muršurenca sovnas andro veš sar šunde hoj hin len čhajori, avle andro kher a savore khelenas the giṇavenas.

O Thulo pre Goma zvičhinda: „Dikhes romnije, te sigeder tut daradžomas, ta imar sigeder amen čhajori ulahas!“ Sar sako romano murš, ta the o Thulo, la čhajora geṇas tezapijel andre pijadi. The o muršora gele leha, ča o cikno Čiriklo ačhiṇas khere. Sar e Phuri daj indraliṇas the o Čiriklo, e Goma daralas le Thulestar, iṇas le čhavores a de-

„Dievčatku dajte meno Rupuni, ale keď toto tajomstvo vyzradíš, tak zomrieš! Tajomstvo sa vyjaví samo!“

A zase zmizla.

Rupuni rástla ako z vody. Jej prekrásna biela tvárička, modré oči a strieborné vlasy naháňali Gome hrôzu. Preto Rupuni neumývala, verila, že jej tvár od špiny stmavne. Strieborné vlasy jej schovávala do špinavých handier. Keď dievča odrástlo, Goma ju brala so sebou do dediny, učila ju žobrať, hádať z ruky a veštiť.

našča leha andro veš. Oj džanelas hoj sar o Thulo avla matoro khere, kamela tedžanel či čačes uliľa čhajori. Košelas ola džuvľa so la pokerďa, hoj ča muršoren anel pro svetos. So dureder andro veš džalas, buter la o jilo dukhalas pal okola čhave. Andro pharipen ani nadikhľa, hoj pre late dikhen jagale jakha. Ča jekhvarestes sar te andralo thuv avilās kija late andro parne gada e vila a šukares lake phendā! „Gomo, madara tut mandar, som tumari romani čhaj-vila. Adi rat la kraľovnake uliľas čhajori, oj olestar nadžanel, mek pes naprekidňas. Lakero dad o phuro kraľis kamel ča muršores, hoj pal leste te avel ko tekraľinel. Phendās lake, hoj te la naela muršoro, čhivla la predal e blaka avri. Madara, tire čhas andro thud landarna a andro phar urna! A le muršores lake iľas a našliľas.

E Goma palo muršoro dukhtar pes čidā andre phuv a čingerlas o bala, bajinlas hoj kheral denašča, radeder te la o Thulo mardahas keci andre late reščiľahas.

E vila avilās pale, pro vasta lake thoďa čhajora a phendā: „La čhajorake den o nav Rupuni, ale

Ludia si pri pohľade na škaredú Rupuni odplúvali, aby ich, nedajbože, neuhranula.

* * *

Princ Marko vyrastal do krásy. Už v detskom veku patrila k najlepším šermiarom, v sedle a strelbe z luku ho taktiež nik neprekonal. Veľmi si ho zamiloval aj jeho otec. Po celej krajine sa s ním pýšil a chválil sa, že tieto vlastnosti zdedil po ňom. Občas ho iba trápila záhada, prečo má princ počernú tvár, vlasy stočené do malých prstencov farby smoly a zamatové iskriace oči. Kráľovná Margaréta svojho syna nadovšetko ľúbila. Rada sa s ním zúčastňovala turnajov a rôznych súťaží, z ktorých odchádzal ako víťaz.

Princ Marko obdivoval krásu svojej matky. Učarovala mu belosť jej pokožky, a preto si zaumienil, že sa ožení iba s takou dievčinou, ktorá sa bude podobáť na jeho matku.

Thulo i jeho synovia kuli deň i noc, ale kráľovi reťaze a putá nestačili. Vykorišтовaný ľud sa čoraz viac búril. Väznice boli plné. Ani Thulo nemlčal. Preto sa kráľ rozhodol, že bezočivého

sar kada varekaske avri pheneha, mereha! Kada pes korkoro sa avri phenela!“ A e vila naštilas.

E Rupuni barolas sar andralo pani. Lakero parno muj the o belava jakha a o rupune bala natradenas la Gomake bari dar, hoj vareko pre oda te naavel, khatar ifas la Rupuňa. La čajora namorlas, nauchanlas, paťalas hoj lake la meľatar kaľola o muj. O bala lake garuvlas telo melalo patavo so lake phandelas pro šero. Sar ehas e Rupuni bareder, e Goma la peha kidelas andro gava, sikavlas la te drabarel, the te žobrinel, the andralo vast tečarinel. O gore te dikhenas la Rupuňa, ta čhungardenas pre phuv, te na pes lenge jakhendar laktar ačhel.

* * *

O princos o Markus barolas a ehas igen šukar. Imar sar čavoro ehas nekfeder šermiaris, pro graj rajtinlas a džanelas mištes te viľinkerel. Leskero dad ehas princos andral aver phuv, le Radkus igen rado dikhelas, pal calo phuv vakerlas hoj leskero raklo pes pre leste podiñas, vašoda ajso vitezis hino.

O phuro kralis, mek ov ehas o baro šero, napaťalas hoj o Radkus hino lengre ratestar. Le Radkus hin kalosegno muj, kale bala sar angrusňa a kale jakha sar čercheňa. Paš leskero kalo muj igen leske ilinenas o parne gada, sovnakaha avriside. O hyros pal leskero šukariben džalas pal savori phuv.

E kralovna e Margareta peskere čhas igen rado dikhelas, baro baripen andre leste thovlas, bo a princezny andral savore phuva pal leste mernas. O dad the e daj leha phirenas pro savore turnaji, the andro aver phuva, bo ov andral savore avelas sar vitezis.

O Marko igen rado dikhelas peskera da, bešelas paš lakere pindre, dikhelas pro lakero parno muj, the pre lakere rupune bala. Kijo jilo peske ilas, hoj ča kajsa romňa peske lela, sar leskeri daj, hoj lakeri podoba mus kajsi teavel.

O Thulo le čhavenca kernas chartiko buti rat a d'ives, ale le kraliske oda ehas frima. Bo o čore manuša imar nabirinenas hijaba tekerel buti vašoda len delas te phandel andro berteni a kampelas leske buter lanci a o Thulo imar nabirinlas. O kralis cholisa-

kováča potrestá. A tak jedného dňa drábi nasadili putá na Thu-love ruky a uvrhli ho do temnice.

Do chatrče sa nasťahoval hlad. Goma i Phuri daj kráľa preklínali, nevedeli zdržať svoj hnev nad toľkou nespravodlivosťou. Sapo- vi a jeho bratom otcovo utrpenie ležalo na srdci ako kameň, premýšľali, ako ho z temnice vyslobodiť. Najviac sa sužovala Rupuni. Chodník ku chatrči kropila potokmi slz, lebo otca veľmi ľúbila a on ju.

Jedného večera sa k nej spoza stromu prihovoral známy hlas:

„Neplač, Rupuni. Choď s matkou ku kráľovnej a proste ju o milosť pre tvojho otca!“

Rupuni sa chcela za radu poďakovať, ale za stromom nikoho nenašla. Iba sa jej zamarilo, že v húštinách sa mihol biely tieň.

Na druhý deň ráno stráže pred zámkom odháňali dve žobráčky. Jeden zo strážcov vykri- kol:

„Practe sa, čarodejnice! Ako sa opovažujete?! Ihneď odíďte, lebo vás rozsekáme na kusy!“

Druhý strážca reval:

„Prepadnite sa do pekla, bosorky!“

Vystrašená Rupuni sa schová-

la, vaš oda les diñas te sphan- del a tečhivel andre bertena. O čhave palo dad rovnas, ale nek- buter e Rupuni, bo oj le dades zorales rado dikhelas. E Goma the e Phuri daj le kraľis košenas, hoj vaše kajci buti, mek andre bertena les diňa.

O Sap le phralenca kamle le dades andrale betena te čorel, ale nadženenas sar, sako rat pa- šale bertena phirenas.

E Rupuni andalo veš, andrale chanigori hordinlas le khoreha o pani, sar džalas, ta o dromoro palo dad le apsenca čhorelas. Lakeri bacht ehas o dad, bo the ov la rado dikhelas, oj ehas les- kerí čercheň. Jekhvar kija raťate sar pherlas o pani, vareko kija late prevakerďa: „Marov Rupuni, dža la daha kije kraľovna, u mangel la, hoj te premukel le dades!“

E Rupuni kamľas te paľikerel, ale ča parno ciňos pašalate pre- geľas.

Pre aver d'ives tosara o sluga- ěa pašalo kaštifis odtraden duje romňen. O gada ehas pre lende ča žuže kotora, la phurederate o bala naehas uchande, la terňo- rate ehas pro šero melalo pata- vo. O slugaďa len pašalo vudar odispidenas, čušagos lendar ke-

vala za matkinu sukňu a prosila:
„Ach, mamička, poďme od-
tia! To sú zlí ľudia, bojím sa
ich!“

Vtom na krásnom koni pri-
cválal princ Marko a všetko si vy-
počul. Zľutoval sa nad nešťastni-
cami a prikázal otvoriť bránu.
Princ sa cestou do kráľovnej
komnaty dozvedel, že idú prosiť
o milosť pre kováča.

Goma i Rupuni sa pred krá-
ľovnou hodili na kolena a Goma
s plačom prosila:

„Najjasnejšia kráľovná, bez
môjho muža kováča všetci zhy-
nieme od hladu!“

Potom sa bolestne rozplakala.
Aj Rupuni kvílila a neprestávala
vzlykať.

Kráľovná sa zahľadela do
krásnych modrých očí dievčaťa.
Od úžasu jej v hrdle vyschlo, ne-
mohla ani slovka prehovoriť.
Kde ich len videla? Kde?!

Princ Marko kľakol pred svoju
matku kráľovnú a zaprosil:

„Mamička, zľutuj sa nad ková-
čom! Je nevinný a odvisne na ši-
benici!“

Keď sa kráľovná prebrala z pre-
kvapenia, princovi vlúdne pove-
dala:

„Marko, rozkáž strážcom, aby
kováča ihneď prepustili!“

renas. E Rupuni pes lendar da-
ralas, ta pes garuvlas pal la dake-
ri rokla.

Aľe andro oda pro šukar pa-
rno graj avila o princos o Marek.
Sar dikhlas le čore romňijen sar
len o slugađa ispiden, pro sluga-
đa zvičinda: „Slugaďale, den
len smirom!“ O slugađa le še-
renca bandarnas či o princos
nadilalilas.

E Goma sar dikhlas peskere
čas, menglisaolas, o jilo andre
late jagaha labolas, the šifaolas.
Angle kraľovna pes e Goma the
e Rupuni čhide pro khoča.

E Goma la mangelas: „Kraľov-
no, tu sal amaro khamoro, ma-
domuk hoj mange o čhave bok-
hatar te meren!“ – A dukhatar
pes rozrunda. The e Rupuni du-
khadones rovelas. Sar e Rupuni
preačila te rovel, e kraľovna
pes zadikhlas andre lakere bela-
va šukar jakha, ole jakhendar
sar te pes lake jakhendar ačhila-
has o šero laha zabondaľindas,
našči prephenda ani lavoro, ča
pre Rupuni o jakha poravlas.

The o princos angle kraľovna
peľas pro khoča a mangelas la:
„Mamo, de tepremukel le char-
ťas! Našunes sar o čhave bokha-
ľon! Of nane došalo a o papus
les dela te umblavel!“

A odišla z komnaty.

Rupuni sa princovi hlboko poklonila a s úsmevom mu ďakovala za otca. Jej srdce sa pritom naplnilo veľkým šťastím. Princ zodvihol Rupuni zo zeme a povedal:

„Vstaň, Rupuni, konám iba svoju povinnosť!“

Vtedy Goma v princovi spoznala svojho syna, opantala ju veľká láska i žiaľ. Najradšej by sa mu hodila k nohám a prosila ho o odpustenie. Princove biele šaty, lemované zlatom, oslepovali jej oči, z ktorých stekali horúce slzy radosti, ale aj žiaľu.

Thula prepustili z temnice. Už tretí deň sa chatrč otriasa spevom a bujarými tancami.

Rupuni sa otcovi veľmi potešila, veď bola jeho miláčikom. Jej srdce však túžilo po princovi. Ako sa jej len páčil! Rupuni však trápil veľký žiaľ. Prečo je taká škaredá? Prečo od nej všetci bočia? A ona, hlúpa, na princa Marka myslí . . .

Jedného večera sa vybrala so džbánom po vodu. Sadla si na kameň studničky a pozerala na hladinu. Keď tam uvidela svoju zafúlanú, škaredú tvár, od zúfalstva sa rozplakala. Neverila vlastným očiam, je to iba zlý sen,

E kraľovna sar avlas kija pesta phenda: „Mištes princona, phen le slugađenge hoj le charťas mi premuken!“ A gelas avri andrale komnata.

E Rupuni palikerďa la kraľovnake the le princoske. O princos la hazdňa pale phuv a zadikhľa pes lake andro jakha.

E Goma pre peskero čhavo poravlas o jakha, o jilo andre late marlas sar čokanos, radisaľolas, ale the o pharipen hoj les ciknorestar pestar diňas čhingerlas lake o jilo.

Sar le Thules premukle andrale bertena, e Rupuni, o Sap, the savore muršora radišagostar trin đives gilavnas the khelenas.

O Thulo sar the varekana sar ehas e Rupuni cikni ta the akana, iľas la peske pro khoča a čumidelas la, bo oj ehas leskeri čercheň. Ale e Rupuni ole đivesestar sar dikhľas le princos, peskero jilo diňas leske, ča pal leste lake o šero džalas. Jekhvar kija raťate džalas le khoreha andre chaňigori paňeske. Terďilas a dikhelas pro paňi, dikhelas pes sar andro gendalos, o jilo lake zadukhandiľas, hoj oj kajsi džungali, meľali, pro princos gondofinel, chudňas te rovel. Ale palis, čhida o melalo patavo

že je taká nepekná?! V návale žiaľu si z hlavy strhla špinavú handru. A tu div divúci: prekrásne strieborné vlasy jej padli až na ramená.

Zo studničky vytekal malý potôčik. Dovtedy sa v ňom umývala, kým neostala čistá. Keď sa znova pozrela na hladinu, od úžasu onemela. Pýtala sa sama seba: „Kto je tá prekrásna dievčina?!“

Princ Marko sa často túlal okolo Thulovej chatrče. Aj toho večera kráčal cez les a hľadal Rupuni. Zbadal ju pri studničke. Keď si Rupuni chcela na hlavu uviazať handru, chytil jej ruku a šepol:

„Rupuni, si krásna a vznešená! Buďme priatelia!“

Dievčina sa veľmi preľakla, ale keď v neznámom spoznala prince, oči jej zažiarili radosťou. Pokorne povedala:

„Ako môže byť Rómka princovou priateľkou?“

A chcela sa pred ním hodiť na kolenná.

Princ Marko ju zadržal, nežne objal a povedal:

„Rupuni, mám ťa radšej ako všetky princezné sveta!“ A sám sa jej hlbokò poklonil.

O svadbe Marka s Rupuni ne-

tele palo šero, gefas kije leñori a morlas pes dži adik, niž lakero muj naehas žužo. Palis pes gefas andro pañi te dikhel, korkori pestari phučas, khatar odi rakli avlas? Sar pes korkori prindarda napafalas peskere jakhenge. Ilas o patave a kamla peske pale tephandel pro šero. Ale andre oda vareko lake chudñas o vasta, a phenda lake: „Rupuni, čhiv koda patavo, se tu sal šukar čhaj!“

E Rupuni predarandilas, ale sar prindarda le princos asandilas. O princos lake phenda, odkanastar tut dikhlom, akorestar phirav pašal tumar kher. Kames phiraha jekhetane, kames!?

E Rupuni ladžaha phučla: „Sar šaj romani čhaj princoha phirel? A kamlas pes angla leste te čhivel pro kocha.“

O Markus la obchudñas a phendas: „So vašoda hoj sal romani? Me tut nadas vaš savore princezni so dživen pre amari phuv!“

Pal le Markuskro bijav la Rupuna andro burkos nakamle ani te šunel. O phuro krafis le Markuske phenda, hoj les dela andral peskeri phuv avri te tradel. E kraľovna la Rupuña nardo dikhelas, nakamelas pal late

chceli v zámku ani počuť. Starý kráľ pohrozil Markovi, že ho vydá. Nevýslovná ťažoba zaľahla na princovo srdce. Aj kráľovná nenávidela Rupuni. Nadávala jej do škaredých čarodejníc. Ale Marko sa dievčata nevzdal. Rodičom povedal, že nič na svete nemôže zmariť ich veľkú lásku.

Keď Rupuni obliekli do svadobných šiat, ako keby bola kráľovnej z oka vypadla. A tak sa tajomstvo odhalilo samo. Svadba trvala niekoľko dní, veselila sa celá krajina. Keď sa starý kráľ dozvedel, že Marko je kováčov syn, spadol na zem a na mieste bol mŕtvy.

Mladý princ sa mal stať novým kráľom. Ale Marko a Rupuni kraľovať nechceli. So svojou láskou sa rozhodli podeliť s ľuďmi na celom svete. Dali si zapriať do koča a odišli do neznámych krajín.

Nakoniec musel kraľovať Thulo. Tak sa mu splnil jeho dávny sen. Thulo vládol múdro a spravodlivo, v krajine nebolo chudobných ani boháčov. Keď sa Rómovia na celom svete dozvedeli, že majú svojho kráľa, putovali do zaslúbenej zeme pešo i koňmo. Ale Thulo bez svojho remesla dlho nevydržal. Pre-

aňi te šunel. Phenlas hoj kajso džungipen oj andre peskero burkos nakamel.

O Radkus phenda la dake the le dadeske, hoj te leske nadomukena la Rupuňa telet, džala kaj les leskere jakha lidžana. E kráľovna nakamla le čhas tenašavel aňi oterno kraľis ta so šaj kerde?

Sar la Rupuňa urde andro veradune gada, ta sar la kráľovna ke andrale jakh avri tepelahas. Akanakes e Goma savoro šaj phenda avri. O bijav but dživesa likerlas. O phuro kraľis sar šunda hoj o Radkus le charťeskro čhavo hino, pharipnastar andre leste pharilas o jilo. Peľas pre phuv a ehas mulo.

O terno kraľis la kráľovna la Margaretaha, andre kadi phuv te kraľinel nakamlas. Gele te kraľinel andre peskere dadeskris phuv. Kadaj mukle te kraľinel le Radkus la Rupuňaha. Ale ono tiž te kraľinel nakmle. Peskeri bari bacht kamle te rozdel savore manušenge so dživen pre phuv. Dine peske te zaprahinel andre kočija, ile peske love a gele. O kraľišagos ačhiľas le Thuleske. Akana leske avľas pre godi, hej e romani čhaj, e vila, kamlas andro leskero suno te phenel hoj ov ela kraľis. O Thu-

to si vedľa trónu dal postaviť nákovu. Keď ho kraľovanie omrzelo, kul podkovy pre svoje kone. Víla Rómka stála za záclonou a občas sa na neho usmiala. Vedela, že z Thula a jeho poctivej práce bude mať úžitok celé kraľovstvo.

lo mištes kraľinlas. Savore manušen mukľas andralo berteni avri, andre leskeri phuv naehas čore ani barvale. Sar pes o Roma došunde hoj len ehin kraľis, andral savore phuva avnas a ačhanes andre le Thuleskeri. Aľe o Thulo bi e kovinca našči avri ľikerďa. Pašo tronos peske diňas te thovel the e kovinca. Te les ehas idejos, ta kerlas o petala peskere grenge.

E romani čhaj e vila pes leske sikaďa a phendďa, dikhes Thulo, the le Romen hin lengere romane vili.

O Thulo dživel andre le romengere jilo dži adaďives.

Ako Filip zarobil na chlieb

Bola tuhá zima. V začmudenej chatrči sa k peci tlačilo päť polonahých detí. Srdce Rózy, ich matky, zovrela úzkosť. Dnes jedli iba posolené zemiaky, ale čím ich nasýti zajtra? Malá Márinka, sotva dvojročná, zafňukala:

„Mamička, daj mi ešte jeden zemiak!“

Róze od žiaľu oťaželi nohy. Vzala Márinku do náručia a do uška jej zašepkala:

„Dnes už nemám, ale zajtra sa vyberiem po pýtání. Donesiem ti krajec chleba. A teraz už choď spať. V spánku zabudneš na hlad!“

Týmito slovami uložila aj ostatné deti. Trápila ju myšlienka, či sa jej zajtra podarí niečo vyžobrať, keď ľudia ju odháňajú odo dverí. Bola z toho veľmi zronehá.

Sar o Fil'ipkus rodňas maro le čhavage

Ehas jevend, baro šil. Andro phagerdo kher pašo bov tačon panč čhavore, pre lende ča čhingerde gadora. E Roza, lengeri daj, thovlas kašta andre šparheta, o jilo la palo čhave dukhalas. Adadžives chale ča phuvale loneha, ale so len dela tajsa? E cikňi Marinka la Rozake phendža: „Mamo de man peki phuvalori, som bokhaľi!“

E Roza dukhade jileha iľas la Marinka andre angali u andro kanoro lake phendža: „Marinko, adadžives man nane peki phuvali, aľe tajsa džava palo khera, ta anava tuke baro kotor maro, mištes!“ U akana džá te sovel, andro soviben bistereha pre bokh. E Roza la thoďa tesovel a kija late peske pašlile the okola čhavore. E Roza len učhardža pu-raňa dekaha a bešťa peske pre

Do chatrče vstúpil Filip. Bol premrznutý na kosť. Postavil sa k peci a šúchal si skrehnuté dlane. Róza vrhla na muža zlý pohľad a opýtala sa:

„Požičala ti?“

Rozhnevaný Filip vykrikol:

„Tvoja sestra, tá čierna opica? Skupaňa! Povedala, že nemá! Najradšej by som jej okále vydriapal!“

Róza pozakrývala deti starou dekou a odvrkla:

„Si zlomyseľný Filip! Lenivosť ťa zožiera. Nemuseli by sme si požičiavať, keby si prácu hľadal!“

„Vari si zošalela?“ zlostil sa Filip, „každý deň obchádzam gazdovské domy a pýtam sa, či netreba narezat' drevo alebo kydať hnoj! Všetci ma odstrkujú a ty mi ešte ubližuješ!“ S povzdychom si sadol na lavičku z dosák a pozoroval spiace deti. V očiach mu blikal smutný oheň.

V pahrebe dopraskali posledné iskry, plameň slabol, pec sa ochladzovala. Filip sa stočil do kľbka ako kocúr. Premohol ho ťažký spánok.

Ráno išiel do dediny, ale večer sa opäť vrátil s prázdnyimi rukami. Hladný vstúpil do chatrče a nakukol do hrnca. Hľa! Boli

lavkica kijo bov a zagondolindas pes, khatar lela tajsja la Marinka-ke maro? Phirel palo gava, kher kherestar a traden la avri, o gore nakamen ani phuvalori tedel. E dukh čhingerlas lake o jilo.

O Filipos avlas andre sfadimen pro kokalos, o šil leha izdravlas, gefas kijo bov a tačarlas o vasta.

E Roza dikhlas pro Filipos a phučlas: „Ta so, diñas tut miri phen kečen?“

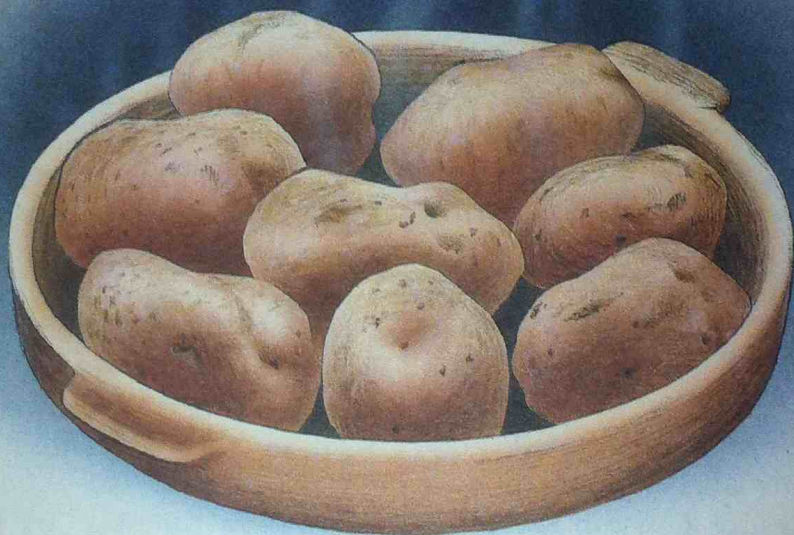
O Filipos chofaha zvičhińda: „Tiri phen, kodi kali rikoni? Ča hijaba pal ajso ji gefom! Se oj telalpeste chalas! Ča o jakha lake kampelas avri terandel! Chofatar žgřitinlas le dandenca.

„E Roza phenda,“ ej Filip, te tuke pes kamelas buti tekerel, na kampelas amenge kečeńa tekidel, afe tuke pes nakamel buti tekerel, tuke nane pharo hoj o čhave bokhalon . . .

O Filipos chofaha zvičhińda pre Roza:

„Rozo, dilińafilal? Palis tut chandol e čhib? Tu nadikhes hoj sako dives obdžav o gav a le gorenđar phučav či lenge nakampel o kašta tečhingerel, abo o gajanos avri tečhivel. Imar tuke phendom kecivar, hoj o gore na kamen buti tedel!“ A čhidas pes

v ňom uvarené zemiaky. Prstami ich povyberal a lakomo strkal do úst. Jedol hltavo, div sa nezadusil.

Znenazdajky do chatrče vošla Róza. Vypleštila oči na Filipa a opýtala sa:

„Koľko si zarobil, Filip?“

Filip zhltol posledný zemiak a zašomral:

„Róza, daj pokoj, svrbí ťa jazyk?!“

Róza sa napajedila a začala vrieskať:

pre lavkica, kaj ešeb bešelas e Roza.

La Rozake o apsa začorde o muj: „A so akana keraha, so daha le čhaven techal ha?“

O Filipos bešel, dikhel pro čhave, the pre Roza u andro jakha leske labon dukhade apsa. E jag andro bov mudralilas, o bov šilalol a o Filipos pre lavkica šilestar izdral. E Roza pašlilas kijo čhave. Tosara o Filipos uščililas sar sphagerdo, bokhalo, adadives geľa buti terodel andro fo-

„Zase nič? A ešte berieš to, čo som vyžobrala pre deti? Si leňoch! Ach, Deloro, prečo si ma tak potrestal?“

Od zúfalstva si šklbala vlasy a lamentovala, až za uši zachádzalo.

Filip stál ako omráčený. Nemohol pochopiť, prečo mu Róza neverí, prečo ho tak ponižuje? Veď deti sú aj z jeho tela a krvi! Zmocnil sa ho veľký hnev, najradšej by ju zmárnil . . . Nie . . . nemôže jej ublížiť. Deti by zašli hladom, keby Róza nežobrala. Ako ju len ľúbi, celým svojím srdcom, ale ich lásku pochovala bieda. Filipove oči zaplavili slzy, veľké ako hrachy.

Na druhý deň si Filip sadol do krčmy. Usalašil sa pri rozpálenej peci a preklínal osud. Keď si chcel od gazdov vypýtať tabak a hlt piva, musel ich zabávať vymyslenými historkami. Najradšej sa vychvaľoval, aký je on silák, akých mocných chlapov premohol v stávke. Dokonca sa aj s medveďom v cirkuse pasoval a za jasotu obecenstva ho poľahky na zem zložil. Gazdovia sa smiali, Filipa pivom ponúkli, ba aj hrst tabaku pridali.

Keď sa Filip vrátil do osady, Róza i deti už spali. Takto ubie-

ros. Jepaš foros phirda upre, afe palis hijaba, buti nachudňa. Pre raťate avľas khere, gefas andro kher a dikhel pre špareta e piri, dikhel andre piri phuvale loneha. Le vasteha chudelas o phuvale a chalas mište natašfilas. U andre oda avľas e Roza, diñas pro Filipos avri o jakha a lestar phučfas: „Filip, keci rodňal?“

O Filipos nakhada e phuvali a phenda: „Rozo preač, nadikhes hoj imar palo pindre tele perav!“

E Roza chudñas te rovel, te phagerel o vasta: „Soske man o Del marďa kajse bibachtale romeha! A mek oda les le čhavenge andalo muj, so me avri mangav!“ A jagatinlas až o kher izdralas.

O Filipos ačhelas sar te uľahas barestar. O jilo les dukhal hoj leske e Roza napačal. Se o čhave hin tiš leskere, leskere ratestar, leskere kokalostar. Rozchoľisafilas, hazdňa o vast, ajsi la kampeľas te demel hoj maj zamerlas. Afe na, o vast leske peľas tele, našči la demel, se oj likerel le čhaven.

Ov la Roza rado dikhelas, oj hiňi leskero jilo, leskero dživipen. Afe vašoda hoj ov našči arakhel buti, hoj o čhave bok-

hali dni a týždne, len psota ich neopúšťala.

Jedného večera, keď opitý Filip začal spomínať na ďalšiu príhodu, do krčmy vkročil najbohatší gazda Jurčo. Omrzeli ho chvastavé reči, rozhodol sa Filipa vyskúšať.

Sprvu si ho obzrel od hlavy po päty a keď zistil, že Filip je iba košť a koža a oči má v tvári hladom vpadnuté, vedel, že neprehrá. Cigánovi pred celou krčmou povedal:

„Filip, viem, že si silák! Ale zatiaľ o tom iba krákaš! Počúvaj! Dám ti metrák pšenice, ak ho zo zeme dvihneš! Súhlasíš?“

Filipa opanoval strach, telom mu prebehla triaška. Náhle uvidel pred sebou žalostný obraz hladných detí. „Bože, metrák pšenice! Mlynár by z nej namlel múku a Róza by upiekla voňavý chlieb. Celý stôl by zaplnila bochníkmi chleba!“ túžobne zavzdychal Filip.

V rozpakoch preletel pohľadom po sedliakoch, ako keby od nich čakal radu. Všetci napäto mlčali. Vtedy Filip povedal:

„Pokúsim sa, pán Jurčo! Môžeme začať!“

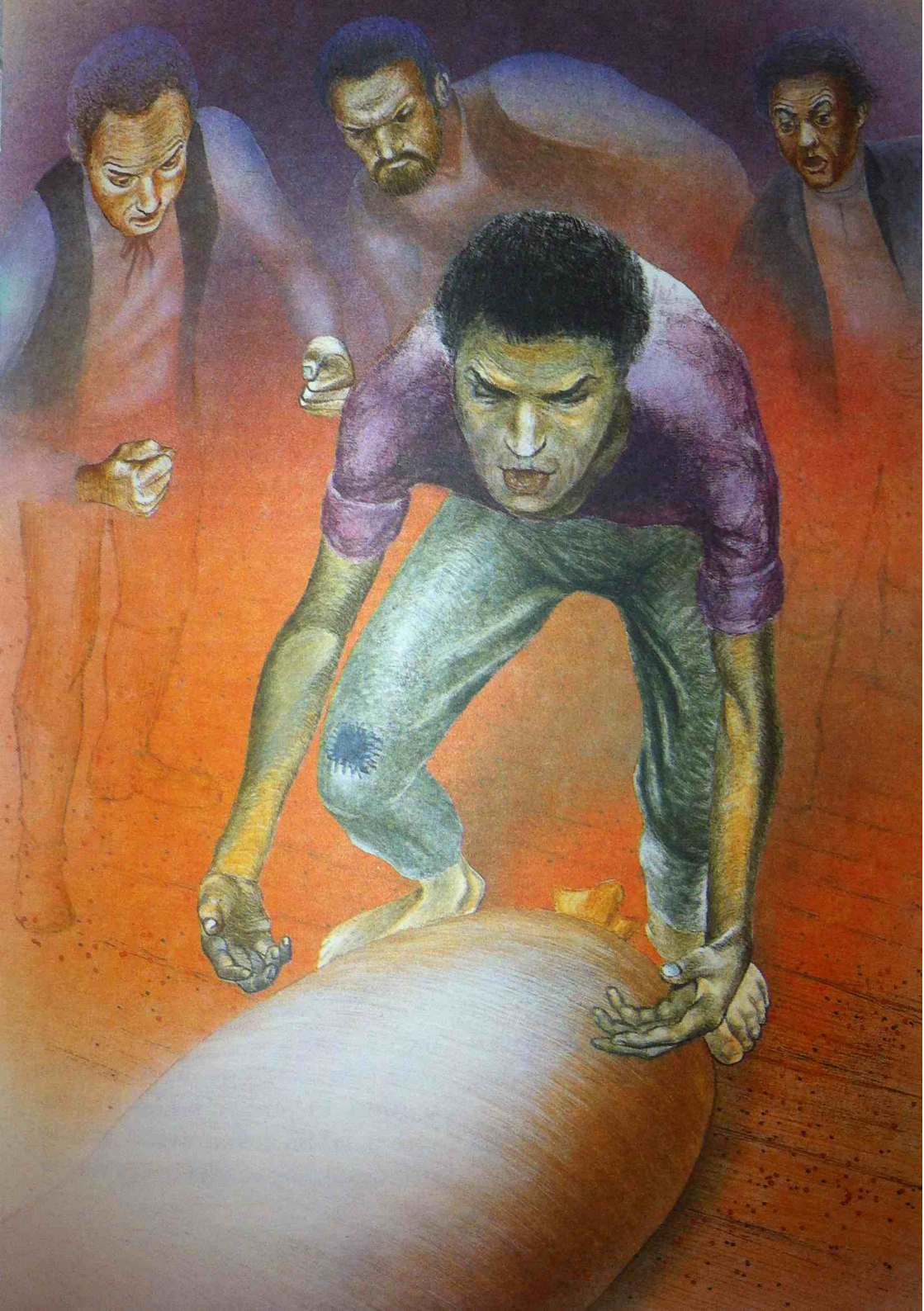
Gazda poslal sluhu, aby priviezol pšenicu. Medzi sedliakmi

halon, rozpelas pes lengero kamfipen. Ach devla, soske hino ajso bibachtalo. Andro jakha leske labonas o apsa a o kirlo leske avri šuťilas. O Filipos mek buter d'ivesa rodelas buti, aľe ňivasi naarakhlas. La Rozake imar nakamlas pro jakha teavel. Gefas andre korčma, bešča kijo kerado bov a dikhelas pro gore sar pijen e lovina, the e thard'i, e mol, sar pijen o pipi a ov ča avkes nakhavelas, pro čučes. Kaj les vareso o gore teden, chudñas lenge tevakereľ savo ov hino zoralo murš, keci zorale muršen pre stavianka thodža tele. Pasinlas pes the le medzvedziha andro cirkusis, a niko les tele nathodža ča ov. O gore asanas, le Filipostar čušagos kernas, aľe denas les e lovina so nadopijenas, the thard'i mol les denas, the dohanocis andre leskeri pipa so peske korkoro čikatar kerđa. Andale korčma džalas khere, sar o karčmaris e korčma andre phandelas. E Roza the o čhave imar sov-nas.

Jekhvar pre račate avlas andre korčma o nekbarvaleder chulaj o Jurčuš, sar kavkes o Filipos vakerlas, rozchořisafilas, le Filipos predikhlas šerestar až kijo pindre. A sar dikhlas hoj o Fi-

to zašumelo. V krčme sa strhol veľký hurhaj. Jedni kričali, že Filip vrece zdvihne, druhí, že nie.

Prefikany krčmár zavetril dobrý kšeft. Okamžite vyhlásil stávkú a zvolal:

„Ak Filip vrece zodvihne, zaplatím liter pálenky!“

Ostatní sa s krikom pridali:

„Ja tiež zaplatím fľašu! Aj ja pridám liter! Aj ja . . .“

Pod oknami zaerdžal kôň. V snehu zašuchotali sane. Sluha priviezol vrece so pšenickou a šmaril ho doprostred krčmy. Filip sa postavil k vrecu, srdce mu tlklo až kdesi v hrdle: dokáže to, nedokáže?

Gazda Jurčo zvolal:

„Filip, dočerta, tak sa už hýb!“

Filip sa poslušne zohol, objal vrece a nohami sa zaprel o dlážku. Od námahy mu vyliezali oči z jamôk. Ťažké bremeno sa pohlo.

„Musím vydržať! Aby sa viac neposmievali mojej biede a nešťastiu! A vám, deti, prinesiem chlieb . . .“ šepkal si Filip cez zatáté zuby.

Gazdovia s úžasom sledovali stávkú. Ešte kúsok! Nato jeden z nich zvolal:

„Zodvihol! Cigán si zarobil na chlieb!“

lipos hino ča e cipa the o kokalos, o muj šargo, jakha andre pele, džanelas hoj naprekhelela vašoda le Filiposke phenda: „Džanav, hoj zoralo murš sal, ale ča tut ašares. Šun, te sal ajso zoralo, dava te anel jek baro gono dživ, te oda gono hazdeha, o dživ ela tiro. Mištes?“

Le Filipos vrazinda o šil, angľa peste dikhľas le bokhale čhaven, the la Roza, andro jakha sar te leske zalabilehas o čerčeňa, la bokhatar leske andro jakha šiti-saľolas, ale phenda: „Hazdava!“

O chulaj bičaďa le solgas vašo dživ. Andre korčma o gore vičhinenas jek angľa avreste, vazdela! Aver vičhinenas hoj navazdela. O karčmaris kamľas teakerel, ta zvičiňďa: „Te o Filipos o gono vazdela, ta me poťinav jek litra! The aver vičhinenas: „The me poťinava litra!“ O solgas iľas o dživ so andžas, the čiďas les maškare korčma.

O Filipos dikhel pro gono: Devloreja vazdava, navazdava? O jilo andre leste izdralas. O chulaj zvičiňďa: „Ta so Filip, hazde, na?“

O Filipos bandžiľa, obchudňas o gono. O pindre tel leste izdranas o jakha leske avnas avri až pro čekat, sar vazdel avkes vazdel.

Vtedy vrece tupo buchlo na dlážku a Filip klesol na kolená. Z úst mu vytekali dva pramienky krvi. Bol mŕtvy. Ťarcha mu utrhla srdce.

Chatrč s hladnými deťmi osirela. Róza sa od zúfalstva váľala po snehu a kričala nepričetným hlasom:

„Filip! Vráť sa, Filip môj najdrahší . . .!“

Žačiňďa o danda a vazdel. Vazdňa. O gore save khelde avri, vičhinenas: „Amen kheldžam avri, o Filipos vazdňa!“

O Gono peľas pre phuv, pro gono peľas the o Filīpos. Andalo muj leske čuľalas polokes kalo rat. Čiňďila leske le jileskeri blana. Ehas mulo. Hijaba e Roza rovlas a palo šero peske čhingerlas o bala.

O primášovi Barovi

Kedysi dávno stvoril spravodlivý Deloro rómsku osadu a ponechal životy jej obyvateľov napospas nevyspytateľnému osudu.

V osade žili dvaja slávni primáši. Každý z nich mal svoju cigánsku kapelu. Ej, boli že to muzikanti, o akých svet ešte nechyrovával. Zabávali ľudí na svadbách, bálach i krstínach. Boli to vskutku dobrí primáši, ale obaja mali veľkú chybu. Navzájom sa nenávideli. Vo svojej pýche si každý o sebe myslel, že práve on je ten najlepší muzikant. Nie div, že keď sa stretli, jeden na druhého zubami škrípali.

A ešte o kúštik viac sa neznášali ich ženy. Jazyky mali poriadne podrezané, hašterili sa, akoby ich čerti na nože brali. Nadávali si, ba neraz sa aj za vlasy tak pochytali, že im v rukách len chumáče ostali.

O Baris baro primášis

Varekana mek čirla o lačo Deloro kerďa le Romen a diñas len andre bari osada. A oda, so pes andre odi osada ačhilas šundom mira phura babatar, šunen.

Andre odi osada bešenas duj bare primaša, jekhes, the avres ehas peskeri banda so phirnas to bašavel. Čačes, oda ehas bare lavutara, kajsen na arakhľanas ani Peštate. Ale ola primaša jek avres igen narado dikhenas. Sako pal peste gondolinlas hoj of hino bareder lavutaris. Te pes on dujdžene zdžanas, ta pre peste le dandenca žgřitinenas.

Ale mek buter pes narado dikhenas lengere romňija, o čiba lende ehas sar čhura, rakinenas peske sar te len o benga andre jag ispidenas. Varekana peske pernas andra bala a balendar pes aš pal e phuv cirdenas.

O Feris ehas phureder primašis, leskeri romňi e Lola džanelas

Potom sa stalo to, čo si ani sám Deloro neželal. Jednej noci sa obom jazyčnicám narodili chlapci – ružové púpätá s čiernymi vláskami a očkami ako uhol.

Primáš Feri sa rozhodol vychovať zo syna chýrneho muzikanta, akému by nebolo páru široko-ďaleko. Takto sa najlepšie pomstí primášovi Barovi! Myšlienka na odplatu ho natoľko zaujala, že ani nečakal, kedy chlapčeka po prvýkrát okúpu, a už mu vkladal sláčik do maličkých prstiekov. Synovi dal meno Jag, aby jeho hudba ako oheň rozpalovala ľudské srdcia.

Ani primáš Baro nelenil. Syna pomenoval po sebe. Baro znamenalo – veľký. Husličky so sláčikom mu do kolísky strčil so želaním, aby jeho syna poznali na všetkých kráľovských dvoroch ako jediného neprekonateľného muzikanta. Chlapci ešte ani chodiť nevedeli, no netrpezliví otcovia im každý deň vyhrávali a priúčali ich notám. Jeden pred druhým vychvaľoval svojho syna do nebies. Každý videl v potomkovi budúceho kráľa primášov.

Ubíehali roky, chlapci rástli ako z vody. Primáš Feri chodil zo dňa na deň zachmúrenejší, veľmi sa sklamal vo svojom synovi.

te pokerel. Ale ačifas pes so ani o Deloro nakamľas, sar andre paramisi. Le primašengere romňenge andre jekh rat ufile muršora. So duj džane ehas šukar, kalore, o jakhora sar momela a o balora sar angruscora.

O Feris phendža hoj pre chofí le Bariske peskere čhastar likerla avri ajse primašis hoj leske phundrona o vudara ko grofi the ko kraľa. Naužarda ani kana le čhavores landarna imar leske andro cikne anguštora ispidelas o vonos. Le čhaske diñas naf Jak, hoj leskere giľa jagaha te labaren.o jile le romenge, le gorenge ale negbuter le range.

O Baris thodža e lavuta pre koliska, kaj pašľolas leskero čhavoro a phendža: „Mro čho, dav tuke nav Bari hoj te aves nek bareder primašis pre amari phuv, hoj tire giľa te giľavel e balvaj, o čirikla, the o pani. Kamav te sikavel le Feriske hoj tu aveha bareder primašis sar leskero čhavo . . .“

O muršora mek ani te phirel na džanenas, mek andre vastora o lavuti nauľikernas, imar o da-da len te bašavel sikavnas. O Feris andre chofí merlas hoj leskero čhavo e Jag nakamelas te sikľol. Te bašavlas, ta sar leske va-

Jag hral na husliach tak, ako keby mu pichali pod nechty ostré trnie. Husle nenávidel, hral iba vtedy, keď ho otec prinútil.

Aj malý Baro sa sláku vyhýbal, ale otec mu často opakoval:

„Ej, chlapče, len sa ty uč! Róm sa iba husľami najľahšie uživí! Dobrý muzikant sa dostane i na grófsky dvor!“

A tak si chlapec vzal otcove slová k srdcu a ochotne sa učil. Jag sa veľmi zlostil, že Bara všetci vychvaľovali a predpovedali mu žiarivú budúcnosť.

Nad osadou sa zmrákalo, ako-

reko telo naja o kandre te ispidelas. Ani o Baris te sikľol nakamelas, ale o dad leske sakovar phenelas: „Ej, ča tu sikľuv mro čo bo romes ča e lavuta džidžarla, la lavutaha tele khak tut dochudeha nača maškaro lače roma, ale the maškaro bare raja!“ O Baris peske le dadeskere lava ilas kijo jilo, radišagoha andro jilo sikľolas. O čhavo e Jag, pro Baris chalas chol'i, hoj ča les o roma ašaren, the o gore a les niko.

E Lola kada našči andro jilo preľikerďa, hoj o Baris feder la-

by nad ňou visela kliatba. Feriho žena Loli mala na jazyku jedovate sliny a v srdci závisť. Barovi sa vyhrážala, že mu počaruje tak, že sa jeho prsty viacej strún nedotknú. A neostalo to iba pri planých sľuboch . . .

Loli už od malička vládla kúzлами. Keď uvidela, že z Bara sa stal veľký primáš, nedokázala uniesť porážku svojho syna a rozhodla sa mu pomstiť. Keď chcela, aby sa jej bosoráctvo splnilo, musela o polnoci zájsť na cintorín a tam natrhať divé byliny. Bála sa svojho skutku, ale túžba po pomste bola silnejšia ako ľudský strach.

Keď v osade všetci zaspali, vybrala sa Loli na cintorín. Poznala starý hrob, na ktorom rástla zelina – psie víno.

Na oblohe zhasol mesiac. Za múrmi cintorína sa Cigánke roztriasli nohy. Medzi hrobmi uvidela zavýjajúceho psa. Srst sa mu zlovestne ježila, keď ucítil ľudský pach. Vtedy zavyl, vymočil sa na psie víno a zmizol. Loli vedela, že teraz Bara môže premeniť na psa.

Na kostole odbilo polnoc. Loli sa vrhla na mokrú trávu. Musí ju vytrhať skôr, než umlknú údery hodín. Na starom kríži zahúkala

vutaris sar lakero čhavo, ta phenda hoj le Baris pokerla. Te kamlas le Baris te pokerel, kampla lake pre jepaš rat tedžal andre mulaňi bar o palo hrobos tečhingerel čar so pes vičhinel rikoaňali mol. Sar džalas, o čhon nasitinlas ani o čercheňa nalabonas. Andre mulani bar pašo hrobos ačhelas baro rikono a o jakha leske labonas loľa jagaha, sar la dikhľa bašolas, palis muterđa pre odi čar a našľilas. E Lola bešča maškaro hroby a užarlas kana pre khangeri chudela te marel e ora. Pro kerestos bešľa o kuvikos a giladľa, e Lola predarandila až izdralas. A pre khangeri chudňa temarel e ora. Čhingerďa avri e cindľa čar e Lola, e čar peske prikikidňas pro jilo a denašelas khere. Khere rozphurdňa e jak, čhida upre kašta, e čar thoďa andre piri a čhida ča sikra paňori. Chudňa tetavel, rozmukľa peskere bare kale bala, učardľa lenca e piri, o paňi taďolas a oj vakerlas o keriben: „Zoraľi zor, zoraleder sar o kham, sar o čhon, sar e phuv, chav tumaro jiloro, the tumaro ratoro, keren le Baristar rikones!“ E para andro lakere bala kerlas čercheňa, ale ola čercheňa pes kernas kandreng. Sar

sova. Loli si pritisla trávku k pr-
siam a bežala domov.

V chatrči rozfúkala oheň a ze-
liny hodila do hrnca. Potom si
rozpustila dlhé i ako noc tmavé
vlasy, prikryla nimi hrniec
a opakovala čarodejné zaklína-
dlá. Voda vreła, penila sa, huča-
la ako víchor.

„Zlá moc v polnočnom kloko-
taní, premeň Bara na psa, ja
zjem tvoje srdce a vypijem tvoju
krv!“ strašidelne šepotala.

Červené plamene olizovali me-
dený hrniec, para sa z neho valila
a zachytávala sa v jej vlasoch. Po-
tom sa premieňala na kvapky
perleťovej rosy a tie zase na pich-
lavé trnie. Po deviatom zaklínaní
sa voda vyvarila. Loli odtiahla
prázdny hrniec z ohniska a po-
zrela na dno. Miesto zeliny
v ňom zazrela prašivého psa. Pes
vyskočil a cez otvorené dvere vy-
behol von. Loli sa zmocnila divá
radosť. Čary sa podarili! Koneč-
ne! Osadu zbavila veľkého pri-
máša!

Na oblohe žiaril mesiac. Vylá-
kaný Baro nevedel pochopiť, čo
sa s ním stalo. Niekoľkokrát za-
brechal pod oknami rodičovské-
ho domu, ale nikto mu neodpo-
vedal. Vtedy spoznal, na čo sa
premenil. Baro sa začal skrývať

eňavar phenda o keriben, dikhlas
andre piri a la čaratar pes kerda
rikono. Andre lakere jakha radi-
šagostar jak zalabilas. O rikono
andrale piri denašča avri a pašo
vudar lake dukhaha zabašča
a denašelas a korkoro nadžane-
las kaj džal . . . Predarandutno
nadžanelas so pes leha jekhva-
restar ačhilas, ani korkoro napa-
ťalas hoj hino rikono. Uprale
osada labolas o baro čhon, zabaš-
ča pre leste a denašelas dureder.
Anglo manuša pes garuvlas, ale
sar bokhalilas so ča pal peste
o pindre cirdelas, prastandilas
andro gav, či les vareko nadela
vareso techal. Sar les šunde o ri-
kone, bašonas pre leste, mišto les
nadochale, dandernas les, bo on
džanenas hoj of nane rikono.
O raklore sar šunde hoj andro
gav bašon o rikone, ile kašta an-
dro vasta a le Baris tradne avri.
Ale so akana kerla? Merla bok-
hatar, ale the avkes so leske hin
kale rikonaleskere dživipnastar?
O phariben mišto les natasada
a o rikonalo jilo andre leste rove-
las, sar les e duk pregelas dena-
šelas a denašelas, vešenca the
maľenca. Avlas andre osada kaj
ehas ča čorikane kherora, kam-
las te bašol, ale darandžilas hoj
the adari les tradena. Pašlifa kijo

pred ľuďmi. Keď ho však pre-
mohol hlad, vrátil sa do dediny
v nádeji, že sa nájde dobrý člo-
vek, ktorý ho pritúli. Lenže
hneď ako ho dedinskí psi vyňu-
chali, rozbrechali sa zúrivým šte-
kotom. Zburcovali celú dedinu.
Psi sa na neho vrhali, hrýzli ho.
V dedine nastal poplach. Ľudia
vzali palice a hnali cudzie psisko
kadeľahšie.

Rany Bara pálili. Prečo musel
prehrať svoj život a s ním aj slá-
vu, ktorá ho čakala ako primáša?
Komu čo zlé urobil? Psie srdce
zaplakalo ľudskými slzami. Od
žiaľu utiekol ďaleko preč.

Baro sa ocitol v neznámej kra-
jine. Dookola sa rozprestierali
iba zelené lúky a hlboké lesy. Na
brehu potôčika zazrel chatrč.
Chcel zabrechať, ale bál sa, že ho
aj odtiaľ vyženú. Ľahol si do trá-
vy a vylizoval si rany, ktoré mu
uštedrili dedinskí psi. Zrazu sa
mu rozžiarili oči. Z chatrče vyšla
driečna dievčina s krásnymi čier-
nymi vlasmi až na ramenách.
Baro nevydržal, vyskočil z úkry-
tu, priplazil sa k jej nohám a ra-
dostne zabrechal.

Šejinka, tak sa dievča menova-
lo, sa strhla. „Džas . . .!“ odháňa-
la neznámeho psa. V tej chvíli sa
z chatrče vyrojili polonahé deti

vudar a užarlas. Andralo kher
avlas avri šukar čhaj, vičhinlas
pes Šejinka. E Šejinka ehas igen
šukar čhaj, o muj kalosegno,
o bare bala kale sar angara
a o jakha sar momeľa. O Baris
pes nazlikerďa, uščifa a pašlifa
lake telo pindre. E Šejinka pre-
darandifa, pro rikono vičinda,
„džas . . . džas . . . Ale andralo
kher avle avri o čhave gele kijo
rikono a vičinenas, – rikono
aviľas!“ Marnas pes pre leste, sa-
ko les kamelas angla peste. Le
Bariha o čhave kernas so kame-
nas, maškro čhave bisterďa hoj
hino rikono. E Šejinka le riko-
neske andža šuko maro the an-
dro čaroro zumin. O Baris sar
chaľa až pro jakha predikhľa.
Och, savi šukar čhaj, gondofin-
ďa peske o Baris, te avke šaj pre-
vakerlas phenelas lake oda. La
Šejinkakero dad pes vičhinlas
Charno. O Charno ňilaje the ja-
rone pašalo paňi čhingerlas o ra-
ňora palo verbi a kerlas lendar
cikne košara, the bare bareder
a the ajse bare sar jepaš lengero
kher, oda le gorenge pro cikne
phusa, the pre šuki čar. Jevende
kerlas o Charno cikne balaňora,
roja the lopatky anglo gorija.
O Baris pes ča nek buter pašale
Šejinka boňdar las . . . E Šejinka

a pribehli k Barovi. Vrhali sa naňho s radostným krikom:

„Rikono . . . rikono!“

Bili sa o neho, každý ho chcel mať iba pre seba. Baro sa nevzpieral, mohli si s ním robiť, čo len chceli. Medzi deťmi mu bolo tak príjemne, že na okamih aj zabudol na svoj krutý osud.

Šejinka mu priniesla kôrku suchého chleba a v miske hlt polievky. Jemne ho pohladila po srsti. Baro sa od šťastia zachvel. Pomyslel si:

„Šejinka je krásna dievčina. Och, prečo ho stihol taký krutý trest! Nemôže prehovoriť ľudskou rečou! Ako rád by sa Šejinke zveril so svojím nešťastím! On však môže len brechať a to by dievčinu zbytočne vyľakalo.“

Barovi sa splnila najväčšia túžba. Ostal v chatrči medzi deťmi. A hoci jedla nebolo nazvyš, ušlo sa i jemu.

Otec detí sa volal Charno. Na jar a v lete rezal vrbové prúty a plietol z nich košíky. Niektoré boli také veľké ako polovica cigánskej chatrče. Predával ich sedliakom na plevy a sečku. V zime zase z jedľového dreva vyrezával šindle na strechy domov. A ešte z lipového dreva strúhal lyžice a varechy pre gazdinky.

phirelas palo gava te bikenavel o košara. Oj jekheha phirelas palo khera a o buter košara mukelas pašo Baris. Vašoda leske mindik anelas kotor maroro a varekana the balevasoro . . .

Ale pre le Charneskero kher peľas bari bibacht. Leskeri romňi e Cikni igen nasvaľilas a the pro jakha koralolas. O romňija lake tavnas sascipenaskere čara, o nasvaľipen zagenenas, ale nič la na sascarlas . . . E Cikni sas buter muľi sar džidži. E Šejinka sar dikhľas hoj e daj šaj merel, phendľa le dadeske hoj oj džal andro svetos te rodel ajsi čar so lenge la da sascarla. O Charno pal oda na kamľas ani tešunel, so of kerla le čhavenca bi e Šejinka. Ale e Šejinka peske pekľa marikľi, phandľa la andro khosnoro, čumidľa la da, le čhaven, the savoren andre osada. O Baris radišagostar hoj the of džal pes la Šejinkake ča paše rokľa likerlas. Ale o Charno les le šeleha prip-handľa, hoj la Šejinkaha te nadžal. O rikono pale Šejinka dukhades bašolas, sar te rundahas, čhivkerlas peha, kamľas o šele te predanderel, ale našči. Sar palate rovlas leskero rikonalo jilo.

E Šejinka imar but dživesa phirelas, gav gavestar a phučelas ko

Deti si Bara veľmi obľúbili. Často s ním šantili až do úmoru. Ukrývali sa pred ním do vysokej trávy, ba i na stromy vyliezali, ale on ich všade našiel. Ej, bolo že to radosti, pri hre neraz aj na hlad zabudli . . .

Baro sa najviac točil okolo Šejinky. Sprevádzať ju na cestách do dedín. Šejinka predávala košíky, ponúkala ich z domu do domu a on zatiaľ vonku strážil. Za jeho služby mu vždy niečo v zásterke priniesla – krajec chleba, ba aj kústik slaniny.

Do Charnovej chatrče neočakávane prišlo nešťastie. Jeho žena Cikni ťažko ochorela, hrozilo jej oslepnutie. Bylinkárky varili pre ňu rôzne nápoje, mastičkami zahánali chorobu, ale Cikni ležala viac mŕtva ako živá. Zúfalá Šejinka sa rozhodla odísť do sveta a hľadať tam drahocenný liek.

Otec Charno nechcel o tom ani počuť, čo si bez Šejinky počne s toľkými deťmi? Dievča sa rozplakalo, ona veru nedopustí, aby matka oslepla.

Ráno si upiekla lokšu a rozlúčila sa s ľuďmi v osade. Kvílivý nárek sa rozliehal po chatrči, keď odchádzala Šejinka. Iba Baro sa tešil, že ju bude verne sprevádzať na cestách. Ale otec

lakera da avri sasarla. Jak d'ives avlas telo baro kalo veš. Džalas le vešeha, o kaštune baronas jek paš aver, hoj našči gelas dureder. Čhid'a pes telo kaštuno andre čar a kamlas odoj te užarel o tosara. Ehas igen bokhaři u andralo pindre lake čuřalas o rat a igen pes daralas. Sar zarařila la daratar izdralas, akor lake avlas pre godi o rikono, te avkes paš late elas, ani pes nadaralas. U adaj jekhvareste o rikono pes čhid'a pre late, čumidelas lake o muj, o vasta the o pindre. E Šejinka les prikikidňa kija pes-te a tiř les čumidelas pro piskos.

O rikono dikhelas pre late, kamlahas lake vareso te phenel, aľe našči vakerďa, ča zabašča. E Šejinka dikhelas pre leste a dikhľa hoj lake kamel vareso te phenel, a oj avka kamelas te džanel so la daha, the le čhavenca. Obchudňa les pašale men a thodža pre leste o šero a zasuľa. O Baris ani e jakh andre naphandľa, daralas pes vaš peskeri chulani. Aľe avlas e jepař rat, chudňas te phurdel bari balvaj o kaštune až dži kije phuv bandonas, herminlas a marnas o perumi. E Šejinka uščila upre a igen predarandřilas, obchudňa le rikones a kija leste pes ispide-

Charno ho pevne priviazal na reťaz. Baro začal od žiaľu skákať i zavýjať, tak mocne plakalo za dievčaťom jeho srdce.

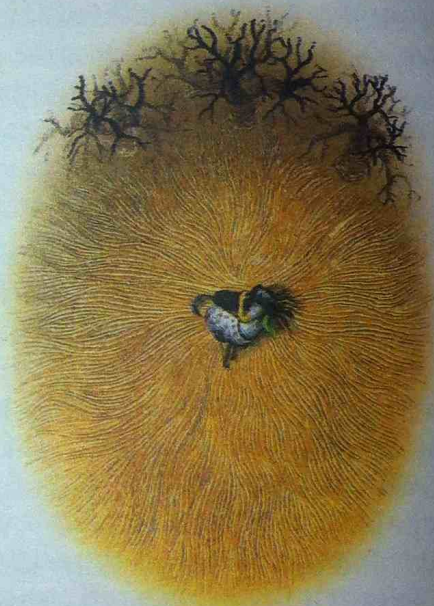
Šejinka už niekoľko dní chodila šírym svetom, ľudia ju posielali za rôznymi bylinkárkami, ale žiadna z nich nepoznala liek proti slepote. Po dlhom putovaní zablúdila do čierneho lesa. Predierala sa hustými krovina-
mi, z bosých nôh jej tiekla krv. Húšťava bola taká neprehľadná, že sa cez ňu už nedalo ísť. Šejinka sa rozhodla, že tu prečká noc. Sadla si do trávy a myslela na svojho verného psa. Keby bol teraz pri nej, ani by sa tak nebála . . .

Zrazu celkom blízko zacítila teplý dych. Dievčina zamrela strachom. Z krovia sa vyrútil pes Baro a radostne jej olizoval tvár i ruky. Šejinka ho s láskou pritúlila k sebe. Pes sa vrtel, štekal, akoby chcel voľačo povedať.

„Aká škoda, že ti nerozumiem,“ vzdychla si smutná dievčina, „porozprával by si mi, čo je nové doma, ako sa matke darí.“ Pes na ňu upieral múdre oči. Objala ho okolo krku a o chvíľu zaspala na jeho teplom kožušku.

Blížila sa polnoc. V lese sa strhla hrozná víchrica, blýskalo

las. A jekhvarestar terdolas paš lende romňi kaľi sar phuv, o gada pre late čhingerde, ča žuže patave, o bala bare, talam šoha naehas uchamen, o dumo až kije phuv prebandžardo o andralo muj lake dičholas ča jek baro

dand. E Šejinka daratar izdralas, imar džanelas hoj odi romňi huni e baba Jaguni andrale paramisi.

E Jaguni dikhel pre Šejinka, o jakha lake labon sar momela. Pre Šejinka zvičindľa: „Čhaje,

sa a hrmelo. Vylakaná Šejinka sa zobudila, ešte tesnejšie sa primkla k psovi.

Vtedy uvidela, ako sa k nim zakráda temný prízrak. Bola to žena, oblečená v špinavých hand-drách. Strapaté vlasy jej splývali na ramená, z rozškerených úst jej trčal velikánsky zub. Šejinka sa roztriasla. Spoznala, že je to baba Jaguni, najkrutejšia a najmocnejšia z ježibáb.

Jaguni sa zahľadela na Šejinku. Z očí jej sršala nenávisť. Okríkla ju:

„Čhaje, čo hľadáš v temnom lese o hodine duchov, ha?“

Šejinka, trasúc sa od strachu, zo seba vykoktala:

„Mať mi chorľavie na oči, hľadáš bylinkárku, čo by ju vedela uzdraviť!“

Jaguni sa nad nešťastím rodiny divoko rozrehotala a zvolala:

„Poznám dobre tajomstvo choroby tvojej matky! Ale ja Rómov nenávidím! Lapila si sa do pasce!“

Mňa Deloro neobdaroval krásou, a preto sa musím ukrývať pred očami ľudí v hlbokých lesoch! Som zlý duch a Rómov prenasledujem! Nech dopadne na vás moja krutosť! Hybajte do môjho kráľovstva!

so adaj rodes pre jepaš rat, sar o mule phiren?“ O rikono tiš darandilas, ta pre Jaguni cholaha bašolas.

E Šejinka la Jaguňake phenda pale daj sar nasvalilas a hoj rodel ajsi čar so la sascarlas.

E Jaguni sar šunda so e Šejinka rodel rozasandilas avkes hoj až o veš izdralas a palis phenda: „Me mištes džanav pre soste hiňi tiri daj nasvali, aľe me la nasascarava, bo me narado dikhav le romen. Dikhes o Deloro man nadiňas šukariben, vašoda som benguňali. O veša the e čar man garuvel angla le manušengere jakha. U akana aven andre miri dis!“ A muklas pes tedžal le vešeha.

O Baris džanelas hoj e Jaguni len chala palo svetos, chudňas pre late te bašol, kamlas la terozčingerel. E Jaguni pre leste žvičinda; „Čit tu kirno rikono, bo andro danda tut rozčhina!“

E Šejinka, obchudňa le rikones a phenda leske, čit, mabašuv! Džanas le vešeha, andro veš ehas baro šitišagos, imar polokes avlas o džives, sar avle telo baro kalo dis. Tele dis ehas bari chev maškaro bara. E Jaguni len ligenda andre odi chev. The odoj ehas šiššitno a šil. E Jaguni lenge

A hnala ich pred sebou do temnôt lesa.

Baro cítil veľké nebezpečenstvo a divoko sa rozbrechal. Bosorku chcel roztrhať na kusy. Polomŕtva Šejinka objala psa a tíšila ho:

„Ma bašuv . . . Nebreš . . . Musíš mi teraz pomáhať!“

Kráčali čiernym lesom, mesačné svetlo horko-ťažko prenikalo cez posplietané konáre stromov. Už svitalo, keď došli pod veľké bralo. Černela sa tam hlboká diera. Bola v nej zima a vlhko. Ježibaba im prikázala, aby zostúpili dovnútra a ani sa nepohli. Potom zmizla. Nad ich hlavami zatrepotali krídla.

Šejinka mocne objala psa. „Čo teraz bude s nami?“ zaplakala.

A tu sa začali diať čudné veci. Z hlbín zeme k nim doliehalo stenanie, potom sa ozval plač a bolestný nárek. Baro začal vrčať, ňuchať, znenazdajky sa rozbehol za hlasom. Vystrašená Šejinka kráčala za ním. Takto objavili ďalšiu dieru. Za železnými mrežami sa pohybovali neznáme tiene. Boli to Rómovia.

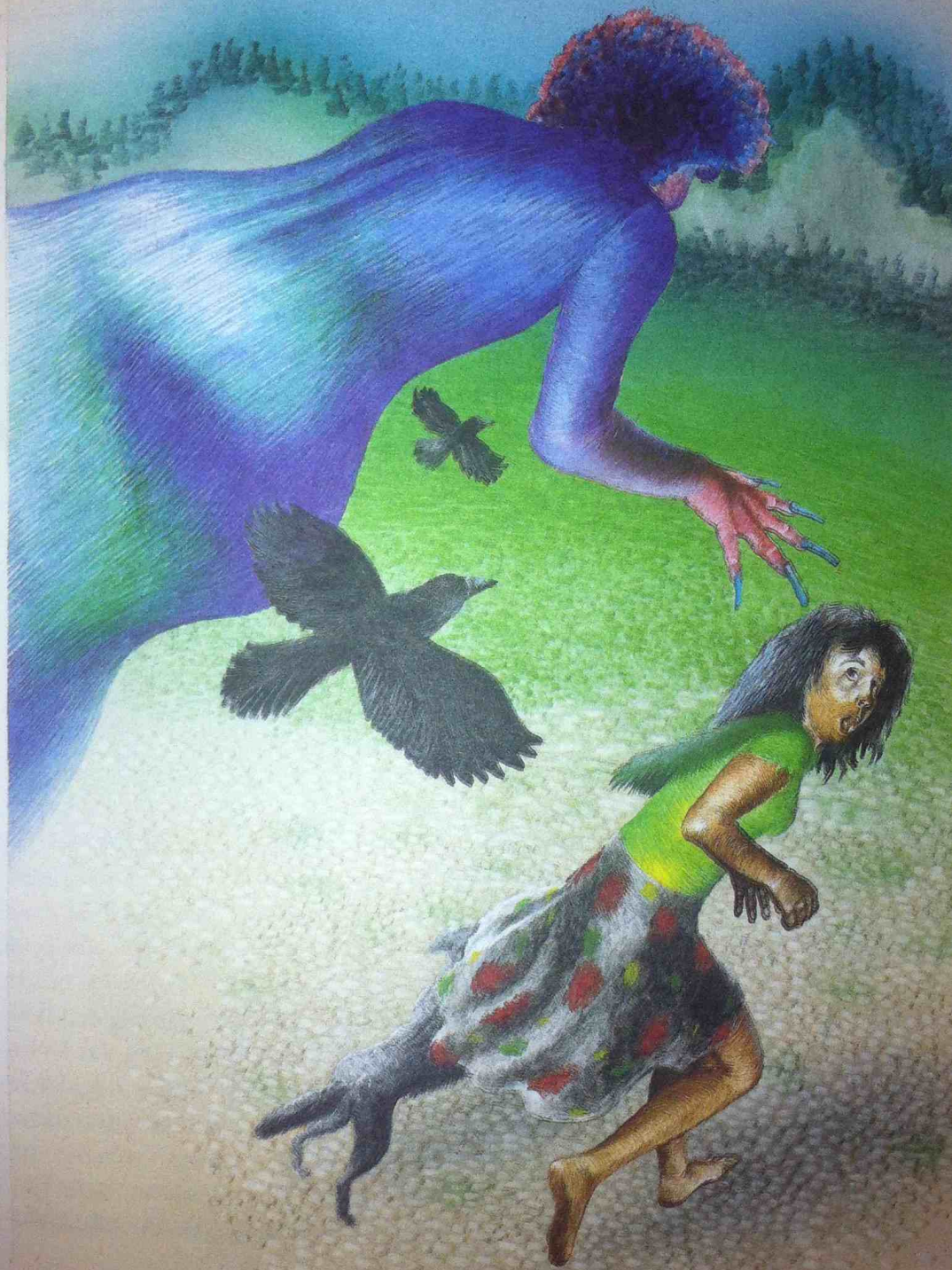
Keď Baro začal brechať, vtedy sa jeden z chlapov ozval:

„Otvorte bránu, zachráňte nás! Jaguni nás chce zmárniť!“

phenda hoj pes odari natroman te čalavel a našlilas. Upralo šerolenge prastalas baro čiriklo. E Šejinka andre dar, ehas rado hoj paš late hin vareko džido. Zorales obchudñas le rikones the leskere jakha labonas. A jekhvareste, sar by telale phuv šundžolas roviben, the jagatišagos. O rikono chudñas te ňuchinel, the te bašol a pašis chudňa te rodel. E Šejinka džalas pal leste. Odoj andre chev arakhle mek aver bareder chev, aľe pre odi ehas trastune mreži . . . Palo mreži ehas varesave manuša. O rikono chudñas te bašol. U akor jek manuš phenda rovindos: „Čhaje phundrav! Phundrav, bo e Jaguni amen kamel džiden adaj te parunel!“

E Šejinka našči phundraďa, bo andro vudar nahas e kleja. Pale phuv rodelas le vasteha. Aľe avľas o rikono a chudñas le labenca te odčhivkerel o bara a telo bara vareso zalabilas a oda ehas e kleja. E Šejinka e kleja vazdňa a phundraďa o vudar. Aľe andre oda pes pre lende čhinde bare kale čirikle a marnas len zobakenca a kamle lenge te kidel avri o jakha. E Šejinka marlas le čiriklen le vastenca a o rikono len chudelas a rozčhinelas.

Vtedy nad ich hlavami zatrepotali krídla, objavila sa strašná Jaguni. Rukami mávala v povetrí, jedovatými slinami prskala okolo seba:

„Všetkých vás zahubím, lebo nenávidím hudbu, veselosť a krásu! Preklínam Rómov, ktorí sa radujú a tešia zo života! Mňa potrestal Deloro, teraz zničím ja vás!“

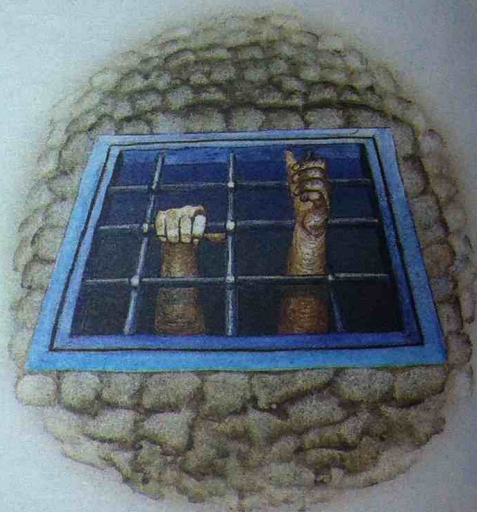
A opäť sa stratila v tme.

Baro začal hľadať kľúč. Skúsil hrabať pod mrežami. Aj Šejinka mu usilovne pomáhala. Chceli zachrániť nešťastných Rómov. A hľa! Pod kameňom ho našli! Kľúč sa jagal, žiaril ako lúč slnka. Šejinka ho rýchlo zdvihla a otvorila bránu. Rómovia boli slobodní!

V tej chvíli sa nad nimi začali zlietať krkavce. Krúžili nad ľuďmi a chceli im vykľať oči. Dievčina i Baro sa bránili, ako mohli. Baro na nich hrozivo vrčal a zahryzával sa im do krku. Bol to boj na život a na smrť. Šejinke tiekla z rúk krv, Barova koža bola poďobaná, celá doráňaná. Zahubili už všetkých vtákov, iba jeden krkavec, ten najzúrivejší, sa neúnavne vrhal na Šejinku. Baro pozbieral posledné zvyšky síl, vyceril zuby a vtáka schmatol za

O pora le čiriklendar prastanas sar te varenko e pernica te rozčindahas.

Le nekbareder čiriklestar pes kerďa e Jaguni a vičinda: „Savorn tumen chava palo svetos! Našči avri ačhav le romen, len-

gero bašaviben, gilavipen, the lengero šukariben. Man o Deloro igen marďa, kajsa džungala man kerďa, vaš oda pro roma rušav! Som beng pro roma a chava the tumen!“ A pafis pes kerďa čirikleske a le zobakoha

krk. Vtedy sa krkavec najskôr premenil na Jaguni, a potom na čierny mrak. A tu div divúci, z tohto mraku vystúpil človek v čiernych šatách a v ruke držal husle. Prikročil k psovi a zvolal: „Baro, veľký primáš, prebudi sa!“

A z roztrhanej psej kože vyskočil rúči mládenec s čiernymi kučeravými vlasmi. Keď Šejinka uvidela mládenca, takmer sa na kamenný stĺp premenila. Myslela si, že je to iba krásny sen.

Neznámy v tmavých šatách podal Barovi husle a povedal:

„Som duch rómskych primášov! Bol som tiež slávny primáš, ale zmárnila ma baba Jaguni. Zakliala ma ťažkými kliatbami, ale Baro i Šejinka ich svojou láskou a obetavosťou dokázali zlomiť! Pozri sa, Baro, tieto husle sú zázračné. V твоjich rukách budú šíriť slávu, ktorou ovládneš svet. Srdcia bohatých i chudobných naplnia ľudskými citmi a svet sa stane lepším. Tieto zázračné husle ti splnia tri želania. Predtým ich však musíš pritisnúť k srdcu!“

A duch rómskych primášov zmizol.

Tu si zrazu muzikanti, ktorých bosorka Jaguni chcela

marlas nebuter la Šejinka. O rikono imar nabirinlas, e cipa pre leste ehas sa čhingerđi a o rat lestar čufalas. The la Šejinkatar čufalas o rat. O kale pora le čiriklendar prastanas bo igen bari balvaj phurdelas. O baro čiriklo pes čhida pre Šejinka, o rikono choľana pes pre leste čhida a rozdanderđa les. Aľe so pes ačhilas. Le čiriklestar pes pales ačhilas e Jaguni, aľe imar latar džalas kalo thuv. Andral oda thuv avľa avri primašis andro kale gada a andro vast leste ehas e lavuta. O primašis avľa kijo rikono a phenda: „Bari, tu baro primašis ušči!“ Andrale ratvaľi cipa pes polokes hazdelas upre šukar romano čhavo. E Šejinka porarđa o jakha a dikhelas sar muľi. O primašis podiňa e lavuta le Bariske a phenda: „Šun Bari, the me somas baro lavutaris, aľe hoj na kamavas la Jaguňa, pokerđa man a muľarđa. But romen chaľa palo svetos, aľe tu Bari the e Šejinka phagľan lakero vodi, imar buter le romen na muľarľa! Vašoda le kadi lavuta, bo andre tire vasta anela bacht savore romenge lavutarengē. O jilo le barvalenge, the le čore gorengē. Ena feder sar šunena tire gila. Bašaveha le grofenge, the le ba-

zmárniť, priložili husle k brade a Šejinke i Barovi zahrli prekrásnu pieseň o láske. Vysoké bralo aj s čiernou dierou sa strátili a všetci sa ocitli na zelenej lúke. Šejinka a Baro sa s muzikantmi rozlúčili a šťastní utekali domov. Dlho-predlho putovali, kým našli svoju rodnú osadu.

V Šejinkinej chatrči bolo plno žien a detí. Jej matka Cikni bola slepá a zomierala. Ženy nariekali a zalamovali nad ňou rukami. Keď Baro vošiel do chatrče, hneď vedel, čo má urobiť. Pritisol si husle na srdce a vyslovil želanie, aby sa Cikni uzdravila.

V tej chvíli sa starene otvorili oči a ona pred sebou uvidela Šejinku a neznámeho mládenca. Veľmi sa im potešila. Vstala z postele a začali sa radostne objímať. Ej, bolo že to radosti v osade! Tri dni a tri noci Baro hral na husliach a Rómovia sa veselili.

Ale Barovi sa bolo treba domov poberať. Šejinka ho vyprevádzala so slzami v očiach, aj mládenčovi bolo ťažko na srdci. Keď sa dievčina chcela vrátiť, Baro ju poprosil:

„Šejinka, staň sa mojou ženou! Lebo ak ťa stratím, moje husle už nikdy nezahrajú veselú pie-

re-range. Kadi lavuta tuke trin želania splninela, ale ča akor sar tuke e lavuta kijo jilo prikikideha.“

O Baris iľas e lavuta a čumidla la. Andro da o primašis našliľa. Akana palalo trasta avle avri o lavutara a la Šejinkake, the le Bariske bašade šukar romani gili. E kaľi dis našliľa a o lavutara the o Baris la Šejinkaha pes arakhle pre bari zeleno maľa. Rozlučinde pes le lavutarenc a sako džalas peske khere. E Šejinka le Bariha but džives džanas, ale igen radisaľile sar dikhle peskeri osada. Ke Šejinka ehas pferdo kher Roma, lakeri daj e Cikni merelas. O Baris avľas kijo haďos, prithodža peske e lavuta pro jilo a phendľa: „Mro Deloro de, hoj e Cikni tesascoll!“ A o Roma sa muľile, e Cikni predikhľas pro jakha, o nasvaľiben palate peľas tele. E Šejinka la dake, the le dadeske peľas andre angaľi. Andre osada ehas baro radišagos. O Baris trin džives, the trin raťa bašavľas, o roma kheľnas the giľavľas. Ale le Bariske pes kamľas khere tekidel. E Šejinka igen rovelas, sar leha džalas le dromeha. Sar e Šejinka kamľas pale te visaľol o Baris lake phendľa: „Šejinko av miri romni!

seň! Budú iba žalostne plakať
a ľudia žiaľ nemajú radi . . .“

Šejinka nežne objala Bara
a šepala:

„Baro môj, keby si ma opustil,
smútok by mi srdce odtrhol!“

A tak sa mladí odobrali do Ba-
rovej osady, kde ich privítali ro-
dičia, bratia, sestry a široké prí-
buzenstvo. Aj tam Baro vyhrával
na svojich husličkách, Rómov za-
bával a tešil. Barovo majstrov-
stvo sa preslávilo v celej kraji-
ne. Chýr o jeho muzikantskom
umení sa šíril od mesta k mestu,
vyhrával na grófskych dvoroch
a počúval ho aj sám panovník,
keď ho smútok kváril. Barovi
potomkovia, slávni rómski pri-
máši, aj dnes svojou hudbou lie-
čia duše ľudí a vlievajú do nich
večnú mladosť . . .

Te tu man romeske nakameha,
miri lavuta šoha nabašavela pro
khefiben, miri lavuta ča rovela
a o manúša apsa nakamen!“

E Šejinka leske peľas andre
angali a phenda: „Bari, te tu
man romňake naiľalas, ta o jilo
andre ma dukhtar phariľahas!
Avkes peske pele andre angali.“

Sar avľas o Baris khere, the
odoj ehas baro radišagos. E Ida
iľas vera, hoj imar šoha načari-
nela a nikas napokerla.

O Baris ehas baro primašis,
bašavlas le grofenge, le bare ran-
ge, ba bašada the pre la princez-
nakeru bijav.

O Baris, o baro primašis na-
muľas, dživel dži adadives andre
le primašengre jile. A o Roma
užaren kana kajse bare primaša
uľona.

Prešibaný Róm

Garulo sedí na kameni pred chatrčou a dľaňami si zapcháva uši. Už nemôže počúvať plač svojich hladných detí, premýšľa, čo má robiť. Celé leto pracoval u veľkostatkára iba za almužnu – za zemiaky a hrniec kyslého mlieka. Teraz ho pán vyhodil, že prácu už pre neho nemá. Garulova žena z toho ochorela, nemoc jej celkom podrazila nohy. Kto sa teraz bude starať o drobizg?!

Garulo si zlostne odpľul:

„Fuj, mrcha život! Všetci sa ho držia zubami-nechtami, ale jemu sa žiť veru nechce!“

Rozhodol sa, že sa zmárni. Boháči žijú iba pre svoje bruchá, na bedára len pľuvnú. Keď si vezme život, aj tak nikto za ním nebude plakať. Ešte aj ľudia v dedine povedia: Oplan! Ani na ženu, ani na deti nepamätal! Čo mu však zostáva? Ej, dal by sa aj na

Chochado Rom

O Garudo bešel tele fala, le burňikenca peske učarel o kana. Imar našči šunel le čhaven-gero roviben. Roven la bokhtar. A so ov šaj kerel?!

Kerlas ko baro raj buti, ale ča vašo phuvale, the vašo thud. Akana les imar buti nadel. Leskeri romni e Šuja nasvařilas a o nasvařiben la thođa andro haďos u akana o čhave bokhařon. Chořaha čhungardňa: „Fuj, pre ajso pharo dživipen. O barvale pes le dživipnastar likerem le najenca, the le dandenca. Ale so mol čoreskero dživipen?“ Te elas hodno, ta džalas te mangel palo khera, ale romane muršeske te žobrinel hin bari lač.

O barvale manuša dživen ča angle peskere pera a pro čore nipi čhungarden. Te peske lela o dživipen, džanel hoj niko pal leste na rovela a o Roma mek les kořena, hoj koda murdalo, the

žobrotu, keď Šuja chorľavie, ale podľa rómskeho zákona, chlapom je hanba pýtať!

Z chatrče sa ozval Šujin ston. Zármutok a bolesť nedajú spať. Keď plač detí neprestával, trhala si z hlavy strapaté vlasy.

Garulo zaškrípala zubami a odišiel do dediny. Nebo bolo tmavé, v dedine vládlo ticho. Sem-tam sa ozval psi brechot. Rozhodol sa, že sa obesí v statkárovej záhrade. Nech ľudia vedia, že sa zmárnil od hladu!

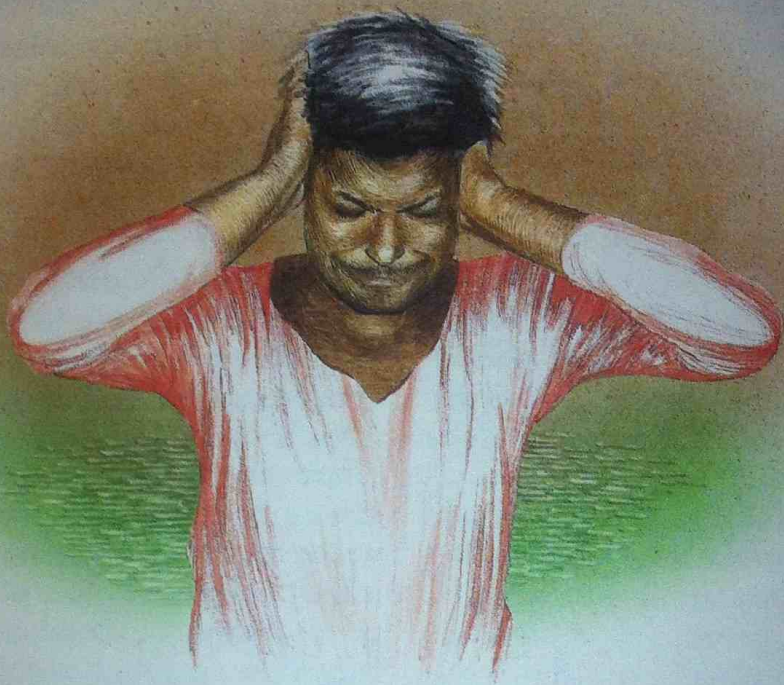
Za dedinou vo veľkej záhrade stál veľkostatkárov kaštieľ. Pod košatým stromom si vytiahol z nohavíc povraz a priviazal ho na konár. Garula striasla zimnica. Zažmúril oči, pred sebou videl plačúce deti a Šujinu tvár. Potom nahlas zvolal: „Devla!“ A hlavu strčil do slučky. Slučka mu priškrtila hrdlo, ozvalo sa chrčanie. A vtedy sa stal zázrak. Šnúra sa pretrhla a Garulo sa rozplasel na zemi ako rozbité vajce. Len o vlások unikol smrti.

„Keby nie Deloro, tak už je na druhom svete! Prečo ho len vrátil naspäť do biedy?! Ani Deloro nechce chudobného Róma? Keď už rozhodol, aby žil, tak bude musieť kradnúť!“ začal sa Garulo.

džovalo, na bajinlas pal o čhave, ani pale romni.

Andalo kher šundolas the la Šujakero roviben. Andre dukh palo čhave našči za suťa. Te o čhave napreačhenas te rovel, čhingerlas o bala palo šero.

O Garudo žgřitindā le dandenca a džalas andro gav. Kamel pes te umblavel pre le bare raskero kaštuno, hoj o manuša te džanen, hoj peske ifas o dživipen vašoda hoj leske o čhave, the e Šuja mernas bokhatar. O baro raj les čhidā andrale buti avri. Avlas telo baro kaštuno, cirdña e dori andrale cholov, phandlas pro kaštuno. Dukhatar les izdravlas, anglo jakha leske avle o čhave, the e Šuja, mek zvičhiñdā: „Devla!“ A thođa o šero andre dori. E dori leske skikidña e men, imar merlas bo tašľolas ũ andre oda e dori čhiñdilas a ov peľas pre phuv sar phagerdo jandro. Pašľolas pre čar a gondolinel, te na o Deloro, imar uľomas mulo, so bi miro kerdehas mire čhavore! Oda dičhol hoj o Deloro nakamel čore Romes. Ale so akana! Te kamel te dživel le čhavenca, mus te čorel. Džanel hoj pro pados ko baro raj hin andro gone o dīva. Pro phiko len hordinlas. A pre soste le bare

Pred niekoľkými dňami pracoval pri mláťačke. Na svojom pleci nosil vrecia s obilím na pôjd. Načo je tolko zrna veľkostatkárovi? Veď ani deti nemá! Aby ho čerti vzali! Rómom život nič nedáva, iba kopance! Táto myšlienka Garula rozzúrila do nepričetnosti. Taký jed sa do neho vliat, že zabudol aj na smrť.

Ozlomkrky začal utekať k panským sýpkam. „Kameňom hlad nezaženieš, iba chlebom!“ pomyslel si a potichu skúšal otvoriť

raske kajci d'iva? Čhave les nane a savore mali hine leskere. A so diñas o dživipen le Romen? Nič, ča bokh the čoripen! Pre kada zoraes choľisalilas, te akana leske vareko avlas andro drom, murdarlas les. Skhošča peske palo muj o khamľiben a džalas kija le raskere sipanca. Ale sar pes tedochudel pro pados? Dikhel a pro sipancos o vudar sikra phundrado. Geľas andre a polokores upre le garadičenca pes cirdelas pro pados. Pro pados

vráta. Laľa! Sýpka je otvorená! Sluhovia ju zabudli pozamkýnať.

Garulo sa ako mačka vydriapal hore po rebriku. Na pôjde bola tma ako v rohu. Opatrne šmátral okolo seba rukami, kým nenahmatal vrecia. Uchopil to najťažšie a ťahal k vetraciemu oknu. Vrece zhodil na zem a radoval sa, že sa jeho deti poriadne najedia. Naraz ho niekto zdrapil pod krk. V tme nebolo nikoho vidieť. Garulo sa veľmi nalakal a začal kričať:

„Čert ma máta! Pomóóó!“

Statkár povolil zlodejovi krk a zreval:

„More, prisahaj, že už nikdy nebudeš kradnúť!“ A sotil ho z pôjda na zem.

Garulo si pri páde udrel hlavu a zbolelo ho celé telo. Ostal mravo ležať. Nedýchal, nehýbal sa, pretvaroval sa, že je mŕtvy. Keď statkár videl, že Granulo má privreté oči, preľakol sa a začal ho kriesiť:

„More, nerúhaj sa Pánu Bohu! Vstávaj! Dám ti to vrece pšenice!“

Prešibaný Garulo akoby nepočul, nehýbal sa. Je mŕtvy a hoto-vo! Po statkára pribehla slúžka. Keď zočila na zemi mŕtvolu, zbledla a povedala:

ehas igen šišitno. Le vastenca rodelas o gone. Sar len arakhlas, jek gono cirdelas kije chev a čhidlas les tele. Akor peske gondolinda, hoj choča akana leskere čhavore mištes čalona. U andre oda, vareko les chudňa tele men. Andro šišitagos nadikhľa nikas, igen predarandilas ta chudñas te vičinel, hoj o beng les likerel.

Akor leske o raj pomuklas e men a phendlas: „Romeja le vera hoj šoha na čoreha!“ A ilas u čhidlas les palo pados tele.

O Garudo, sar pre phuv pelas, igen demađa o šero, the o dumo. Ačhilas te pašlol, na dichinlas, načalavlas pes, kerđa pes muleske.

O raj sar dikhlas hoj pes o Garudo načalavel, predarandilas a uštavel les: „Romeja ušči, dik pro Dolero a ušči! Dav tuke the o gono le diveha!“

O Garudo sar te našunlahas, pašlolas dureder, muľas ta hino mulo.

E solgiňa avilas vašo raj, sar dikhlas le mules predarandila, parňilas avri, o pindre tel late izdranas a phendla: „Odcirdas les andro phusa, tajsja rati andre bar kopalínaha e char a niko nadžanela. Sar phendla avkes kerde.“

„Odtiahnime ho na humno. Zajtra v noci vykopeme jamu. Nikto sa nič nedozvie!“

Len čo sa zavreli vráta, Garulo vstal, zlostne si odpľul a pohrozil im pästou:

„Čerti! Mňa a zakopať?! Ved som tam už bol, ale Deloro ma nechce! Len počkajte, ja vám to všetko zrátam!“

A poza humnú upaľoval do cigánskej osady.

Statkár celú noc ani oka nezažmúril. Čo s ním teraz len bude? Ráno pôjde do kostola na svätú omšu a od Pána Boha si vyprosí odpustenie.

Keď vyšiel z kaštiela, pred bránou uvidel ženu nebožtíka. „Bezbožnica pľuhavá, ako sa dozvedela!?“ zašepkal od hrôzy a utekal dnu.

Ale Šuja sa nedala odbiť. Uplakaná, s falošnými slzami na lícach, padla pred statkárom na kolená a začala nariekať:

„Pán veľkomožný, včera som bola so svojím mužom, ja som dávala pozor . . . Čo si teraz počnem s toľkými deťmi!“ A bolestne sa rozplakala.

Vystrašený statkár ju zahriakol:

„Keď budeš mlčať, jedlom i peniazmi sa bude prehýbať tvoj

Sar odgele o Garudo uščilas andralo phusa, dukhalas les o šero the o dumo, čhungardňa pal lende a zvičindľa; „Teparunel man kamle, so man o Deloro nakamel! Ale me man tumenge vaš kada odpořinava.“ A palo bara džalas khere.

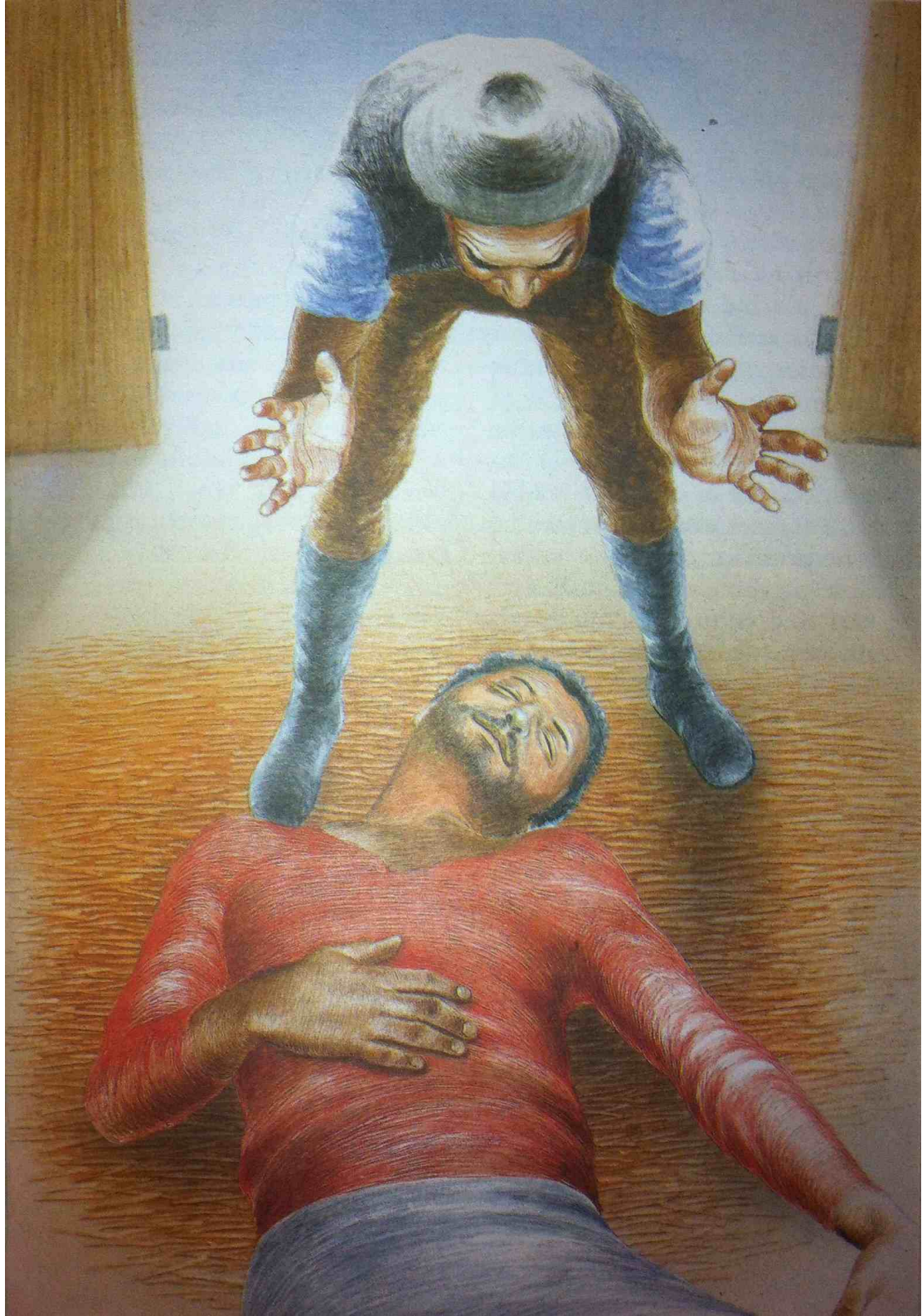
O baro raj našči suľa, ča so akana leha ela? Tosara džala andre khangeri mangela peske le devlorestar hoj leske teodmukel. Sar geľas andralo burkos avri a e Šuja terđol pašo vudar. Sar la dikhľas pre darandľilas, vičhindľas la andre.

E Šuja zrovľardľi peľas pro khoča a phendľa: „Bare raja, me ič somas le romeha, me merkinavas a savoro dikhľom!“ A paľis chudňas te jagatinel. So me akana kajci čhavorenca korkori kerava?

O baro raj predarangutno ča dikhelas pre late a paľis lake phendľa: „Marov! A te nikaske napheneha avri le chabnaha the le lovenca, tuke ela o skamind andre učhardo!“

E Šuja paľis pes rozrunda a phendľa: „Lav tuke vera hoj niko pro svetos kalestar nadžanela.“ A čumidelas leske leskere šilale vasta. E Šuja džal khere zbandľardľi tele bari zajda. Andre

stôl. Aj o deti sa postarám . . .
Len čuš! Ešte budeš Pánu Bohu
ďakovať!“

Šuja pobozkala statkárove stu-
dené ruky a sľubovala:

„Urodzený pán veľkomožný,
budem mlčať ako hrob, prisahám!“
A v plachte si veselo odniesla
chlieb, múku, kusisko slaniny
a mešec so štrngotajúcimi pe-
niazmi.

V noci statkár so slúžkou ko-
pali jamu. Zem bola tvrdá, ka-
menistá, pot sa z nich len tak lial.

„Také nešťastie! Načo som len
toho prašivca . . . Ej, ešte ma Pán
Boh potrestá . . .“ hromžil stat-
kár. Keď jamu vykopali, Garula
zbytočne na humne hľadali. Bo-
háč stápol, zotieral si z čela pot
a vzdychal:

„Ach jaj! Tri univerzity som
skončil a Rómovi som sa dal pre-
kabátiť! Prefíkaný chasník, len
čo je pravda!“

zajda duj mare, balevas, o aro
u andro vast lidžal neve bankuv-
ki.

Raťi o baro raj la solgiňaha ko-
palinen e char andre bar.
O khamľiben pal lende čuľal,
o raj phenel: „Kamplás mange
kale degos temurdarel? Ajsi bi-
bacht pre mande peľas!“

Sar e char ehas kisno, andro
phusa roden le Garudes, o Ga-
rudo nane. Le raske skikidňas
o jilo, terďol a gondolinel a palis
phend'a: „Pro trin univerziti
phirdom a Rom man prephag-
ľas! Ej, godaver Rom!“

Hadí princ

Ďaleko, predaleko, za veľkými morami a neprehľadnými horami bola jedna krásna krajina. Volali ju zemou horúceho slnka, čarovných vôd a posvätného leka.

V tejto krajine žili ľudia početných tvárí, tmavých vlasov a očí. Ich panovník sa volal Róm a pochádzal zo vznešeného rímskeho rodu, ako aj jeho manželka Rami. Mali iba jedného syna, dali mu meno Čačo.

Ale v kráľovstve prebiehali kruté boje o moc. Z krásnej krajiny sa stávala púšť. Panovník Róm aj Čačo so svojimi bojovníkmi udatne vzdorovali nepriateľovi. Keď kráľ videl, že sa pri moci dlho neudrží, nechal zvolať z celej krajiny veštice a čarodejnice. Rozkázal im, aby mu svojimi zaklínadlami dali takú moc, ktorou by porazil nepriateľa.

Čarodejnice odviekli do hôr medzi skaly, aby ich nikto neobjavil. Tam z rôznych bylín pri-

O sap princos

Dur, dur, palo bare paňa, the palo bare veša odoj kaj manušani jakh nadodikhel, ehas jek šukar phuv. Andre odi phuv dživnas ajse manuša, so lengere bala ehas kale sar phuv, o jakha bare a kale sar angara u andre ola jakha labonas o čercheňa. O kham labarlas sar jag, o paňa drabarnas.

Andre odi phuv o baro šero, kráľis, pes vičhinlas Rom, leskeri romni Rani. Ehas len ča jekh čhavo, dine leske o nav Čačo.

Odi šukar phuv nadelas smirom le dzive manušenge, pro ka les avnas andre le Romeskeri phuv, murdarkernas le manušen, sa phagernas, labarnas. Andre le Romeskero jilo bešelas e dar, hoj peskeri phuv nauľikerla, vašoda diňas te zvičinel savore veščicen, so džanenas tepokerel, the te drabarel. Diňas len te ľidžal andro veša maškrobara, kaj o doj te taven ajse keribena, kaj le Romeskere slugađa

pravovali nápoje a mastičky, ktorými sa bojovníci natierali. Pri ich varení preklínali nepriateľa a privolávali na neho zlých duchov.

Veštice podľa slnka, mesiaca i hviezd predpovedali panovníkovi, kedy zvíťazí nad nepriateľom a kedy ho zase oni porazia.

Jednej noci, keď pod hrncami už ohne zhasli, ženy si ľahli do trávy a zaspali. Iba chýrna čarodějnice Šuvli nespala. Z hlinenej fajočky vyfukovala dym a premýšľala. Vtedy medzi skaly vstúpil cudzinec a pred sebou viedol spútaného chlapca.

te aven zorale a kaj pes te maren
vaš peskeri phuv sar ruva.
O romnija kidenas palo veša
o sascipnaskere čara, ale the
o rosna a andro pira uprale jag
tavnas o masci kernas, the andro
čikune pira všelijaka teji. Sar ola
draba tavnas vičhinenas avri le
bengengre vođa, hoj lengere
draba te aven benguňale.

Ale jekhvar rači o romňa peske pašlile andre čar o sovnas. Ča e nekbareder veščica e Šuvli, iľas e pipica a rakinlas andre šuki čar a jagale kašstoreha peske la labarđa. O jaga telo pira murdaľonas a oj peske šukares perďalo nak

Šuvli zúfalo vykrikla: „Čačo!“

Záhadný cudzinec škaredo zaklial a zvolal:

„Som slávny fakír a ty, babo jagali, hnusná čarodejnica, tohto chlapca premeníš na hada, lebo je to skutočný had. Neviditeľný vošiel do nášho tábora a veľa voj- ska nám pozabíjal!“

Čačo ležal na zemi a od strachu sa ani nepohol. Vydesená Šuvli pozrela na fakíra a odvrkla:

„Ty si slávny čarodejník, ja neviem čarovať!“

Fakír ju chytil za vlasy a zvolal:

„Ty dokážeš všetko! Poznáš najväčšie tajomstvá! Keď to neurobiš, rozsekám vás tu na kusy!“

A vytasil meč, ktorým mával nad hlavou. Ženy, trasúc sa na celom tele, sa zhákli a prosili Šuvli, aby fakíra poslúchla. Čo mala Šuvli robiť? Hodila triesky na oheň a do hrnca prisypala jedovaté byliny. Keď voda začala vriieť, odriekala tajomné zaklínadlá a slzy jej pritom žalostne tiekli po lícach. Čarovanie sa skončilo. Šuvli povedala:

„Iba pri mesačnom svite sa premeníš na človeka! Zo zakliatia ťa vyslobodí dievča s nevinným srdcom!“

Len čo to vyriekla, Čačo sa za-

mukelas avri o thuv. O čirikle lake upralo šero šukares gilavnas a lake pes tiš o jakha priphandenas, ale ča jekhvarestar dikhel, avel kija late murš u angla peste lidžal sphandlones čhas. La Šuvlake peľas andralo muj e pipa a dikhel pro čhavo, prindardža le Čačo. O čhavo parňardo avri naphenda ani lav, ča izdralas.

O goro phenda: „Me som baro fakiris, a kale benges nadičholas, avľas sar thuv maškar amare slugađa a savoren čhingerđa peskere mečoħa!“ A dikhelas pro Čačo sar ruv. O fakiris paľis vičhinda: „Šuvli tu sapuni, vaš oda hoj amare muršen palo svetos chaľa, preparuveha les pro sap! Bo leskero jilo hino sapuno!“

E Šuvli phenda: „Me nadžanav le manušen tepreparuvel! Tu sal baro fakiris, preparuv les tu! Mištes tut prindarav!“

O fakiris zvičhinda: „Man naprephageha, džanav so tu mos, sar les napreparuveha kadaj tu men savoren pro kotora čhingera!“ Iľas avri o mečoħ a roztradňa pes leha.

O romňa chudne te rovel, prikikidne pes kije Šuvli a daratar jagatinenas a mangenas la, hoj tekerel so o fakiris kamel.

čal premieňať na hada. Keď sa tak stalo, fakír ho dvihol zo zeme, obtočil si ho okolo pása a zmizol.

Šuvli od žiaľu puklo srdce. Ostatné ženy sa s krikom rozutekali.

* * *

V krajine žil aj známy hudobník Lolo so svojou rodinou. Jeho žena Sani bola speváčkou. Mali dve deti, dcéru Sedru a syna Šukara. Lolo hral na flaute, Sani na bubienku. Bývali v šiatri pri malom jazierku. Okolo jazierka rástli vysoké palmy.

Hrať a spievať chodili na bazar. Kováči tu kuli zbrane, remeselníci pletli rohože a zhotovovali rôzne predmety. Majstri tepali zo zlata ozdoby na ruky i nohy, z nití tkali krásne látky a farebné koberce. Lolo a Sani ich pri práci obveseľovali svojou hudbou za malú almužnu. Sani bola veľká speváčka. Chýr o nej šiel po celej krajine.

Jedného večera sa Sani vybrala so džbánom po vodu. Keď sa sklonila nad jazierko a chcela načrieť, zmocnila sa jej tmavá postava a unášala ju preč. Lolo a deti darmo čakali na matku, Sani neprichádzala. Rozhodli sa,

So šaj kerđa e Šuvli? Čiđa kašta pre jag u andre piri thođa jedovata čara the draba. Sar chudñas o pani te tađol, e Šuvli izdralas pharo lake ehas le Čačo, kerade apsa lake pernas andre piri, sar pes o Čačo preparuvlas pre sap e Šuvli phendā: „Ča sar o čhon sitinla aveha manuš. Akor tut preparuveha pre manuš, te pes andre tu zakamela čhaj, so lakero jilo ela žužo a lačho!“ O Čačo sar e Šuvli kala lava phendā kerđa pes lestar sap. O Fakiris les peske obondarda pašal peste a našliłas. Andre Šuvli la dukhatar palo Čačo pharilas o jilo. O romňa pes rozdenašte.

* * *

Andre le Romeskeri phuv dživlas baro lavutaris vičhinlas pes Lolo. Leskeri romňi e Saňi džanelas šukares te giľavel the te bašavel. Ehas len duj čhave. E čhaj pes vičhinlas Sedra a o čhavo Šukar. O Lolo bašavlas pre flauta, e Saňi pre cikni bubnica. Bešenas andro šatros pašo paňori. Pašalo paňi baronas bare kaštune. Te bašavel phirenas le barvale manušenge, the pro baro bazaris. Pale Sani džalās baro hiros sar pal bari spevačka pal

že ju pôjdu hľadať. Pri jazierku našli iba prevrhnutý džbán. Všetci ju s plačom vyvolávali, ale nikto sa neozýval. Lolo zostal pri jazierku celú noc. Hral a spieval Sanine obľúbené piesne, lebo veril, že ju pohltila voda a ona ho tam počuje.

Jedného večera sa mu zamarilo, že v jazere niekto pláva. Myslel si, že je to Sani, ale veľmi sa naľakal, keď na hladine zočil hlavu veľkého hada. Odvtedy bol presvedčený, že jeho krásnu ženu ktosi čarami premenil na ženu takúto ohavu. K jazierku nakoniec prestal chodiť.

savori phuv. Jekhvar pre raťate sar o čhon sitinlas ilas o khoro a džalas paňeske. Sar upralo paňi bandiľas, chudne la zorale vasta a lidžanas la a oj nadžane-las kaj.

O Lolo the o čhave hijaba la da užarnas, te na avelas, gele la te rodel. Pašo paňi arakhle ča o khoro. Rovindos la rodenas, vičhinenas aľe hijaba. O Lolo dži tosara ačhiľas pašo paňi, but raťa na sovlas, aľe la Sani užarlas. Bešelas pašo paňi a bašavlas lakere giľa, užarlas hoj avla andralo paňi avri, bo ov paťalas hoj andro paňi našliľas. Jekhvar raťi sar dikhelas pro paňi pes leske zdiňna hoj vareko upralo paňi džal, a ov zvičinda: „Saňi miri!“ Aľe sar predarandila upralo paňi dikhľas baro sapuno šero. Paťandila, hoj vareko leskera šukara romňa preparuďa sapeske. Imar but divesa naphirelas te bašavel naehas len so techal, leskero jilo čhingerlas bari dukh, aľe te bašavel pro bazaris geľas. E Sedra bašavelas pre citera the giľavelas. O charťi so kernas pro bazaris the ola so kernas le raňoren-dar o košara, the kola so le phusendar kernas rohoži. Chibaľin-las lenge o bašaviben the la Saňakere giľa.

Keď rodina už nemala čo jesť, Lolo sa opäť vybral na bazár. Remeselníkom veľmi chýbala jeho hudba a Sanin spev. Teraz ho na citare doprevádzala Sedra.

Jedného dňa hrali a spievali pri veľkej fontáne. Vedľa nich na pišťalke pískal fakír a podľa jeho melódie sa natriasal veľký had. Okolo fakíra sa zhrklo mnoho ľudí a hádzali mu drobné mince. Lolo hada hneď spoznal. Spoznal ho aj plaz, pretože prestal tancovať, a tak hrozne zaškriekal, že ľuďom od strachu vyliezali oči z jamôk. Všetci sa rozprchli. Fakír si hada obtočil okolo drieku a zmizol. V Lolovej hlave vírilo tisíc otázok. Bola to Sani? Ale prečo tak strašne škriekala? Kde je? Pomôž, vznesený Deloro! Išiel by som ju hľadať hoc aj na kraj sveta!

Bol večer, nad jazierkom svietil mesiac. Sedra vzala džbán a išla nabráť vody. Keď ho ponorila, blízko nej zašuchotala tráva, ako keby sa po nej plazil had. Nafakane zodvihla hlavu. Pred ňou stál počerný mládenec. Vzrušene sa ho opýtala:

„Kto si? Nikdy som ťa tu nevidela!“

Mládenec sa pred ňou uklonil a povedal:

Jek d'ives bašavnas pro bazaris paše bari chaňik. Ale paš odi chaňik jek fakiris piskinelas pre pišťalka a baro sap pre phuv pal o bašavipen khelelas. Pašalo sap ehas but manuša a čhivkernas leske churde love. O Lolo le sapes prindarda ale the o sap les. O sap džungales škrekinlas a čhivkerlas peha. O manuša lestar avkes darand'ile, hoj až lenge o jakha pro čekat avri avle a sapes rozdenašte. O fakiris banges dikhlas pro Lolo, le sapes pašal peste bondarda a našlišas. Le Loleske kada nadžalas andro šero, te oda sap ulahas e Sani ta koda nakedahas. Se ov la andro jilo likerlas a pal late džalas kaj ča les o jkha lidžanas.

Ehas rat o čhon šukares sitinlas. E Sedra išas o khoro a džalas te pherel paňi. Sar upralo paňi band'ila akor šund'a hoj pes e čar čalavel sar pes pal late te cirdelas sap. Vazňa o šero, predarand'ila, anglalate terdolas šukar čhavo. Dukhade jileha lestar phučľa: „Ko sal? Šoha tut adaj nadikhľom!“

O čhavo anglalate band'ila dži kije phuv a phenda: „Kada paňi oda miri bertena, miro nav tuke našči phenav! A tu sal ko?“

E Sedra phenda: „Bašavav

„Som väzňom jazera! Ale meno ti nesmiem prezradiť! A ty si kto?“

Sedra odvetila:

„Som hudobníčka. Hrám na gitaru a spievam, ale v srdci nosím veľkú bolesť i žiaľ. V tomto jazere sa stratila moja matka. Povedz mi, nepočul si o nej?“

Mládenec zosmutnel a po chvíli riekol:

„O tvojej matke ti nemôžem nič povedať! Aj keby som chcel zotrieť slzy z tvojej tváre a vyhnať žiaľ z tvojho srdca!“

A potom zmizol.

Od toho večera chodievala dievčina čoraz častejšie k jazierku, hrala na gitaru a spievala. Verila, že ju počúva matka aj záhadný mládenec.

Jednej noci, keď mesiac žiaril ako krvavý plameň, prišla Sedra k jazierku a sadla si pod palmu. Všade vládlo hlboké ticho. Len čo sa dotkla strún, počula známy šuchot. Obrátila sa a uvidela milovaného mládenca. Srdce sa jej rozbúchalo vzrušením. Mládenec sa uklonil a povedal:

„Chcem ťa poprosiť, aby si ma mala rada, lebo viem, že ľudský cit má nesmiernu moc. Ibã on premôže kliatby a zaklínadlá!“

pre citera a gílavav, le jilestar mange o rat čulol bo andre kada pañi našlilas miri daj. Na šunďal pal late? Phen mange nadikhfal?“

Le časke pernas andralo jakha o apsa a phendã: „Pal tiri daj tuke našci phenav, kaj the te kamas. Kamas te skhosel o apsa pal tiro muj, a te tradel e duk andral tiro jilo.“

La Sedrake kala lava demade andro šero, ta lakeri daj dživel, ta zvičinda: „Mamo miri tu džives? Kaj sal de tut anglal!“ A chudñas te rovel. Sar preačhilas terovel, o čhavo imar odoj naehas. E Sedra peske phendã, kaj te predžala savori phuv la da arakhela. Ola račatar phirlas kijo pañi bašavlas a gílavlas dukhade gíla. Pačalas hoj la šunel e daj, the o čhavo. Ale palis pregele but raťa a e Sadra kijo pañi naaviľas. Palo bazaris avelas nasik, kampelas lake tetavel, le Šukar te sikavel te bašavel, te morel. Jek pre raťate avľas avri o čhon, ajso ehas lolo sar jag, ale e ľoli jag pes kerďa rupuñi a zachordã o pañi. U akor peske e Sedra leperďa pre daj the pro čhavo.

Iľas e citera, bešča peske andre čar a bašavľas the gílavlas. Ale sar šunďa hoj pes e čar čala-

Sedra chvíľu mlčala a potom natešená odvetila:

„Lúbim ťa od chvíle, čo sa ťa spoznala! Len neviem, či aj ty . . .“

Mládencovi sa v očiach objavili slzy. S nádejou povedal:

„Ak ma ľúbiš, daruj mi kvet, ktorý zdobí tvoje vlasy! Vtedy budem šťastný!“

vel, preačihilas te bašavel u anglalate terďolas o čhavo, bandarďa o šero a phend̄a: „But raťa pre tute užaravas, kamas tutar oda, hoj man te kames! Džanav hoj o kamliben šaj prephagel savore draba!“

E Sedra terďolas, sar te ulahas barestar až palis phend̄a: „Me tut kamav, aľe nadžanav či the tu man kames . . .“

Le čhas ehas andro jakha apsa sar phend̄a: „Me tut kamava andre miro dživipen, a te tu man kames, de mange o lulud̄i so tut hin andro bala. Odi lulud̄i lela avri e dukh andral miro jilo.“

E Sedra asand̄ilas, ila andralo bala e lulud̄i a diñas le čhaske a phend̄a: „Me kamav kaj te aves bachtalo!“

O čhavo ilas e lulud̄i, čumiďlas la, prikikidňas peske la kijo jilo a phend̄a: „Miro jilo imar nane miro aľe o leskero ko kadi lulud̄i ordinela, aľe te kadi lulud̄i šuťola, akor me imar nadživa-va!“ A e lulud̄i thoďa lake andro bala. „A so kamav te kerel te šučola?“ Daraha phučľa e Sedra. O čhavo phend̄a; „Te aveha pašes a kereha so tuke o jilo phen-la, akor dikheha.“

„Madara, phend̄a e Sedra, me man nisostar nadarav, me ka-

Sedra sa usmiala, vybrala kvet z vlasov a povedala:

„Je tvoj! Chcem, aby si bol šťastný!“

Mládenec vzal kvet, pobozkal ho a potom priložil k srdcu so slovami:

„Moje srdce patrí tomu, kto bude nosiť tento kvietok! Keď zvädne, nebudem už medzi živými!“

A vložil ho Sedre naspäť do vlasov.

„A čo mám robiť, keď začne vädnúť?“ opýtala sa ho prestrašená dievčina.

Mládenec smutne vzdychol:

„Musela by si byť nablízku a urobiť to, čo ti v tej chvíli srdce káže!“

„Neboj sa!“ odvetila Sedra. „Som odvážna a statočná, chcem, aby si žil!“

Keď to dopovedala, mládenca už nebolo, iba tráva ticho zašušala.

Sedra sa vrátila domov. Tam ju už netrpezlivo očakávali brat i otec. Šiator mali zložený, v plachtách boli zviazané šaty a hrnce. Panovník Trin porazil kráľa Róma. Odkedy zmizol princ Čačo, Rómovia v bojoch ochabli. Teraz ich Trin vyháňa

mať hoj tu teaves bachtalo! Me bi tiro naši dživav!“ Sar kada dophenda o čhavo odoj imar nahas ča e čar pes čalavlas. O dad o Lolo the o phral o Šukar la Sedra imar užarnas. O šatros imar lende ehas sthodo, o gada the o pira ehas imar andre zajda sphandle. O Lolo pre Sedra zvičhinda: „Sedro siđar, o Roma sa denašen! O Rom, amaro baro šero prekheda o mariben! Od kanastar o princos o Čačo naštilas o Rom pes preachiľas te marel. O kraľis o Trin domarda amari phuv. Leskere slugađa murdaren amare romňen the le čhaven a savoro labaren, mušinas te denašel!“

E Sedra pašalo paňi nakamelas te odžal, se odoj dživel lakeri daj the oda šukar čhavo so oj les kamel. O dad la mengelas hoj tel e zajda a imar te džan. E Sedra ilas e zajda pro dumo, o Šukar lidžalas e flauta the e citera. O Lolo lidžalas pre phiko o šatros. Džanas rat a džives, o kham labarlas sar jag, pro droma až o bara o pindre labarnas. Raťi pijenas o drabardo pani the landonas andre. Imar but dživesa o Roma denašenas, aľe e Sedra pre daj the pro čhavo nabisterda. Sako džives phagerlas peske-

z krajiny. Rómovia si útekom zachraňujú holý život.

Sedra od jazierka nechcela odísť, veď tam žije možno jej matka a milovaný mládenec. Nakoniec splnila otcov príkaz. Vzala batoh na chrbát a kráčala za bratom. Otec niesol šiator a Šukar flautu a gitaru. Dlhو išli prašnými cestami, horúce slnko im spaľovalo tváre a morilo ich smädom. Iba v noci sa spolu s ostatnými utečencami ovlažovali vodou z posvätných riek. Uplynulo veľa dní, čo odišli z domova, ale Sedra nezabudla ani na matku, ani na mládenca. Rozhodla sa, že toto tajomstvo musí odhaliť.

Jedného večera oznámila otcovi, že sa vráti k jazierku a všetko mu rozpovedala. Lola jej slová veľmi naľakali a pomyslel si: „Deloro, či ten had sa nepremieňa na mládenca?“ Preto sa na dcéru rozkričal:

„Nikam nepôjdeš! Nepustím ťa! Trinovi vojaci zabíjajú naše ženy a deti! Teba už nesmiem stratiť!“

„Nie, otec,“ bránila sa Sedra, „musím pomôcť matke i mládencom! Musím ich nájsť, i keby som mala preputovať celú zem!“

A začala bolestne vzlykať. Plakal aj Šukar. Potom Sedra vzala

ro šero, so ela le čhaha, te oj pašo pañori naela. Jekhvar raťi le dadeske sa rozvakerďa a phendã leske hoj oj mušinel te visalol khere.

O dad o Lolo, lakere lavender predarandĩľas, avľas pre oda, hoj či na koda sap pes pro manuš preparuvel, pre Sedra vičhinľas: „Nikhaj nadžaha! Me tut na mukav!“ Le Trinoskere slukaďa tut chudena a murdarna, tut imar natromav te našavel! Pre amaro dživipen peľas bari bibacht, Sedro madža, miro jilo pal tute pharola!“

Na dade: „Phendã e Sedra, – me džav, arakhava la da, the le čhas!“ A chudňas dukhades te rovel. Rovľas o Lolo, rovľas the o Šukar. E Sedra iľas e citera, anglo dad pes čhidã pro khoča, le Šukares čumidľas a mukľas pes pale le dromeħa. Perdalo dĩves o kham eħas aħ parno, u avkes labarľas sar jag. Le keradĩpnas-tar mengľisaľolas, andral lakere pindrange pindre čuľolas o rat, aľe pal oda nabajinľas, ča džalãs a džalãs. Oj musaj te arakhel la da the le čhas. Lakero rat, the lakero jilo imar hin leskero. Andral lakere jakħa pernas apsa a tiš ajse kerade sar jag. Džalãs dureder, imar eħas jepaš muľi

aŕe džalas e dukh la aŕ korarlas,
oj musaj tearakhel peskera da the
ole čhas. Angla late phundrile
buter droma, nadžanelas saveha
pes te mukel, imar but dživesa
džalas, aŕe naščı arakhla e leño-
ri. Iŕas e luludı avri andralo bala,
igen predarandılas e luludı ŕu-
folas, andro jilo lake demada ba-
ri dukh, o čhavo merel. E bokh
the o keradıpen imar naščı avri-
fikerđas, imar ča pes cirdelas.
Pre tosaraste e leñori, čak dikhel
andre poŕı sar o sap merel, dik-
hla leske andro jakha a chudņas
te denašel. Aŕe zaterdılas, delo-
ro, se ola jakha hine sar manuša-
le, pařandılas hoj ola jakha hine
le čhaskere. O jilo lake phendás
hoj te visafol pale. Visafılas,
u akana feder dikhlas le sapeske
andro jakha, prındarda len.
Čıđas pes leske kijo ŕero, čhor-
las pre leste o apsa a vičıinlas:
„Ma mer, se me tut kamav!“ Ču-
midelas les a phendás – te džıve-
ha dava tuke miro jilo, the miro
vodı!“

U akanake o mulo sap chud-
ņas te izdral, e sapuni cipa pre
leste čhingersafolas u avkes pu-
kinlas aŕ e phuv izdralas. A jek-
hvareste andrale cipa avlas avri
o čhavo, bandžılas aŕ džı kije
phuv a phenda: „Palikerav tuke

citaru, poďakovala sa otcovi a dala sa na spiatočnú cestu.

Žeravé slnko pálilo sťa oheň. Sedra od horúčavy omdlievala, ale kráčala neúnavne ďalej. Z boľavých nôh jej tiekla krv, oči jej zalievali potoky slz. Už mnoho dní sa takto potíkala po cestách-necestách, ale po jazierku ani chýru ani slychu. Vtedy si vybrala kvet z vlasov a tu div divúci, kvet začal vädnúť. Dievčina sa preľakla a vzdychla si: „Hľa, mládenec umiera!“ A s bôľom sa rozbehla po prašnej ceste.

Nad ránom sa pred ňou objavilo jazierko. Radostne sa vrhla do vody a kričala:

„Mládenec, kde si! Ozvi sa! Vrátila som sa!“

Darmo však volala, nikde nebolo ani živej duše.

Rozhodla sa, že obíde jazero. Prešla celý breh, keď tu zrazu uvidela v piesku zomierať veľkého hada. Sprvu sa veľmi naľakala a začala utekať. Potom sa zastavila a pozrela mu do očí. „De-loro, veď tie oči boli ako ľudské!“ zjojkla a uverila, že sú podobné mládencovým. Srdce jej prikázalo vrátiť sa. Až keď sa lepšie prizrela hadovi, vedela, že sa nemôže mylíť. Vrhla sa k nemu a plačúc volala:

Sedro, hoj mange visardal o dživipen! O nalačo kralis o Trin man diñas pro sap tepreparuvel, kaj tel el amari romaňi phuv. Džanav, pro Roma peľas bari bi-bacht!“

E Sedra le phundrade mujeha dikhelas pro Čačo a phučlas: „A ko sal tu a sar tut vičhines?“

O čhavo phenda: „Me som princos o Čačo u akana džav terodel mire dades the amare slugađen!“

E Sedra porađa avri o jakha a o jilo lake zaterdiľas: „Tu sal princos?“ O Roma pal tute vakeren, giľa pal tu sthoven, aľe ňiko nadžanel hoj tu salas pro sap preparudo:

„He,“ phenda o Čačo: „Akana som pale manuš a o Trin imar amare slugađen naprephagela! Maraha pes sar ruva! Amaro romano kham imar avel avri!“

E Sedra pes zadikhľas le Čačoske andro jakha a phenda: „O Trin na tromal tel el amari phuv a amen avri tetradel! Džav tuha u arakhava the mira da!“

Tiri daj mus teužarel, až sar le Trines avri tradaha! Andre leskero burkos lake nane rosnones, te les peskere šukare gilenca bavinkerel! Me akana musaj imar tedžal!“

„Nezomieraj, ty nesmieš zomrieť!“

Bozkávala ho a šepkala:

„Ak budeš žiť, darujem ti svoje srdce i dušu!“

A hľa! Skrehnuté hadie telo sa začalo triasť, slizká koža pukala a prašala tak, až sa zem chvela. Pred dievčinou sa zrazu objavil urastený mládenec. Hlboko sa jej poklonil a povedal:

„Ďakujem ti za vyslobodenie! Panovník Trin ma dal zakliať na hada, aby sa mohol zmocniť našej krajiny. Viem, ako teraz trpí náš rómsky ľud! Musím mu pomôcť! Potrestám Trina a oslobodím krajinu!“

Sedra s otvorenými ústami hľadela na krásneho mládenca a opýtala sa:

„Kto si? Ako sa voláš?“

Mládenec riekol:

„Som princ Čačo! Musím pohľadať svojho otca a našich bojovníkov!“

Sedra prekvapene zašepotala:

„Ty si princ Čačo? Rómovia o tebe hovoria, že si veľmi odvážny! Skladajú o tebe piesne, ale nikto nevie, že si bol zakliaty na hada!“

Princova tvár potemnela hnevom. Zlostne povedal:

„Áno, ten strašný démon Trin

„Mištes,“ phendás e Sedra, džav the me tuha, marava man sar the aver slugađa! Kamav tuha bachtaľi teavel.

„O Čačo rozasandiľas: „Tu tut temarel kames? O džuvľa nadžan andro mariben! Me nakamav tiro meriben, ale o dživipen!“

E Sedra igen rozchoľisalilľas, čhinda peske e luludi andralo balo, čhidľa la pre phuv, kija le Čačeskere pindre a phendá: „Me mange mira da, korkori arakhava!“ A denašelas pašalo Čačo.

Niž o Čačo avľas kija peste e luludi pes preparuđa pre Šuvľi. E Šuvľi sthoda o vasta pro kolľin, bandilľas anglo Čačo, dži kije phuv a phendá: „Me som le romengeri lachi vodi, mang tuke so kames! So kameha, oda pes ačhela!“

O Čačo la Šuvľa prindarda ta zvičhinda: „Džanav, hoj sal amari lachi vodi, dikhes savi bibacht peľas pro Roma, vašoda de man lače gres, rupune gada a mečos so korkoro čhingerla le Trineskere slugađege o šere!“ So ča kala lava avri phendá, imar bešelas pro graj, andro rupune gada u andro vast likerlas o mečos. E Šuvľi podiňas e luludi le Ča-

ma dal zakliať. Ale teraz som človek, už ma neporazí! Rómovia sa nikdy nezmieria s krutým osudom!“

Sedra zvolala:

„Pôjdem s tebou a vyslobodíme moju matku!“

Čačo zavrteľ hlavou.

„Najprv Trina vyženieme z krajiny. Tvoja matka žije v jeho paláci a obveseľuje ho svojím ľubezným spevom! Nepokúšaj zbytočne Delora!“

Sedra v hneve vytrhla kvet z vlasov a hodila ho Čačovi k nohám. Zlostne zvolala:

„Nepotrebujem ťa! Matku si vyslobodím sama!“

A dala sa na útek. Kým sa princ spamätal, kvet sa premenil na čarodejnicu Šuvli. Tá sa so skríženými rukami na prsiach pred Čačom poklonila a povedala:

„Som rómsky duch. Pýtaj si, čo chceš, tvoje želanie ti splním!“

Čačo okamžite spoznal čarodejnicu, preto radostne zvolal:

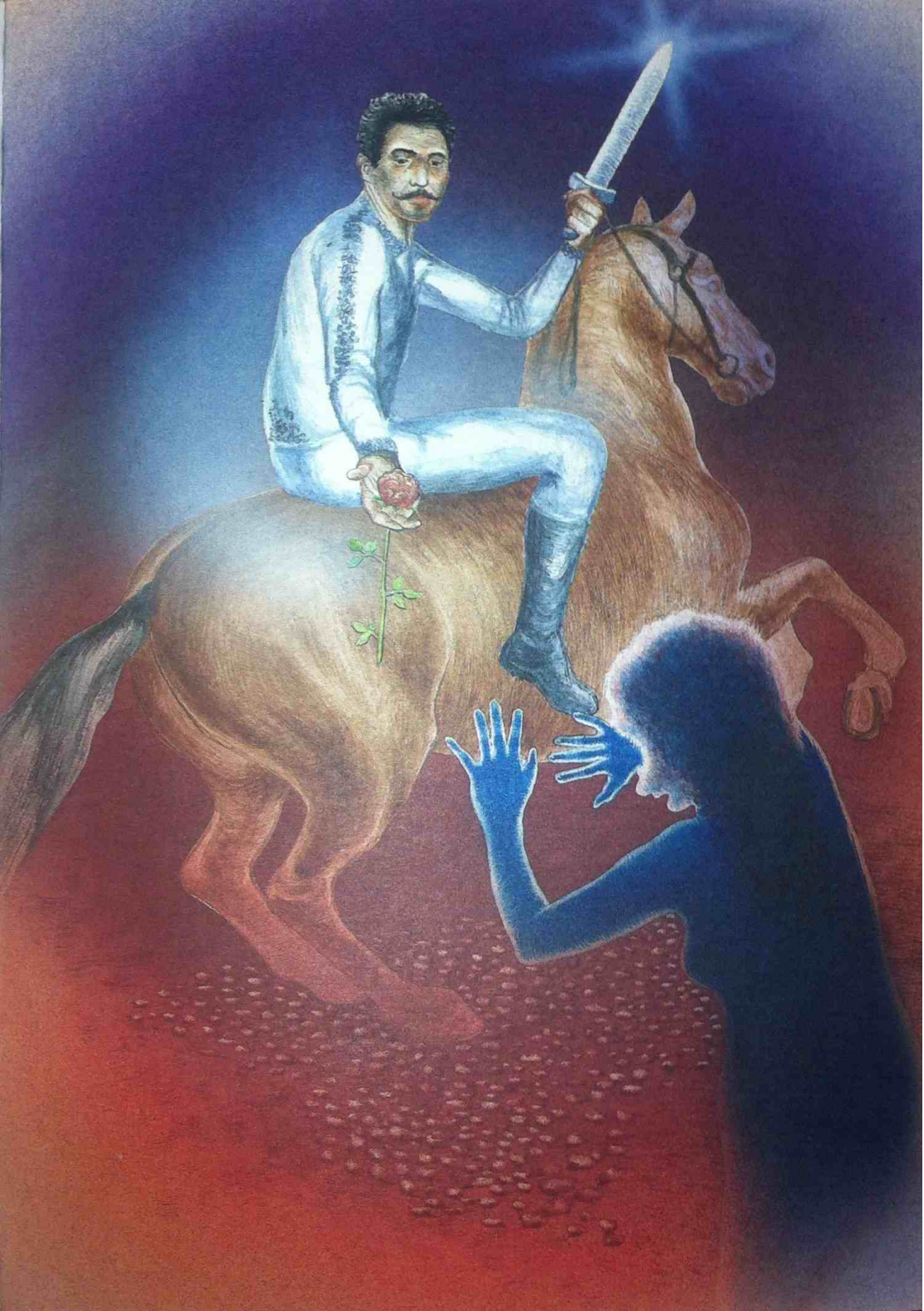
„Šuvli, keď si náš duch, potom dobre vieš, čo Rómov trápi! Daj mi rýchleho koňa, strieborné šaty a čarovný meč, aby som ním porazil nepriateľa!“

Len čo tieto slová vyslovil, už sedel na krásnom vraníkovi v li-

česke a phenda: „Andre kadi ľudia bešel miro vodi a našliľas.“ O Čačo garuđas e luludi a za-tradňa le gres, kaj tedochudel la Sedra.

Ale e Sedra sar dikhl̄as le rupune slugađis, garuđas pes andre čar, maškaro prajta. Le pharipnastar lake mištes o jilo na phariľas. Soske la o Čačo kavkes sklaminđa. Čiđa pes pro khoča a mangelas le Delores, hoj andral lakero jilo teľel avri o kamľiben kijo Čačo. Lakero jilo kija leste ehas imar sar bar, chudňas te rovel, ov pes pro manuš preparuđas, aľe leskero jilo ačhiľas sapuno. Oj pal leste merlas a ov? Mukľas pes le dormeha kaj la lakere jakha lidžanas. Arakhela le Trinoskero burkos a odoj la da. Imar džalas but dĳivesa až jek-hvar rači sar džalas le vešeha, dikhl̄a but slugađen. Angľal džalas pro graj o princos o Čačo. Garuđa pes, sar pregele rovelas, hoj keci vaš leske avriachiľas. Mišto la o pharipen na tasađa. Džalas palo slugađa. Pal savore seri avenas o Roma, le mečenca, le kopijenca. Pre tosaraste dogele kija le Trinoskero burkos. Ačhiľas pes mariben. O Čačo le mečoha čhingerlas le Trinoskere slugađege o šere, o slugađa

gotavom odeve a v rukách držal ostrý paloš. Šuvli mu podala kvet a riekla:

„Vezmi si tento kvet! V ňom prebýva môj duch!“

A zmizla.

Čačo si ho odložil a popohnal koňa, aby dobehol Sedru. Ale keď Sedra zočila neznámeho jazdca, schovala sa do húštin. Princova neochota pomôcť jej matke ju veľmi zronila. Hodila sa na kolená a modlila sa k Delorovi, aby zahasil v jej srdci lásku k Čačovi.

Jednej noci, keď kráčala lesom, uvidela veľký šík bojovníkov. Meče a kopije na ich pleciach sa ligotali vo svetle hviezd. Viedol ich princ v strieborných šatách. V princovi Sedra spoznala Čača. Koľko si len pre neho vytrpela! Žiaľ ju div neudusil. Rozhodla sa, že pôjde za nimi.

Zo všetkých strán sa valili noví a noví bojovníci, spájali sa v jeden mocný šík. Nad ránom dorazili k Trinovmu palácu. Strhol sa krutý boj. Trinovi vojaci sa udatne bránili. Ale Čačov záračný meč sám stínal nepriateľov. Hlavy padali ako makovice. Keď to uvideli ostatní vojaci, odhadzovali zbrane a utekali kadeľahšie.

pernas sar phus. But slugađa pele. Sar kada dikhl̄as o Trin, peskere slugađenca denašel̄as.

E Sedra, sar ačhelas o mari-ben, precirdňa pes andro burkos, ale o burkos ehas čučo. Pre phirlas pes andral jek kher andre aver a ňikhaj ňiko. Ale andro jek kher dikhl̄as sovnakuŋi lepeda. Odkerďa la a pre phuv pašlolas džuvli. O bala late ehas rozchide. Sar kija odi džuvli avlas, prindarda peskera da. Predarandil̄as, džanla hoj e daj hiŋi muli. Pelas kija late pro khoča, obchudňas la a vičhinlas: „Mamičko miri . . . mamol!“

E Saŋi phundrađa o jakha, ale la Sedra naprindarda. E roklica ehas pre late čingerdī, o bala but dīvesa nauchande.

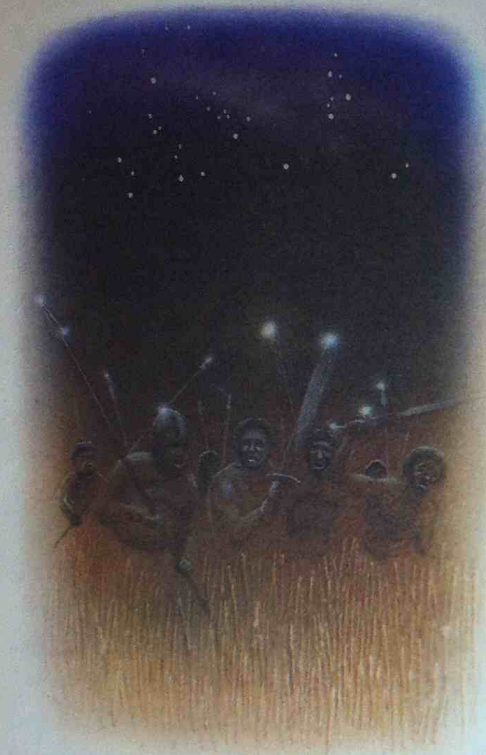
E Sedra la palis obchudňas a vičhinlas: „Mamo, tu man naprindares! Se oda me e Sedra!“ A chudňas te rovel.

E Saŋi uščlas pale phuv, za dikhl̄as pes pre Sedra a sar la prindarda obchudňas la a phend̄a: „Miri čhaj kajsi čingerdī a meľali?“

E Sedra phend̄a: „Mamo, som čingerdī, the meľali, bo but dīvesa tut rodavas! U akana adari denašas? Rodaha le dades, the le Šukar!“ Obchudňas la da a ču-

Sedra v tomto zmätku vbehla do paláca. Prechádzala z komnaty do komnaty, ale nikde nebolo ani živej duše. Na konci dvorany zočila zlatý záves. Sedra ho opatrne odhrnula. Na kobercoch ležala žena s dlhými havraními vlasmi. Keď k nej pristúpila, spoznala v nej svoju matku Sani. Dievčine sa zatajil dych, myslela si, že Sani je mŕtva. S plačom sa na ňu vrhla a začala ju objímať:

midenas pes, the pre peste rovnas. E Sani phendá: „O Trin phendás hoj leha te denášav, ale me nakamľom. Phendá peskere slugadenge hoj man te murdaren! Sar oda, hoj me dživav?“

E Sedra phendá: „Našči tut murdarde, bo imar len naehas kana, palis tuke savoro phenava, ča denášas!“

E Saňi la Sedrake phendá: „Na, adari nadžaha čingerde, the melale, zachale mange miro, the tumaro dživipen!“ Gelas kijo kasni, ilas avri nekšukareder gada, urďa len pre Sedra, pre men lake figinda sovnakuno lancos so andre has bare diamanty. The oj pes urďa andro kuč gada, upralo gada čidě pre peste kale lepedi a gele andralo burkos avri. O burkos vartinenas o romane slugada, zadine pes hoj khelen the giľaven, jek dženo bašavelas pre citera. Anglo burkos o Čačo užarlas peskera da, the peskere dades. Leskero jilo ehas loko sar čiriklo vaš oda, hoj o Roma dochudne pale peskeri phuv. Adaj jekhvareste šundilas baro bašavipen, andro burkos avlas le slugadenca o baro šero o Rom, the leskeri romňi e Raňi. O Čačo peskera dake pelas andre angali, the le dadeske. Sar

„Mamička moja, prebuď sa!“
Sani vstala zo zeme a zahľadela sa na Sedru. Až teraz ju spoznala a zalomila rukami:

„Moja dcéra, žobráčka?!“

Sedra zvolala:

„Všetko ti vysvetlím! Teraz musíme odtiaľ preč!“

Sani začala otvárať skrine a truhlice.

„Nie, neodídem odtiaľ ako žobráčka! Zničili môj i váš život!“ povedala a prikázala dcére, aby sa obliekla do drahocenných šiat. Krk, nohy i ruky jej vyzdobila zlatom a diamantmi. Potom ju zahalila dlhým závojom a potajomky opustili Trinov palác.

Práve vtedy pred bránou zazneli gongy, bubny a flauty. Bolo počuť prekrásnu hudbu. Do paláca vchádzal kráľ Róm a jeho žena Rami. Syn Čačo mal srdce ľahké ako vták, vítal svojich rodičov a z víťazstva mal veľkú radosť. Preto hneď vystrojili bohatú hostinu pre všetkých Rómov.

Iba stráže bdeli okolo paláca, sledovali každý podozrivý tieň. Nad ránom vojaci oznámili Čačovi, že na úteku chytili dve ženy. Jedna je pravdepodobne Trinova manželka a druhá zase jeho dcéra.

Čačo sprvu dievča nepoznal,

gele andro burkos e Sedra la dacha kamla te denašel, nakamlas pes le Čačoha te arakhel. Sar denašenas, jek slugađis pre lende zvičinda: „Čhajale, kaj, kaj?“

E Sedra phenda, hoj len te muken bo roden le dades the le phrales. Aver slugađis phenda: „Mapaťa lenge, džanes sar murdarnas amaren čhaven, the amare romňen? Le o šelo a sphand len!“

Sar len lidžanas andro burkos e Sedra radeder muľahas, sar pes kamlas le Čačoha te zdžal. O slugađis so len andas, le Čačoske phenda: „Dik kas chudňam! Jek ela le Trinoskeri romňi, kadi terňi, ela leskeri čhaj!“

O Čačo la Sedra andro kuč gada naprindađa, dikhel, poravel pre late o jakha, u akor o jilo andre leste pro manušano previsaľolas.

E Sedra, sar o Čačo pre late dikhelas, oj dikhelas andre phuv u palo muj lake o apsa čuľanas.

Sar la o Čačo prindađa, zvičinda: „Sedro, oda tu?“

E Sedra ča rovelas. O Čačo, peľas paš late pro khoča: „Sedro, odmuk mange! Vaš savoro tuke paľikerav! Av miri romňi!“

E Saňi, lakeri daj ča dikhelas, hoj soske e Sedra nakamel le

v drahých šatách bola krásna ako lupienok lotosového kvetu. Princ očarene hľadel na krásavicu a cítil, ako sa mu do srdca vkráda láska. Vtedy pochopil, že pred ním stojí milovaná Sedra. Dievča sa tíško rozplakalo. Čačo sa hodil pred ňou na kolená a zvolal:

„Odpusť mi, Sedra! Staň sa mojou ženou!“

„Odpúšťam ti, Čačo! Budem tvojou vernou manželkou!“ riekla natešene a podala mu svoju ruku.

Princ schytil Sedru do náručia. Čierne vlasy jej chcel ozdobiť zázračným kvetom, ale márne ho hľadal, kvet sa navždy stratil. Všetci v kráľovstve si uvedomili, že rómskeho ducha už niet, odteraz sa treba spoliehať iba na vlastné sily a rozum.

Čačo vyslal poslov, aby priviedli otca Lola a Šukara. Svadba trvala mnoho dní, veselila sa celá krajina. Všetci Rómovia boli šťastní a ďakovali princovi, že vybojoval slobodu pre ich vlasť.

Rómovia sa však netešili dlho. Ich zem často prepádávali divoké kmene. Domy ľahli popolom, krik a plač odvrátených žien a detí sa niesli k belasému nebu. Rómovia museli opustiť svoju

princos. La Sedrake phenda: „Sedro, soske les nakames?“

E Sedra pes dukhades rozrunďa. O Čačo iľas la Sedra andre angali, u andre lakere bala kamľas te thovel e luludi, aľe e luludi našľiľas, o romano vodi len imar omukľas.

Kije Sedra avľas e Rani the o Rom a ile la andre angali a palikernas lake. O Čačo diľnas te rodel lakere dades, the le phrales.

O bijav likerelas but dľivesa. Savora Roma khelenas, bašavnas, giľavnas, radisaľonas, hoj pale avle andre peskeri phuv. Aľe lengeri bacht but naľikerlas. O dzive manuša, palis avnas andre lengeri phuv. Le Romen murdarnas, savoro labarnas, bar pre bareste na ačhelas.

O Čačo the leskero dad le Romenge phende, hoj te denašen andral peskeri phuv. O Roma denašenas pro graja, pro verdana, the pro pindre. Kola so džanas pro verdana, anglal džalas o Čačo the e Sedra. Kola so denašenas pro pindre, len lidžalas o baro šero o Rom, the e Raňi. Denašenas a omukenas peskeri phuv, rozgele pes pro but seri. Pregele but phuva, pregele bare paňa, aľe nevi phuv peske imar na arakhle.

vlast. Šli na vozoch, koňmo, ba i pešo. Prechodili mnoho krajín, ale vlastnú zem už nikdy nemali. Odvtedy všetci Rómovia kočujú z miesta na miesto, a tak ich dnes pozná celý svet . . .

O Roma dživen pal savore phuva rozchide. A palo Čačo, the pale Sedra vakeren paramisa. A o Čačo, the e Sedra andre le romengere jile dživen džiči adadives.

Ako išiel Midu hľadať prácu

V osade bola bieda a hlad. Cigáni nerobili, nemali kde. Žila tam jedna Rómni, jazyčnica, volali ju bengerica-čertica. Na každého niečo vymyslela a podpichovala jedného proti druhému. Cigáni sa viacej vadili a bili, ako boli k sebe dobrí. Starý vajda jej takto dohovárał:

„Bengerica, bengerica, čo to len stváraš?! Fuj, treba nám také rozbroje?

Robotu nemáme, hladujeme. Vymysli niečo, čo by ľuďom v osade pomohlo, a nie ich rozštvávalo!“

Bengerica sa zahanbila a slúbila, že niečo vyhúta. Prišla k Midovi a vraví mu:

„Dobre by bolo, keby sme do roboty chodili. Gadžovia majú všetko, a my nič. To je nespravodlivé. Choď do kostola za Kris-

Sar geľas o Midus terodel buti

Andre osada sas čoripen the bokh. O Roma nakernas buti, bo nasas kaj. Dživlas odoj jek Romni bara čhibakri a vičhinenas la bengenica. Pre sakoneste vareso avrigondoľinlas, labarlas jekhes pre avreste.

O Roma nasas kija pende lačhe, buter pen vesekeďinenas, the marnas, sar ehas kija peste lačhe. O phuro vajdas lake avkes dovakerlas: „Bengenico, bengenico, soda ča tu keres? Fuj, kam-pel maškar amende ajci ľarmy? Buťi amen nane, the bokh tiri-nas. Gondolin avri vareso, so le nipenge andre osada šigitinla a na len rozmares!“

E Bengerica pes opregondoľinďas, the igirinďas le vajdaske hoj vareso avrigondoľinla. Avľas kijo Midus, the vakerďas kija les-te: „Mišto elas, te phirahas an-

tom a popros ho, aby nám dal nejakú robotu. Aj my sme jeho deti!"

Midu šiel po omši do kostola. Skrušene si kľakol pred oltár a poutchu sa začal modliť.

Zbadal ho kostolník a pomyslel si:

„V tom niečo musí byť, keď Cigán prišiel do kostola!"

A schoval sa za oltár.

Naraz Midu dvihne hlavu a hovorí:

„Tak ty si na nás, Rómov, zabudol? Pozri, ako hladujeme. Vieme, že treba pracovať, ale tej roboty by si nám mal najprv dať!"

Kostolník spoza oltára zakričal:

„Príď zajtra. Ja vám dnes pôjdem robotu pohľadať!"

Spokojný Midu hovorí:

„Dobre, zajtra prídem. Ale keď tú robotu pre nás nenájdeš, tak ti bakufou kosti spočítam!"

Midu sa odšuchtal do osady a porozprával, čo bolo. A hľa! Nikto sa v ten večer nebil, nehádal, všetci čakali, čo sa stane na druhý deň.

Kostolník videl, že niečo nie je v poriadku. Utekal to oznámiť farárovi. Ten mu však povedal:

„Teraz je na tebe rad, aby si

dre buti. Le gadžen hin savoro, afe amen nane nič. Dža andre khangeri palo Deloro a mang les tedel amen varesavi bufi. Se the amen sam leskere čhave!"

O Midus pale omša gefas andre khangeri. Peľas pro khoča anglo oltaris a polokes kezdinčas pes te modlinel. La khangerakro manuš les dikľfas, the gondolindčas peske: „So andro ada hin, hoj o Rom avľas andre khangeri," a garuľdas pes palo oltaris. Jekhvar o Midus hazďfas o šero a phenel: „Devla, tu pre amende bisterďal? Dik savi bokh tirinas! Džanas hoj kampil buti tekerel. Šigitin amenge te arakhel buti!"

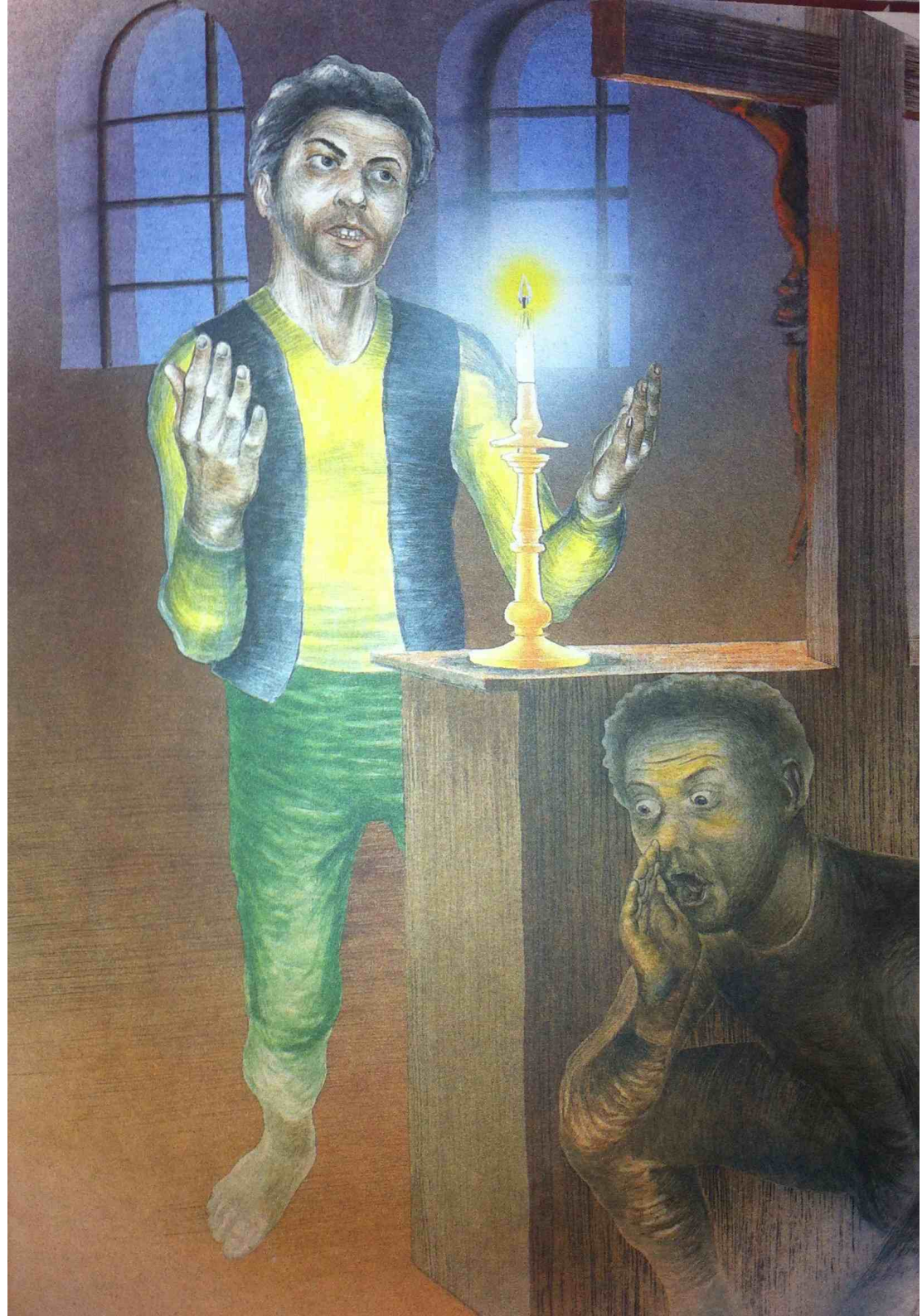
La khangerakro manuš palalo oltaris vičhindčas: „Av tajsja! Me tumenge adadives džava te arakhel buti!"

O Midus imar bachtalo phenel: „Mišto, tajsja ava. Ale te tut angla amende buti naela, la pacaħa tuke o kokala genava!" O Midus avľas pale andre osada a sa rozphendčas savoro sar sas. Odi rat pes niko namarľas, nave-seke dinľas. Savore užarnas so pes pro aver đives ačhela.

La khangerakro manuš dikľfas hoj vareso nane sar kampil. Denašľas sa te phenel le rašaske.

niečo vymyslel, ako zachrániť drevenú sochu Krista.“

Na druhý deň ide Midu do kostola, od dverí sa už modlí. Zdvihne oči a čo nevidí!? Namiesto veľkej sochy Krista stála tam celkom maličká.

Midu kričí:

„Hej! A kde je ti otec?“

Kostolník spoza oltára:

„Išiel Cigánom robotu hľadať!“

„Ten má ale šťastie,“ hovorí Midu, utierajúc si soplavý nos do rukáva, „aspoň že ju hľadá, keď ju ešte doteraz nenašiel. Ináč by už dávno nebol medzi živými!“

O rašaj leske phend'as: „Akana pre tute hin, kaj vareso te gondolines avri kaj te andre arakchas le Devleskeri socha.“

Pro aver d'ives, džal o Midus andre khangeri a imar le vudarrestar pes chudňas te modlinel.

Vazdňas o jakha a so dikhel! Kaj sas e bari socha le devleskeri, odoj ačhelas ča cikňori sochica. O Midus vičhinel: „Hej! Kaj hino tro dad?“ La khangerakro manuš palalo oltaris: „Geľas le Romenge buti te rodel!“ Aľe hin les bacht, phenel o Midus khoselas peske o nak andre baj: „Choča la rodel, te la mek naarakhľas. Bo imar naelas maškaro džide!“

KATOLICKÁ UNIVERZITA
V RUŽOMBERKU
Hrabovská cesta 1/1652
KNIŽNICA

Obsah

Melalo a smrť	5
O Melalo the šmertka	5
Thulov sen	14
Le Thuleskero suno	14
Ako Filip zarobil na chlieb	36
Sar o Filipkus rodňas maro le čavenge	36
O primášovi Barovi	44
O Baris baro primašis	44
Prešibaný Róm	60
Chochado Rom	60
Hadí princ	67
O sap princos	67
Ako išiel Midu hľadať prácu	87
Sar geľas o Midus terodel buti	87

Elena Lacková

Rómske rozprávky

Ilustroval, obálku a väzbu navrhol

Eduard Weiss

Zodpovedný redaktor

Vladislav Blahovský

Výtvarná a technická redaktorka

Mária Budaiová

Vydalo Východoslovenské vydavateľstvo
Košice pre Kultúrny zväz občanov róm-
skej národnosti na Slovensku so sídlom
v Prešove v roku 1992.

Vytlačili Východoslovenské tlačiarne,
š. p., Košice.

ISBN 80-0049-5

Zdrojové centrum FF KU

3830001004621

ISBN 80-0049-5